Letnik XXXIII
številka 3-4
99

MED

dobje

kulturna revija

meddobje
entresiglo

med DOBJE

DOBJE

M E D D O B J E
Splošno kulturna revija

Entresiglo
Revista de cultura general

Letnik/Año XXXIII. 1 9 9 9 Št./Nº 3-4

Izdaja SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA - Propietario: Acción Cultural Eslovena

Ramón L. Falcón 4158, (1407) Buenos Aires, Argentina.

Uredništvo / Directores: MARIJAN EILETZ (glavni urednik/director general),
VINKO RODE in MILENA AHČIN, sourednika,
LEV DETELA, urednik za Evropo.

Lektorica: Milena Ahčin

Platnice: Erika Indihar.

Letno izhajata dve dvojni številki. Za podpisane prispevke odgovarjajo avtorji. Spisi s psevdonimom se objavljajo, če je uredniku znano tudi pravo avtorjevo ime. Rokopisi se ne vračajo.

Ta zvezek je 169. publikacija Slovenske kulturne akcije, dotiskan 08/1999

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 259299.

Tisk tiskarne / impreso en: Editorial Báraga del Centro Misional Báraga,
Colón 2544, (1826) Remedios de Escalada, Buenos Aires, Argentina.

IZHAJANJE MEDDOBJA DENARNO PODPIRA MINISTRSTVO ZA KULTURO
REPUBLIKE SLOVENIJE.

UVODNA MISEL

KATICA CUKJATI (Arg.) 179

POEZIJA

MIRKO KUNČIČ (Arg.) 182
BRANKO REBOZOV (Arg.) 183
ERIKA POGLAJEN (Arg.) 186

PROZA

TONE MIZERIT (Arg.): Oblak 188

ESEJI in RAZPRAVE

DRAGO JANČAR (Slovenija): Privlačnost praznine 199
JOŽE RANT (Arg.): Pisma treh urednikov Meddobja 205

DOKUMENTI

VITAL AŠIČ (Arg.): Prešeren v Buenos Airesu 217
ROZINA ŠVENT (Slovenija):
Mirko Kunčič – ob stoletnici rojstva 224

GLASBA

ALOJZIJ GERŽINIČ (Arg.): Vokalna skupina Karantanija 237

PISMA ZA ZGODOVINO

VINKO BRUMEN (Arg.) - VLADIMIR KOS (Japonska) (I) 285
RUDA JURČEC (Arg.) - ADO ZOBER (Arg.) (IV) 309

PREVODI

VLADY KOCIANCICH: Ko boš bral to pismo
Prevedla Milena Ahčin (Arg.) 318

UMETNIŠKA PRILOGA

ANDREJKA DOLINAR (Arg.)

KATICA CUKJATI

UVODNIK

Ves svet se pripravlja na prihod tretjega tisočletja, kljub temu, da se bo novo tisočletje pričelo šele s prvim januarjem 2001. Zgleda, da že samo psihološko-animična številka 2000 predstavlja nekaj edinstvenega, čarobnega ali vsaj umišljeni mejnik v zgodovini človeštva. Tu v okviru naše SKA, ki je še razmeroma pred kratkim praznovala 40-letni jubilej, je morda zanimivo, da se napotimo h kratkemu razmišljevanju o smislu, poslanstvu in bodočnosti te emigrantske ustanove. Ko mislimo o SKA kot *naši*, poudarjamo po eni strani, da je aktiven del slovenske skupnosti v Argentini, čeprav po pripadnosti članov in njih bivanju zaobseže vse kraje na svetu, kjer živi slovenski ustvarjalec. Po drugi strani pa smo z besedo "naši" osveščeni, da je pomembna za vso našo skupnost in je živ del slovenske biti, ki zasluži zanimanje, sodelovanje in podporo slovenskega življa.

Mnogokrat je v preprosti analizi bistvo pomena. Zato le nekaj misli, ki jih bo marsikateri izmed bralcev lahko razvil in poglobil.

V samem imenu naše organizacije izžareva smisel njenega poslanstva. Vendar, koliko se je lahko spremenila srčika SKA v teh zadnjih letih v primerjavi z začetno? Ko je bila SKA poklicana k življenju, je njen porod bil spontan, nujen. Za pomembne in kreativne ustvarjalce, kot so bili tisti, ki so se podali v svobodo – zanje v bolečo diasporo – je bila potreba po takšni organizaciji življenjskega pomena. Kot pripadnica prve generacije, rojene na argentinskih tleh, me je doletela sreča – milost, da sem se lahko obogatila s stvaritvami in stiki s temi velikani slovenskega kulturnega prostora.

Prva beseda v imenu naše organizacije je "slovenska". Kako naj bi to slovenstvo pojmovala še tretja generacija, živeča v novih domovinah? Sledi vprašanje, ali se sploh lahko govori

o *slovenskih* kulturnih vrednotah na polju gledališča, glasbe ali likovne ustvarjalnosti. Mislim, da lahko samo govorimo o Slovencu ali potomcu Slovencev, ki se posveča tem panogam, ki imajo univerzalno perspektivo in navdih. Bistvo slovenstva je za emigranta nedvomno v slovenski besedi v bogatem, sočnem, sodobnem obvladanju slovenskega jezika in v bistri, zanimivi in aktualni "rekreaciji" v prozi in verzih. Pomanjkanje takih ustvarjalcev je ena izmed najbolj šibkih točk SKA. Ne smemo pa pozabiti, da je glede na število slovenske emigracije med nami izredno visok odstotek tistih ki se ukvarjajo s kulturnim delovanjem. Spremembe v Sloveniji, nje *legalna* demokratizacija, nudi mladini možnost, da se lahko izpopolnjuje v domovini svojih staršev z obiski, tečaji in štipendijami. Sledi pa skrb, da se bo kdo z mislijo in srcem oklenil slovenske besede in je zelo verjetno, da si bo izbral za stalno bivanje Slovenijo. Imamo že nekaj takih primerov – izguba za našo emigracijo, a bogastvo za matično Slovenijo. Na to žrtev smo pripravljeni.

Druga beseda v nazivu naše organizacije je "kulturna". Ne bom v tem sestavku razpravljala, kaj je kultura. Nihče ne dvomi, da mislimo na človeške stvaritve, ki imajo neko kakovost in to v največji meri, ki je za posameznika – umetnika – znanstvenika mogoča. V prvih letih organizacije je SKA bila neke vrste "klub" visokih kulturnikov. Marsikatera mnenja kažejo na to, da se ta predsodek podeduje. Družbene, politične, kulturne in gospodarske strukture po svetu so se spremenile v teku zadnjih 20 let. Marsikdo bi tudi lahko dodal, da sodobne stvaritve SKA niso na tisti višini kot prva leta. Tretja generacija, ki si želi sodelovati v okviru SKA, dela prve obetajoče korake. Ob tem mi nehote bežijo misli, da Placido Domingo, Carreras, Pavarotti prirejajo popularne festivale, ker danes kultura ni več elitistična; da so pred tedni odkrili prve Goyejeve slike, ki nimajo nobene posebne kvalitete. Kultura k sreči ni več v rokah "izbranih", temveč je v zahodnem svetu odprto, radodarno, pluralistično polje v blagor in bogastvo človeštva. Zaupanje v novo, tretjo generacijo je več kot optimistično. SKA je širokosrčno odprta za vse, ki imajo zanimanje za kulturno delovanje.

Tretja beseda v imenu naše organizacije je "akcija". Za to besedo imamo vrsto sinonimov: delovanje, prizadevanje, pospeševanje, pismeni stiki... Ob teh besedah mi nehote bežijo misli k pokojnemu predsedniku SKA Ladislavu Lenčku, stalnemu priganjaču, kot je on sam sebe imenoval. Obogatili smo se s prispevki ustvarjalcev, ki so prihajali iz Slovenije ali iz

drugih emigracijskih skupin v zamejstvu in po svetu. Med nami še živi želja po našem lastnem, pa zanimanje za vse, kar ima navdih Slovenije. Pričetek delovanja tretje generacije (pod Andi in ob Srebrni reki rojenih, pa tudi drugod po svetu) nam nudi nove perspektive, odkritja, pričevanja in predvsem lepa in osrečujoča doživetja.

V to novo tisočletje lahko stopamo zvesti osnovnim prvinam, ki jih je vsebovala naša organizacija ob pričetku, ki se je izkazal za tako ploden: ***Slovenija, kultura*** in ***akcija***. Kri, duh in delo. Skupaj lahko še vedno rojevajo stvaritve in umetnost v globalnem slovenstvu.

MIRKO KUNČIČ

POEZIJA

DOMA...

Sinko, še veš,
kako sva po sivih obalah hodila,
vsak svojo bolečino v srcu nosila,
strmela tja čez -
sinko še veš?
Na morju pesem južnjaško hrupna,
krog naju tišina topa, brezupna,
nad nama nebo - razbeljena plošča
kovinsko brnenje stroja - hrošča.
Si z mislijo plaho že tipal do groba?
Na bledem obrazku prečudna resnoba,
zasenčena žalost v otroških očeh.-
Joj, sinko, tvoj oče postal je vampir!
zasejal ti je v dušo črn nemir,
izpil ti je z usten mladostni nasmeh.
Kot gora težak je bil moj greh -
Sinko, zdaj sva domá, domá,
izpila sva kupo trpljenja do dna.

(To poezijo je napisal Mirko Kunčič svojemu sinu Matjažu. Objavljena je bila v kulturni reviji "Slovenska beseda" decembra leta 1951, Buenos Aires).
Matjaž je umrl 15. avgusta 1965.

BRANKO REBOZOV

POEZIJE

PODRTI KRIŽ

Na klancu,
kjer se stezá razširi v pot
in od tihega domačega svetá
gre v daljni tuji svet,
stoji samoten križ.

Brez Kristusa, brez prečnice, brez strehe
stoji nad zemljo tam razpet,
le bruno hrastovo iz trav štrli,
ki ga v dolino rine gorski piš.

Ljudje šepečejo,
da bil je Kraljev v navalu zlobe
in da se hrastov les ni vdal
in ilovice ni srce spustilo,
spet drugi se zaklinjajo,
da v burji sami ga je polomilo.

Kraljev iz Pečjá že mnogo let
sam vgreznjen v molk o vsem molči,
burja pa po naših hribih se samo podi,
ona svoje boli tuli,
o teh rečeh ne govori.

Mi pa, ki v hribih smo ostali sami,
se zberemo pred križem vsak večer
in zremo v kol zabit žebelj,
ki ga zaliva kri...

Ko tuli burja in tuli v noči zver,
v to rešnjo kri pomakamo roké,
da ne bi bil naš up za vedno ubit,
z njo eden drugemu mazilimo srcé.

Buenos Aires, 1972

SLOVO OD DOMOVINE 1972

Po izgnanstva dolgih letih
me smrtno domotožje vrne v domovino,
spet bil doma sem v rojstni vasi,
v domačem polju, gozdu, ob tihi Savi,
pod srečnim nebom, znanimi oblaki,
v objemu matere še žive,
pri sosedih mrkih, nezaupljivih
in skoraj tujec že med brati.

Zdaj zla usoda v svet nazaj me goni,
ker zame ni več doma v domovini,
zato se vračam...kamorkoli...,
sam na postaji čakam Trsta
na vlak, da me odpelje kamorkoli.

Nenehno se oziram proti vzhodu,
ne morem gledati v zaton krvavi sonca,
ko vlak neusmiljeno zažvižga in požene,
pridušeno nekdo zatuli v meni,
poslavljanja, objemanja, poljubljanja ni konca.

V poglede zadnje se zabadajo mi bori
(o, bori, bori, bori, bori!...)
in mesto kraško, v duši še slovensko,
še vidim domovine obraz v večerni zori
in njeno odzdravljanje kot moje grenko.

Neopazno tone svet v rdeč somrak,
nekdo doma je kruto ugasnil dan,
v sprevod pogrebni počrné vagoni vlaka,
v duši vzkrvavi, jaz umiram v njej zaklan,
od zunaj me zalivajo italska polja maka.

Tako drvim s ponočnim brzim vlakom
kamorkoli...Nikar ne vprašaj kam!
Na letališču rimskem čaka me letalo,
okrog srca se roka grabi čvrsto,
ko v noči sebi tuj že vstopam vanj,
se zdim, da v dolgo in krilato legam krsto,
da v njej v daljni tuji grob zletim.

Buenos Aires, 1972

ERIKA POGLAJEN

POEZIJE

(Iz španščine prevedel Branko Rebozov)

ALMA DESPREOCUPADA

Me tiene sin cuidado el lecho futuro
donde la vida se esfuma
y se descansa seguro.

Me tiene sin cuidado la tarde vespertina
en que no habrá otra función
y se cierre la cortina.

Me tiene sin cuidado que me invite a tomar asiento
y de un beso fugaz
se robe mi aliento.

Me tiene sin cuidado que me vaya de viaje
cuando llegue la hora
de entregar el traje.

Me tiene sin cuidado la ladrona de casa,
¡es la muerte que viene,
que ruge, se asoma y pasa!

Me tiene sin cuidado que aseche, inesperada,
y me pida la gran factura,
pues ya ha sido pagada.

Me tiene sin cuidado que golpee la puerta,
pues a Ti, Dios veré
el día que esté muerta.

Me tiene sin cuidado que llegue temprano,
pues estoy preparada
y llevo el sol en la mano.

BREZSKRBNA DUŠA

Ni mi postelje mar, ki me čaka,
kjer se življenje razblini
in je večen pokoj ura vsaka.

Ni mi mar ta večerni zor,
kjer ne bo druge predstave
in bo prekril oder zastór.

Ni mi mar, če mi sedež ponudi
in mi z bežnim poljubom
ukrade dih iz mojih grudi.

Ni mi mar, če moram odpotovati,
ko pride ura,
je treba obleko oddati.

Ni mi mar, če pride hišni tat,
smrt je, ki pride, pogleda,
zarjuje in zgrabi njen hlad.

Ni mi mar, če me uzre, nepričakovana
in zahteva veliki račun,
vsota vsa bilá je izplačana.

Ni mi mar, če potrka na duri,
ker bom tebe, Bog, zagledala
ob svoji zadnji uri.

Ni mi mar, če pride iznenada,
ker sem pripravljena
in nosim sonce v roki mlada.

TONE MIZERIT

OBLAK

Iz zbirke velemestnih zgodb

"Bila sem v avtu z nekim moškim. Morda s tabo; pa saj je vseeno. On je izstopil in ostala sem sama za volanom. Nenadoma, kot da bi se nahajala v prostorni stavbi, so se pričeli spuščati železni zastori. Ogromna vrata so drsela iz višine, naprej spredaj, nato zadaj. Prestrašila sem se, a niti za trenutek nisem pomislila, da bi zapustila avto in skušala pobegniti. Tedaj je zacvililo še na obeh straneh. Spoznala sem, da ni več izhoda. Pomislila sem: Danes je petek; sedaj pride konec tedna. Šele v ponedeljek znova odpro. Pričelo me je dušiti. Težka mora mi je legla na prsi. V ponedeljek me bodo našli mrtvo, sem pomislila in zazeblo me je po vsem telesu. Nočem umreti, še ne je zakričalo v dnu biti. A vedela sem, da je vse zaman. Tedaj sem se zbudila."

Sedela sta v avtu, parkiranem na mirni cesti. Bil je ponedeljek. Andrej jo je bil pričakal, ko je dokončala delo na ministrstvu. Vsak ponedeljek jo je čakal. Skoraj tekla sta tiste tri kvadre do podzemske železnice; nato petnajst minut vožnje do končne postaje. In znova dva kvadra pa čez progo do kraja, kjer je pred štirimi urami pustila parkirano vozilo.

Andreju so ugajali ti "sprehodi". Tistih nekaj sto metrov hitre hoje, ko je klepetala o zapletih na delu. Nato podzemska: vedno sta se prerekala, kdo bo plačal. Kar tekmovala sta, kdo bo prej pokazal, da ima že pripravljena kovanca za vstop. Ko je prihrumel vlak, sta se stisnila v vagon. Med vožnjo, dokler se prostor ni pričel prazniti, se je tesno stiskala k njemu in od časa do časa, ko je bila prepričana, da ju nihče ne gleda, je poiskala njegove ustnice. Toplo mu je bilo pri srcu.

Ko sta izstopila, sta hitela tesno drug ob drugem. Po stopnicah navzgor in nato pločnik. Vrvenje mestne četrti ju je zajelo.

"Te ne skrbi, da bi te kdo videl z mano," se je nenadoma nagajivo obrnila in ga pogledala naravnost v oči.

Skomizgnil je z rameni. "Ne," je odgovoril suho a iskreno. V tistem trenutku opoldneva je v mejah Buenos Airesa mrgolelo milijone ljudi. Koliko od teh ga pozna? Matematična možnost, da bi srečal kako znano osebo, je bila skoraj enaka ničli. A še bolj je zaupal svoji sreči, kljub temu, da je bila pot izpostavljena, zlasti še tisti prostrani prehod čez progo zahodne železnice.

In sedaj sta sedela v njenem rdečem avtu. Spojila sta se v objem in se poljubljala. Prav vroče je bilo to izražanje ljubezni, ki ga je vsak ponedeljek prekinila z jezno kretnjo.

"Andi. Ne morem tako naprej." Andrej je bil že navajen teh izbruhov nemoči in jeze. Isto pot sta opravljala ob ponedeljkih in sredah. Sredi tedna je bila tako zapletena v delo in vrvenje, da še pomislila ni na njuno neredno stanje. A ob ponedeljkih jo je težila vsa samota konca tedna. Vse neutešeno pričakovanje. Da; vedno ga je pričakovala čeprav je vedela, da ga nikdar ne bo.

"Vsakokrat ko je zabrnel telefon sem vpila: Jaz grem, jaz dvignem. Sama sebi sem se zdela smešna spričo Pavleta in Susane. Jani pa je le gledal in ni ničesar razumel." Naredila je premor. "Nisi me poklical." Koliko očitka je bilo v teh besedah! A tu se je tudi končalo. "Saj nisem jezna nate. Sama nase se hudujem. Od vsega početka sem vedela, da se ne smem zaplesti s poročenim. A kaj morem?"

Tako vsak ponedeljek do tistega, ko mu je izpovedala svoje čudne sanje. Streslo ga je. Sam je večkrat sanjal in je dobro vedel, da so prizori v spanju izraz globoke notranjosti, zgodaj zakopanih trpljenj in pozabljenih udarcev. Večkrat je občutil tisto moro, ki leže na človeka, ko globoko začuti, čeprav le v spanju, da ni izhoda, da je vse zaman, da je do konca tako blizu, da bi se ga lahko dotaknil z iztegnjeno roko.

Bil je miren opoldan. Sončno je bilo zunaj. Gola zimska drevesa tega vabljivega kotička v srcu Buenos Airesa so vdano pričakovala pomladi. Močna svetloba se je naslanjala na oguljene stene starih, napol zapuščenih stavb in le šum na vogalu prometne ceste ali pa ropotanje bližnje železnice sta kalila neverjetni mir, kot bi se vse dogajalo na nekem daljnem otoku, pod odprtim nebom in mirno letečimi galebi. A v avtu je bilo tesno...

"Nair..."

Ozrla se je. Videl je, da ima oči orošene. A obrnila se je, vžgala motor in pognala avto. Ko ju je ustavil prvi semafor, ni bilo več ne jeze ne žalosti na njenem obrazu. Ljubeče se je nagnila k njemu in ga strastno poljubila na ustnice.

Tako sta nadaljevala pot. Izvrstno je vozila. Rdeči avto je drvel po aveniji, nato po stranski cesti, medtem ko je žlobudrala in izkoristila vsak postanek za ljubimkanje. Ko sta po dvajsetih minutah blazne vožnje prečkala avenijo General Paz pod nizkim mostom, je ustavila. Ona je morala nadaljevati še nekaj sto metrov do srednje šole, kjer je učila. On pa se bo z bližnje postaje vrnil z vlakom v mesto. Bil je trenutek ločitve.

"Me boš klical?"

"Seveda."

"Zelo te imam rada."

"Ne toliko kot jaz tebe."

Nasmehnila se je. Še en objem. On je izstopil ona pa je pognala in se ni ozrla. Kmalu je rdeči avto izginil za ovinkom.

S težkim srcem je Andrej prečkal progo in na kolodvoru kupil vozovnico. Do prihoda vlaka je bilo še kakih deset minut. Čakal je na peronu pod toplim zimskim soncem buenosaireškega predmestja. In znova tisti čudni mir. Komaj sto metrov stran je preko mosta General Paza, ki loči prestolnico od province, blazno plulo na stotine, na tisoče avtomobilov. A na železniško postajo se je naslanjal majhen, tih park. Nizke hiše so mirno čepele v bližini in le proti severozahodu je peščica stolpnic prerezala črto obzorja...

Ko je prihrumel vlak, je počasi vstopil, se vsedel k oknu in se zatopil v svoje misli.

Nair!

Spoznal jo je v skupini znancev. Bilo je prav na njegov rojstni dan. Celeste jo je pripeljala, ker sta bili prijateljici. Ko mu je vsak od navzočih daroval kako malenkost se je približala tudi ona, ga pogledala naravnost v oči in tiho dejala: "Jaz pa ti podarim oblak". Nasmehnila se je, a nenadoma vprašala: "Ali ti niso všeč oblaki?" Zdelo se ji je, da ni bil dovolj navdušen nad darilom.

"Všeč, seveda so mi všeč, a z oblaki je problem. Težko je, ko jih občuduješ, uživaš njihovo senco v poletni vročini, potem pa potegne mrzel južni veter in jih odnese daleč, neznano kam. Ti pa ostaneš sam in se ti stoži po oblaku..."

Zasmejala se je. Nato sta se po domačinski navadi objela in za trenutek, le za trenutek, ga je pridržala v objemu.

Tisti trenutek je zadostoval. Odtlej so se Andreju stvari pričele vrteti drugače. Nair! Ni bila lepotica, a kljub nekam trdim potezam obraza in ostrega, skoraj gospodovalnega nastopa je bila izredno privlačna. Postave pa take, da so se moški na cesti nenehno ozirali za njo. Nikakor ni kazala petdesetih let, ki jih je mirno nosila. Bila je duhovita, vesele narave in v ožji družbi se je tako razživela, da je čas ob njej kar prehitro bežal. Človek se ni mogel odtegniti njenemu magnetizmu. To se je pripetilo tudi Andreju. Nenehno si je želel njene družbe. Morda se je zato vpisal v gledališko skupino, v kateri se je udejstvovala. Saj ni dobro vedel zakaj, a nekaj ga je vleklo v njeno bližino. Tako sta se vsak teden srečavala in če je le mogel, je razne vaje opravljal z njo. Izrabil je vsako priložnost za približanje in razgovor. Vesel je bil tega prijateljstva, ki ga je polnilo s čudnim vtisom nemira.

Ves ta čas je skušal, da bi zvedel kaj več o njej. Ni rada govorila o sebi. A nekoč se ji je v odmoru med vajo nenadno odprlo srce. Tako je zvedel njeno zgodbo. Bila je arabskega pokolenja, kot je kazalo njeno ime. Preživela je težko otroštvo in še težjo mladost v eni izmed buenosaireških četrti. Bila je uporne narave. Manjkalo ji je maminega razumevanja, ker zakon njenih staršev ni bil preveč srečen. Od očeta je prejela več udarcev kot objemov. Čim je mogla, se je poročila s svojim drugim fantom, mesec potem ko se je sprla s prvim. Po desetih letih zakona in z dvema otrokoma se je ločila. Po naključju se je potem srečala s svojo prvo ljubeznijo in se čez čas v drugem zakonu poročila z njim. A sreča, ki jo je končno našla, ni dolgo trajala. Po sedmih letih je mož umrl v sumljivi avtomobilski nesreči, ko je kot strokovnjak raziskoval neke sumljive kupčije za gradnjo plinovoda državne petrolejske družbe v Patagoniji. Pustil ji je majhno pokojnino in še enega otroka.

Sredi življenja je ostala sama. Žilave narave je nadaljevala življenje zase in za svoje tri otroke. Ni klonila; s prav jekleno voljo se je vrgla v delo in si ustvarila dovolj trden položaj, da je mirno preživljala sebe in družino. A vsa svoja čustva je zakopala globoko in si jih ni upala več zbuditi. Kar bolestno je odločila, da ne bo sklenila nobene nove zveze.

Andrej je bil vesel, da jo je nekoliko globje spoznal. Od tistega trenutka se mu je zdelo, da sta se še bolj približala.

A ona se je pričela nekam odtujevati. "Tako ne morem več," je nekoč izdavila. Ni je razumel.

"Ali ti niso všeč ti tedenski trenutki prijateljstva?" se je začudil.

"Samo to? Ali ti to zadostuje?" ga je prodorno pogledala.

Naslednjo vajo jo je povabil na kavo. Z veseljem je sprejela. Srečanje je trajalo dolgo. Govorila sta, kot da bi si imela izpovedati vse življenje. In naslednji četrtek znova. Tedaj ji je posvetil tudi prvo poezijo. "Govori mi," jo je prosil že v naslovu.

"Govori mi,
z besedami snežnih gora
ali temnih dolin,
širnih planjav
ali nepreglednih gozdov,
pekočih puščav
ali ledenih morja,
nebesnih višav
ali peklenskih brezen...
Niso mi v mar
jeziki sveta.
Le tvojega glasu si želim!
Rotim te:
govori mi
z besedami vetra in rose,
v jeziku strasti in svetosti,
z govorico slasti in bolečine,
kakor ti narekuje srce;
a spregovori!"

Nepopisno je bila vesela. "Veš, v skoraj petdesetih letih je prvič, da mi je nekdo posvetil pesem." Glas ji je kar drhtel. Ko sta se tisti dan poslovila, je nenadoma ustnica našla ustnico. Ni se branila. Še ojačila je stik. Andrej pa je hipoma spoznal, da je zašel predaleč, da je zavil z ravne poti. A zavedel se je tudi, da ne bo več našel smeri nazaj. Kot da se je predal brez boja

Vendar se je odločil, da bo položaj razčistil. Pri naslednjem sestanku ji je omenil svoje sporno razmerje z ženo. Dejansko sta že pred ločitvijo. A kljub temu je noče varati: "Nočem več

lagati, ne sebi, ne tebi ne njej. Zakaj me ne razumeš, da se težko shajam s tabo, dokler ne razjasnim stanja z njo?"

"Zakaj? Kaj boš storil? Jo boš zapustil zaradi mene. Ne! Ti ne smeš nikogar zapustiti. Nasprotno, z ženo se moraš pobotati. Boš videl, da bo tudi ona pripravljena na boljše razmerje. In koncem koncev, med nama ni nič resnega in nikdar ne bo."

"In ti?" je skoraj zašepetal.

"Jaz? Jaz živim iz dneva v dan. Danes je sončno, jutri, kdo ve. Jaz sem kot oblak, ki sem ti ga nekoč podarila. Prišel bo dan, ko bo najinega prijateljstva konec. Zakaj bi zapravljal možnost ohraniti družino za nekaj, kar lahko že jutri mine."

Ni bil prepričan v stvarnost njenih besed. Dejansko je ni razumel, a se tudi ni hotel z njo prerekati. Pri tem je ostalo in tako se je razmerje med njima nadaljevalo. Hitela sta skupaj ob ponedeljkih in sredah, se srečavala na vajah ob četrtkih in nato ob kavi. Večkrat jo je čakal ob obrobnem parku blizu izhoda iz podzemske, kadar ni prišel pravočasno, da bi jo pričakal po službi. Drugikrat, ko mu čas ni dovolil, da bi se srečal z njo, ji je puščal kratka pisemca ali kako poezijo, zataknjeno za kljuko njenega parkiranega avtomobila. Včasih jo je spremljal po raznih opravkih. Tudi na domu jo je že katerikrat obiskal. Pogovori so tekli o vsem mogočem, a najraje je pripovedovala, kako se ponaša pri prijateljicah in v službi s tem, da ji oboževalec piše poezije.

"Ti ne veš. Včeraj mi je Osvaldo dejal: Turkinja, kaj je s tabo, da si tako dobre volje? In Susana kar ne more verjeti, da sem se po tolikih letih znova zaljubila."

In vendar sta oba čutila, da njuno razmerje tako ne more dolgo trajati. Neka zmes prijateljstva in ljubimkanja, v katerem stiki niso prišli preko objemov in poljubov, medtem ko sta se oba skoraj nagonsko izogibala vsake priložnosti za kak globlji zaplet. Zato je prihajalo do občasnih izbruhov nesporazumja, do ločitev, oddaljitev in ponovnih zbližanj. "Glej, najbolj nevrotičen par v Buenos Airesu" je ošvrknila, ko sta se po enem takih prepirov znova sešla in se gledala v ogledalu izložbe neke trgovine s starinami. Sprehajala sta se po San Telmu. Kazal ji je stoletne stavbe mesta, ki je bil njen rojstni kraj, a ga skoro ni poznala. On pa, takorekoč tujec, ji je kazal skrite kotičke,

zakotne prostore; vedel je za odmaknjene kupole, zvite stopnice in temne hodnike v stari četrti. Poznal je majhna bedna naselja peščice barak za zidom avenije, poznal "zasedene" hiše, natrpane razvaline, med katerimi so ob rob potisnjeni siromaki skušali živeti nekaj življenju podobnega.

"Kakšen pa je tvoj rojstni kraj? Ga tudi tako malo poznaš kot jaz svojega?", je nenadoma prekinila njegovo razlago.

Zamislil se je. Kaj bi ji dejal, kako razložil, da se mu je milo storilo, da bi ji hotel povedati pa ne more, ker bi se najboljše izrazil, če bi zapel "Oj le šumi, gozd zeleni...", pa ga ne bi razumela, saj tukaj na sto kilometrov okoli ni nobenega gozda in šumi kako drevo le v bližnjem parku Lezama, kadar potegne vetrič iz umazanega pristanišča v Boki.

Tisti večer, potem, ko jo je spremil do doma, je dolgo razmišljal kaj bi storil. Omemba daljne domovine ga je pretresla, kot ga je vedno zdramilo iskanje korenin. Bilo je kak teden zatem, ko mu je izpovedala svoje čudne sanje. Tedaj je sklenil, da mora nekaj storiti. Koj drugi dan je v službi prijel za pero in napisal pismo:

"Draga Nair.

Povedal ti bom pravljico. Nekoč je bila gora. Stala je ponosno in se razgledovala po širnih poljanah, ki so jo obdajale. Bilo je vroče poletje in veter je od nekod pripeljal oblak, ki se je ustavil nad goro in jo prekril s svojo senco. Gori je bilo prijetno. Uživala je hladno senco in niti pomislila ni, da oblak ne bo ostal nad njo za vedno. In res, ko je veter znova potegnil, se je oblak odtrgal od gore. In visoka, ponosna gora, ki je milijone let junaško kljubovala vsem viharjem, se je užalostila. Zaljubila se je v oblak, v njegovo senco, v prijeten hlad. Potočila je solze, nenehno je jokala in te solze so rodile potok, ki je bil duša gore. V poletni vročini je voda hlapela in nastala je meglica, s katero je duša gore dobila krila in se pognala za ljubljenim oblakom, ga dohitela in se nikdar več ni ločila od njega. Ostala sta skupaj, v trajnem objemu..."

Podpisal je pismo in pripisal še dostavek, tisto prvo in usodno izpoved:

"Nair. Neskončno te ljubim."

Opoldne je ni čakal po službi. Vedel je, da ga bo pogrešala. A sklenil je, da se ta dan ne srečata. Pustil ji je pismo zataknjeno za kljuko vrat avtomobila. Od daleč, skrit za drevesom, jo je opazoval, ko je prišla. Videl je, da je vzela pismo. Odprla vrata

in sedla v avto. Dolgo ni pognala – brala je pismo. Morda je premišljala. Končno je odpeljala.

Še isti popoldan ga je klicala v službo.

"Moram govoriti s tabo. Zvečer te čakam doma. Moraš priti!"

Res je šel. In ko je vstopil, se je zdrznil.

"Si sama?"

"Sama. Otrok ni in jih ne bo. Govoriti morava, mirno, brez motenj, brez prikrivanja..."

Nemirno se je razgledal. Vse je bilo prijetno. Tudi glasba. Nastavila je kaseto skupine "Maná", ker je vedela, da mu ugaja. Zlasti tista pesem "Živeti brez zraka":

"Kako bi rad,
da bi mogel živeti brez zraka...
A ne morem;
čutim, da umiram,
brez tvoje ljubezni me duši..."

Ozrl se je. Stala je v kuhinji ob štedilniku. Medla luč se je odsevala na njenih kostanjevih laseh. Roke je imela vdano prekrižane na prsih. Rahlo je bila nagnjena naprej in ga zavzeto gledala. A blesk v njenih očeh mu je govoril o oblaku, ki ga mrzel južni veter žene daleč proč. Spoznal je, da ga je poklicala zato, da se poslovita. Tudi njene oči so se poslavljale. Tedaj so se mu ulile solze in odneslo ga je, kot da bi ga odplavilo v neznane vode. Megleno je še videl, kako se mu bliža, kako steza roke v objem. Potem je izgubil prisotnost. Zavedel se ni niti, ko je z golim hrbtom pod sabo začutil mrzel mozaik kuhinjskih tal, na sebi pa opojno težo njenega nemirnega telesa...

\- - -

Morda se je predramil šele naslednji dan, ko jo je pričakal ob parku blizu izhoda iz podzemske. Stala sta drug pred drugim. Z mrzlično ihto ji je pripovedoval, da je že govoril z ženo, da se bosta ločila, da je tako najboljše, da bo sedaj mislil le na njo, vedno le na njo...

"Nesrečnež!" ga je prekinila s hripavim krikom. "Kaj si storil. Saj sem ti rekla, da ne smeš zapustiti žene. Jaz ne morem ostati ob tebi. Saj ti nikoli nisem dajala upanja. Saj sem ti povedala, da je vse le iz dneva v dan. Vse si pokvaril. Oblak je že odneslo. To, kar se je dogodilo sinoči, je bilo le slovo.

Poljub oblaka za slovo. Južni veter je že potegnil. Vsega je konec. Nočem te več videti. Nikdar več!"

Sunkovito se je obrnila. Z jezno kretnjo je udarila s pestjo ob hrapav zid, da se je odkrušil kos starega vlažnega ometa. Nato je hitrih in odločnih korakov odšla proti železnici.

Andrej je stal kot vkopan; kot spremenjen v solnat kip je zrl za njo. Sonce je doseglo zenit. Topli žarki so se odsevali na krošnjah dreves obrobnega parka, ki ga je tolikokrat občudoval, ko jo je čakal sedeč na nizkem zidu. Vendar se danes zelenje ni več bohotilo. Barve so izgubile blesk, vsa okolica je izgubila čar, kot da je mestna četrt zamrla v sunkovitem udarcu.

Šele ko se je iz bližnje trgovine s ploščami razlila glasba, se je Andrej zrdznil. Kri je znova zaplula po žilah, v možganih so nevroni ponovno pognali električne iskre. Pogledal je proti progi. Nair jo je že prečkala in se ustavila ob avtu. Videl je odločno kretnjo, s katero je porinila ključ v ključavnico in ga zavrtela.

"Še jo dohitim!" je poblisnilo Andreju v glavi. "Še jo lahko prepričam. Ne bo se mogla upirati. Danes ne. Pripeljal jo bom nazaj in skupaj bova poslušala Živeti brez zraka. Ponovno bova zaplula v tihe vode opojnosti. Morda za dolgo, morda za vedno..."

Zagnal se je v vrtoglav tek. "Sto metrov, komaj sto metrov. Saj ne bo pognala prej..." je bolj želel kot upal, medtem ko je kri butala v sencih in srce divje razbijalo, ker so usta hlastala po nemogočih požirkih zraka.

"Še petdeset..." Noge so se tresle v blaznih skokih. Ni videl ljudi, ki so začudeno, skoraj prestrašeno gledali njegov nori tek. Ni slišal kletve taksista, ki je moral udariti na zavore da ga ni podrl, ko je skokoma prečkal cesto. Ni čutil sunkov, ko se je zaletaval v mimoidoče in vsled udarcev izgubljal ravnotežje.

"Še dvajset...". Le nekaj skokov mu je manjkalo do proge. Takoj bo čez. Rdeče je videl avto, ki se je začel počasi premikati. Šele tedaj je opazil, da so zatvornice spuščene in zaslišal presunljivo ropotanje alarmnega zvonca ob prehodu.

Vlak!

"Nair!"

Se je ozrla? Ga je videla? Se je v njenih očeh spočel blesk ljubezni ali vsaj usmiljenja?

"Naaaaaiiiiiiiiiir...!"

Kot na smrt ranjena žival je zatulil in v ljubljenem imenu izrekel vso bolečino srca in biti. V istem hipu je ogromna oranžna kača z rjavimi lisami potegnila grmečo zaveso in mu zakrila pogled. Švigajoči vagoni so risali skeleče črte čez njegove oči. Bolečina v možganih je postajala vedno hujša in se stopnjevala do onemoglosti. Ko je napetost presegla njegovo vzdržljivost je v glavi nenadoma nastala praznina.

"Nair."

Vlak je že oddrvel. Na drugi strani proge, kjer je prej stal parkiran rdeči avto ni bilo ničesar več. Vendar Andrej ni videl praznine, ne ceste, ne proge. Ni slišal šumenja, ne slutil parka in dreves za sabo. A ni padel; stal je. Obraz in telo sta bila obrnjena proti severu, v smeri kjer je ona izginila. V sencih je še butalo, srce je še hitelo, a misel se je ustavila na rdeči točki, zasidrani na orjaškem telesu oranžne kače z rjavimi lisami.

* * *

Pred leti sem občudoval argentinski film "Hombre mirando al sudeste" (Mož, ki zre na jugovzhod). Pretresljiva poetična drama, v kateri junak v surealističnem dogajanju v buenosaireški umobolnici zamaknjen strmi v smeri jugovzhoda, baje povezan z bitji drugih svetov, katerim pripada.

Še bolj kot zgodba pa me je pretresla režiserjeva pripoved, da se mu je ideja za film porodila ob resnični zgodbi fanta, ki je zaljubljen v dekle vsak dan s ceste gledal v jugovzhodni smeri, na njen balkon. Neizpolnjena ljubezenska želja mu je otemnela um, da je tam stal ure in ure, dan za dnem, leto za letom, čeprav se je ljubljena že davno preselila neznanokam in so drugi ljudje živeli v stanovanju. On se tega niti ni zavedal. V očeh se mu je nenehno odsevala dekletova postava, sklonjena sredi rož na balkonu.

Te zgodbe sem se spomnil, ko sem prvič videl Andreja, stoječega ob progi, zvesto obrnjenega proti severu. Dejansko ni bil umobolen, saj je v ostalem postopal kot normalen človek. Celo delal je po malem v bližnjem podjetju, pridno in vestno, kolikor so mu dopuščala leta. Živel je samotarsko. Včasih so

ga obiskali otroci, ki so medtem že odrasli. Da, tudi z vnučki se je rad igral. A vsak opoldan je kot v mesečini stopal proti progi. Tam je obstal obrnjen proti severu in čakal velikanske oranžne kače z rjavimi lisami. Morda je upal, da se bo potem, ko bo kača odbobnela, na drugi strani proge pokazala ljubljena postava Nair. Saj je kar videl, kako ga s stegnjenimi rokami vabi v neskončen objem.

DRAGO JANČAR

PRIVLAČNOST PRAZNINE

(Predavanje na knjižnem sejmu v Buenos Airesu 25.4.99)

Ko sem pred leti prvič obiskal Buenos Aires, se mi je Argentina zdela kot odtrgan del evropskega kontinenta, kot velika ladja polna starih palač, cerkva, živahnih ulic in lokalov, ki je dolgo počasi plula čez ocean in se potem zasidrala ob neki daljni obali z vsemi svojimi starimi podzemnimi železnicami, sijajnimi knjigarnami in kavarnami, ideologijami in filozofijami, politiko in literaturo. In mislil sem na nekega poljskega pisatelja, na Witolda Gombrowicza, ki je tudi z neko ladjo, imenovala se je Chrobry, kar pomeni Pogumni, odplul iz Evrope in pristal ob tej obali in v tem mestu za skoraj celotno dobo svojega ustvarjalnega življenja. Gombrowicz se ni mogel vrniti, Evropa in v njej njegova Poljska sta bili že v plamenih druge svetovne vojne, vendar je tukaj samodejno nadaljeval s svojim drznim ustvarjanjem, tudi pozneje, ko se ni mogel vrniti, kajti v njegovi domovini je po vojni zavladala diktatura, v kateri so bile njegove knjige prepovedane, avtor pa je bil za nove oblastnike ostanek reakcionarne miselnosti. Nesporazum je bil neznanski, zakaj za Gombrowicza ne domovina in ne ideologija nista imela nobenega bistvenega pomena, njegova domovina je bila umetnost, literarna umetnost in v njej iskanje prostora absolutne svobode.

Zdavnaj nekoč so za vsako deželo, ki je ležala za obalami, ob katerih so pristajale evropske ladje, v zemljevid vpisali: terra incognita. Danes se dogaja to nam, ki prihajamo iz novih evropskih držav, kdo ste, nas sprašujejo, kje je Slovenija, kaj je vaša identiteta? Včasih si pri odgovoru na to vprašanje pomagam z neko anekdoto: Leta 1934 je prišel na obisk v Ljubljano Louis Adamic, izjemno uspešni ameriški pisatelj slovenskega rodu, čigar knjige so se v Združenih državah prodajale v stotisočih izvodov. Po vrnitvi v Ameriko je v knjigi The Native's Return med drugim zapisal: "Postopoma sem spoznal, kar mi je bilo približno znano že v mojih deških letih, da je namreč v Sloveniji

takoj za agrikulturo vodilna industrija kultura... V Ljubljani je bilo sedem velikih knjigarn (tako velikih, kot so železnine, manufakture in drogerije v mestu), dve med njimi sta bili stari več kot sto let... Za "polomijo" je veljala knjiga, ki so je prodali manj kot 1000 izvodov! Poleg tega je bila vsaka knjigarna založena z izborom nemških, francoskih, čeških, srbohrvaških pa tudi nekaj angleških in italijanskih knjig. Založnikom takorekoč ni bilo treba oglaševati, kajti v Sloveniji je skoraj vsakdo – trgovci, kmetje, duhovniki, študentje – kupoval knjige..."

Naša identiteta je torej jezik, je literatura, je kultura, ki je od dobe reformacije naprej razvijala v skladu z evropskimi tokovi tudi svojo specifiko. V območju kulture so se reševala tudi politična vprašanja, od nacionalnega do socialnega, nazadnje so bili pisatelji tisti, ki so širili prostor demokracije, da, napisali so tudi ustavo.

Toda ob koncu nemirnega stoletja bi težko trdili, da ta definicija za katerokoli kulturno skupnost v Evropi in kjerkoli na svetu še zmeraj v celoti velja. Danes pisatelji in naši vse redkejši bralci stojimo pred novimi vprašanji in izzivi, ki bodo v prihajajočem stoletju drugače zaznamovali naše razmerje do jezika, do družbe, do literature same. Ob koncu stoletja se v naši zavesti hkrati prerivajo in druga drugo izpodrivajo zamisli o literaturi in njeni estetiki v širokem razponu od literarnih in kulturnih eshatologij, ki razumejo literaturo kot substitut za nacionalno ideologijo ali politično svobodo, preko postmodernistične sholastike do literature, ki zamenjuje besedno estetiko z ameriško filmsko dramaturgijo in takoimenovanim "žanrom" in bi rada na vsak način služila založniški industriji, se pravi svojemu takojšnjemu in ogromnemu uspehu. Na žalost njenih avtorjev po vsej Evropi, zlasti Vzhodni, ki so vzporedno s pisanjem razvili značilen stil posmehovanja Veliki in Globoki literaturi, imajo njihove bestsellerske sanje le skromen domet. Vsak povprečni prevod z ameriško zvenečim avtorskim imenom na naslovnici jih zlahka pusti daleč zadaj, pa tudi sicer njihove naklade, ki naj bi kot njim razumljiv kriterij končno že potrdile smisel osvežujoče lahkotnosti in žanrske nonšalance, ne presegajo bistveno prodaje knjig avtorjev, vztrajajočih na "težki" in "globoki", morda tudi nekoliko dolgočasni estetiki. Razen redih izjem je obojim skupno to, da jih prodajo malo. Kakor je zmeraj več pismenim ljudem, ki smo jim včasih rekli bralci, skupno to, kar pravi George Steiner: They read no more.

Hkrati z demokracijo je v vzhodnem delu Evrope prišlo tudi odkritje Amerike, njene filmske televizijske, prehrambene, pa tudi literarne estetike. Založniki so naglo razumeli, za kaj gre in čemu se bo treba najprej odpovedati. Zahtevni domači in prevodni literaturi, vsakršnim jezikovnim in vsebinskim "globinam", skratka dolgočasju, ki si ga kot svoje razkošje lahko privošči brezupna manjšina. Tudi nekateri nadarjeni pisatelji so se na hitro in vnaprej odpovedali zahtevnim kriterijem, visokim zahtevam jezika in vsebin, ki hočejo biti kaj več kot žanrsko kratkočasje.

Razočaranja v krasnem novem svetu niso majhna. Tisti, ki so nekoč mislili, da bo demokracija in z njo nova, sproščena atmosfera potrdila in dala priznanje globokemu hrepenenju po svobodi, ki je navzoče v njihovih delih, danes obupano opazujejo splošno brezbrižnost, drugi, ki so bili prepričani, da njihova literatura govori iz globin narodnega duha in izraža najbolj izvirni *genius loci*, se zgražajo nad univerzalnim literarnim kičem, oni pa, ki so se pridružili lahkotnemu kovanju žanrskega razvedrila, ki bi sicer naj bilo *še zmeraj* literatura, z začudenimi očmi opazujejo, da je demokracija pravzaprav zelo večinski in zelo mediokritetni pojav, da je v njej mogoča še večja površnost, še večja lahkotna spretnost kot je njihova *še zmeraj literatura*, še večje razvedrilo, kot so si lahko kdaj predstavljali. In s tem seveda še večji založniški prodajni uspeh.

Umetnost ima namreč z demokracijo le malo skupnega. Prav Witold Gombrowicz je v stoletju velikega vzpona demokracije to pravi čas razumel. Čeprav je v Buenos Airesu pisal kot skromni bančni uslužbenec tako rekoč pod pultom. Umetnost ljubi veličastje, je zapisal, hierarhijo, fevdalizem, absolutizem, medtem ko hoče demokracija enakost, toleranco, odprtost in bratstvo.

Ko sem bil davnega leta 1984 prvič v Združenih državah Amerike, sem prvi dan nekoliko začudeno opazil, da bom v časopisih zaman iskal rubriko z naslovom kultura. Razstave, gledališke predstave, celo literarna branja se najdejo v rubriki *entertainment*. Pravzaprav me je zabavalo, da svečane evropske besede Kultura ne bomo našli nikjer, drugo evropsko svečano besedo Literatura pa le v prilogah zelo redkih in velikih časopisov, pa še tam skupaj z recenzijami knjig s področja zgodovinopisja ali psihologije. Zabavni nesporazum se je

nadaljeval v tečaju creative writing, kjer sem moral na svojo nesrečo govoriti radovednim in literature lačnim študentom, ki so že dobro vedeli, kako bo treba zapisati prvi stavek, usodni prvi stavek, ki bo zagrabil bralca. Ko bodo pisatelji. Študentska vprašanja so se vrtela okrog enega redkih evropskih avtorjev, ki so jih takrat brali v Ameriki, Milana Kundere. Branje Kundere je sicer *entertaining* toda zakaj se avtor norčuje iz optimizma? Sprožilni moment romana Šala je stavek na razglednici: optimizem je opij za ljudstvo. Kaj je narobe z optimizmom? Nisem želel na tečaju kreativnega pisanja razlagati Karla Marxa, skušal sem pojasniti, da ima literatura v Srednji Evropi v sebi pogosto neki tesnobni smeh, ki ni zabaven ali razvedrilen, pač pa je izraz nekega včasih ironičnega, včasih sarkastičnega, včasih težko doumljivega humorja, ki ga tukaj pisatelji od Kafke naprej izdelujejo v nekoliko temnih humornih tonih saj vedo, da se velike optimistične ideje pogosto skoncentrirajo v idejo koncentracijskega taborišča, v kakršnem se znajdejo včasih manjšine, včasih cela ljudstva. Nismo se razumeli. Že mogoče, je rekel nek študent, vendar pa je optimizem v samem individualnem duhu, v jedru ameriške demokracije. Že mogoče, sem rekel jaz, vendar je tudi v samem jedru in kolektivnem duhu sovjetskega komunizma, celo njegove literature, pisatelje tam imenujejo inženirji duš in njihova naloga je pisati zanimivo, razvedrilno in med ljudmi širiti optimizem. Čeprav je bil naš pogovor toleranten in entertaining, je nesporazum ostal nepremoščen. Šele danes stvar nekoliko bolje razumem. Včasih smo mislili, da bo s prihodom demokracije prišla prav iz Vzhodne Evrope, še posebej iz temne in globoke Rusije, prava in globoka literatura, ki je ostala tam konzervirana od dvajsetih let tega stoletja. Vsaj pojav kakšnega Vampilova ali Jerofejeva je dajal povod za takšne slutnje. Vraga je prišla. Prišel je neki drugi Jerofejev in za njim množica entertainerjev, z enakostjo, toleranco, odprtostjo in bratstvom je prišla založniška industrija, ki rase iz duha creative writing, iz literarnega fast-fooda, njeni avtorji sicer niso več inženirji duš, pač pa iznajdljivi žanrski rokodelci, ki izdelujejo ohlapne stavke in vsebinsko praznino.

Slavna in neizprosna globalizacija je zajela najprej založniško industrijo, nato pa tudi literaturo in ni daleč čas, ko se bo vse, kar nastaja novega, reduciralo na površne, lahko berljive, instant vsebine. Ni storila globalizacija tega, da so danes v Sloveniji povsem domača imena Borges ali Bioy Casares, ali

Vlady Kociancich. To je storilo zanimanje za globine jezika in metafore, prihajajoče iz znanja in okusa stoletij. Če bi bila globalizacija instrument za posredovanje bistvenih vsebin, in te hvalabogu še zmeraj poznamo, potem z njo ni nič narobe, če bo pa sama po sebi postala vsebina, prihajajoča iz duha televizije, interneta in poslovanja založniških koncernov, potem se je resnično treba obrniti nazaj in si vzeti za izhodišče Gombrowiczev absoloutizem, fevdalizem in hierarhijo. Posmehovanje "globljim pomenom" v evropski literaturi tu nič ne zaleže, pa če so še tako priljubljene demistifikacije "globin" v nemški, "artizma" v francoski, "otožnosti" v ruski in "humorja" v angleški literaturi, in tudi Borgesov "intelektualizem" pred njimi ni več varen, tudi Marquezova "magičnost" ne. Toda kaj naj bi prišlo namesto vsega tega. V resnem nemškem časopisu sem bral, da je edini odgovor današnjega časa "osvežilna amerikanska površnost" z "napeto zgodbo", ki bi naj zamenjala literarne "globine". Osvežilnost ameriškega žanrskega koncepta, h kateremu se obrača del evropske literature, zlasti pa založniška industrija, se zaenkrat še ni izrazila s pomembnejšim pisanjem. Praznina in površnost v zgodbah, ki so privlečene iz petnih žil, je še zmeraj praznina in površnost, pa četudi jim bomo kdaj lahko priznali dobro konstrukcijo, filmsko dramaturgijo, v kakšem primeru celo določeno modno eleganco.

In kako naj še sploh razločimo literaturo od "literature", umetnost od žanrske in zgodbarske "površne privlačnosti?". Napetost med sižejem in jezikom rase iz notranje napetosti literarnega organizma, iz tekstovnega absolutizma. Torej ne iz ameriško napete zgodbe, ne iz konstrukcije, pač pa iz avtorjevega napetega odnosa do sveta in jezika nastaja pomembna literatura. Rase tudi iz nemira. Od literature med drugim pričakujem, da bo izrazila človekov nemir, tudi nemir časa v katerem živi. To dobra literatura v Evropi, Latinski Ameriki in seveda tudi v ZDA v dvajsetem stoletju tudi počne. In ne vidim razloga, da tega ne bi počela naprej. Pogosto je to magija zgodbe, pogosto jezik nemirnega nezadovoljstva, skozi katerega lahko beremo družbeno in historično vsebino ali pa zgolj ritem pisateljevega osebnega nemirnega nezadovoljstva. In prav to ustvarja tisto napetost med sižejem in jezikom, ki ob vsej fascinantni in nelagodni privlačnosti daleč presega obzorja entertainmenta, fabulativne spretnosti. Literatura kot organizem z notranjo jezno dinamiko, literatura, ki je samo po sebi sama iz sebe nekaj več.

Seveda pa moramo biti zelo previdni, kadar rečemo, da hočemo od literature *nekaj več*, več kot entertainment, kot zgodbarstvo in obnovo filmske dramaturgije, zelo moramo biti previdni in pozorni. Kajti, kjer je nekaj več, tam je že tudi Coelho in množica njemu podobnih, tam je že "iskanje smisla", tam so že duhovne vsebine, ki jih išče "izpraznjeni sodobni človek", tam je seveda najnižji možni entertainment, katerega ohlapne stavke in transcendentne surogate, vsakršni newagevski fast-food, ki ga goltajo smisla lačni bralci in ga založniška veleprodukcija z velikim veseljem in dobičkom tlači v njihove goltance. Kajti njihove lačne duše hočejo nekaj več in tega istega tudi zmeraj več. Kar se dobro sklada z naravo sodobne demokracije in njenega založništva in kar ima z literaturo komaj še kaj skupnega.

Tako se torej po mojem mnenju v imenu novega časa in globalizacije ni treba odpovedati nobeni literarni tradiciji. In če še enkrat uporabim prispodobo z odtrganim kosom evropskega kontinenta, ki je z vsemi svojimi palačami in knjigarnami pristal ob neki drugi obali. Tu je, prav zato, ker je ostal v skladu s tradicijo, z njenim intelektualnim in estetskim humusom, ustvaril nekaj novega, nekaj kar je iz Evrope prišlo in se vanjo vrnilo kot sijajna, svetovna literatura, ki je po svoje vplivala na vsakogar med nami.

Postaviti je treba visoke kriterije, vkrcati se je treba na ladjo Chrobry (Pogumni), kakor je pred pol stoletja to storil mladi Gombrowitz. Ni se ukvarjal z vprašanji globalizacije ali žanra, pogumno je postavil zrcalo sebi in svoji dobi, lahko je bil zoper vse in vsakogar, tudi zoper svojo evropsko in poljsko in literarno identiteto. Zato, ker jo je imel.

JOŽE RANT

PISMA TREH UREDNIKOV "MEDDOBJA"

Ne gre za daljše dopisovanje, saj od vsakogar ohranjam komaj dve pismi ali tri. Zdi se mi pa, da zaslužijo objavo, ker odražajo njihovo osebnost in način delovanja.

Z ***Vinkom Rodetom*** sva se v dobi njegove večje zadolženosti za Meddobje navadno razgovarjala po telefonu. Pisal mi je samo dvakrat in to že leta 1989. Za to, da bi upravičil pismo, (kot da bi bilo to potrebno!), v **prvem**, na roko pisanem pismu (15.4.89) omenja najino poznanstvo iz begunskega taborišča in vsaj eno srečanje v Argentini. Pravi, da se je dolgo pripravljal na ta korak, ker: "Sem bolj boječe narave..." Povod za pismo mu je bila želja zahvaliti se za to, da sem kot uvod v posamezna poglavja mojega razmišljanja "O prozornosti" uporabljal njegove verze iz zbirke "Nekje je stvarnost prozorna". V pismu omenja tudi mojo polemiko s Kosom (ob Kosovem poskusu nove definicije filozofije), ki se mu je zdela "izvrstna: pravi užitek, saj se misli iskrijo kot samo v mojsterskem dvoboju".

V pismu je Vinko omenil moje poučevanje na Državni tehnološki univerzi. Ker se mi je zdelo, da bi ga morda zanimalo in da bi bil dragocena pridobitev za mojo stolico, sem ga povabil in mu poslal nekaj svojih skript, da bi se seznanil z gradivom, v primeru, da bi sprejel in bi ga bilo mogoče nastaviti.

V **drugem pismu** (6.8.89) se zahvaljuje za poslano. Izraža željo, da bi se osebno videla in pogovorila – čeprav o sebi piše, da ni "kaj prida zgovoren". Nekako se pritožuje zaradi "svoje filozofije", o kateri trdi, da je ni mogoče opredeliti in da ima samo "kako bežno intuicijo, ki je pa ne znam ali ne morem obdelati..."

Njegov značaj dobro označi način, kako končava svoji pismi: "pa brez zamere" in "še enkrat boglonaj".

Z *Andrejem Rotom* sva se spoznala leta 1975, ko sva na jezuitski filozofski fakulteti v San Miguelu ob sobotah delala dopolnilni tečaj za licenciat iz filozofije. Leta kasneje, morda leta 1985 ali 1986, sva se nekoč srečala na Glavni pošti. Tam me je začel pregovarjati, da naj bi se spet lotil pisanja v slovenščini. Andreju Rotu sem torej dolžen hvaležnost za to, da sem spet začel slovensko pisati, za kar mi je tudi ponudil strani Meddobja. (Naj drugi sodijo, če je bilo to v korist ali na škodo SKA in občasnika.) Tako se je začelo dolgoletno lepo delovno razmerje. Rot me je največkrat prišel obiskat v mojo pisarno na ulici Sarmiento 440, kjer je rektorat Državne tehnološke univerze, sem pa tja sva se razgovorjala po telefonu, včasih pa pisno.

Rotu bi moral najprej osebno na nek način **upravičiti** vse tisto, kar sem – sicer precej omiljeno – o njem zapisal v Zborniku Zedinjene Slovenije. Pravim: upravičiti, ne se opravičiti, ker mislim, da "amicus Plato, (sed) magis amica veritas". Niti na misel mi ne pride, da bi bil Rot kriv vsega tistega, kar so mu pridevali. Ni bil "rot" (rdeč), ampak preveč zaupljiv "bel golobček", kateremu je – vsaj v omenjenih zadevah – manjkalo kačam svojske zvijačnosti. (Kar je sploh precej skupna značilnost slovenskih nekomunističnih kulturnikov, predvsem politikov!) V marsičem Rota upravičujem. Ni bilo lahko vživeti se v slovensko dejanskost, predvsem potem, ko je zamrl zadnji klic najstniško-nedozorele evforičnosti o koncu emigracije, nagli spravi in kar je še temu podobnega...

Rotova pisma – ohranjam tri– na prvi hip kažejo, da gre za človeka, kateremu ni mogoče očitati, da bi bil enostranski ali (pisal bi rajši: **in zato**) pristranski.

V **prvem** (6.maja 1989) **pismu** se zahvaljuje na nekatere moje opombe k njegovemu eseju. Priznava, da izraz "Slovenia alienigena" ni bil posrečen: "Bog pomagaj, boli, ker drži". Obljublja, da bo na prihodnjem obisku v Sloveniji, morda maja na srečanju Pen kluba na Bledu, kaj več povedal o modelu Jugoslavije kot modelu Slovenije, ki tako pogojuje Slovence pri odločanju za samostojnost in pristop v Združeno Evropo. Popravlja morebiten vtis, da se Slovenci v Argentini čutijo manjvredne, posebno še njihovi sinovi, "ki včasih skoraj pridejo do kakšnega občutka superiornosti".

V tem pismu mi odgovarja tudi na mnenje o krščansko-socialno usmerjeni stranki, ki že deluje. Če bi človek sodil po poročilih

Svobodne Slovenije, bi se ta stranka postavljala na mesto SLS (oz. eksilsko SKD); ta pa je pred težko odločitvijo: ali išče povezave z domovinskimi, krščansko-socialno usmerjenimi osebami, ali pa bo še vnaprej ostala samostojna in svobodna, toda usojena na vegetiranje.

"Tebi se ne zdi potrebna polemika s Kosom. Tudi Papežu ne. A Kos je silno vesel (...) takih polemik v slovenskem svetu skoraj ni, v zdomstvu pa je ta res edina in zato edinstvena. Za kakšna vprašanja – kdo to sploh bere – pa naj skrbijo drugi. Tudi moj esej, ki je vsebinsko lažji in morda privlačnejši, prebere morda deset ljudi. (...) tudi o človeku kot *tehnitu* bo za Slovence novo in zanimivo. Piši!" Potem dostavlja celo, da naj me ne skrbi naročnina, in da naj rajši mislim na to, kako bi mi v slovenščini laže objavili disertacijo kakor v španščini...

Drugo pismo (27. februarja 1990) je zelo jasen odraz splošnega stanja v Argentini, predvsem tim. 2. hiperinflacije. "Šolske počitnice gredo h koncu, počitnic pa ni bilo. Saj se ne pritožujem, hvala Bogu, imam vedno dovolj dela in kljub vsemu dovolj kruha. Sem pa, kot večina danes, preveč potopljen v reševanje vsakdanjih reči. Predvčerajšnji evangelij je bil kot nalašč: ptiči na nebu ne skrbijo za jutri in še Salomon se ni oblačil kot lilije... Mi smo pa že novembra kupovali zvezke in šolske potrebščine za otroke, potem še čevlje in vse poletje zidali in še tu in tam skočili na Mercado Central, da bi ceneje kupili krompir in sadje. Zase pa si obljubljam, da, če **ne** bomo pričeli s poukom, bomo vsaj imeli imeniten čas za otium."

Tudi to pismo je dokaz za to, kako je Rot znal ravnati z ljudmi in vedel za poti, kako priti do njih. Zahvaljuje se za "krasen prispevek za Meddobje" (Po drugačnih poteh) in spet vztraja, da naj ne skrbim za naročnino: "od tebe pričakujemo dragocenejše prispevke – in jih tudi dobimo. Hvala." Napove tudi, da bo del mojega komentarja o čistosti jezika objavil v Glasu.

Ne da bi žalil, zna povedati, kar se mu ne zdi prav: "Škoda, da te ni bliže našim poskusom kulturnega prenavljanja in razgibavanja v slovenski skupnosti. Zlasti pri Stresovih nastopih in Kermaunerjevih." (Morda ni zadosti pomislil na to, da se je slovenska skupnost v marsičem spremenila in postala bolj strpna, a ne še zadosti, kar je čutiti še sedaj.) S Kermaunerjevima da je bil že zmenjen za obisk pri meni, a da je zmanjkalo časa... Nekako spotoma povpraša, če bi bil jaz pripravljen pre-

davati pri SKA, a se zaveda, da ne more pričakovati pritrdilnega odgovora.

Tretje pismo (16. marca 1990) je najkrajše, a spet vsestransko. Na več načinov dokazuje, kako je znal izvajati svoje uredništvo. Najprej se pritožuje nad tem, da je treba vsako besedilo vsaj trikrat prebrati, pa še uhajajo napake. (V Zborniku Zedinjene Slovenije smo brali okrog 15-krat, pa je še nekaj napak!) Na srečo da je Brulc, ki opravi precej dela.

Potem govori o mojem pisanju. Ne Kermauner ne Stres nista rekla nič, ker verjetno nista brala. On sam pa bi rajši videl, da bi podrobno razglabljanje o kakih izrazih bilo pod črto, tako da bi bil tekst sam krajši in oprijemljivejši, vse komplikacije pa v opombah.

Glede Horvatove statistike sodi, da je v redu, a treba bi bilo poudariti, da uporablja kot izključni vir Svobodno Slovenijo. Zato je njegovo delo samo približanje stvarnosti. Kar sledi, je zelo hud očitek, ki, upam, ne odgovarja resnici.[1] "Kajti ne samo, da so ta poročila pomankljiva, ampak za nekaj primerov celo vem, da niso resnična. Pomisli, koliko si včasih starši žele, da otroci diplomirajo in končno sin pristane na "mentira piadosa" in objavi, da je postal inženir."[2]

Za konec me prosi, naj koga pooblastim za občni zbor, morda Papeža (ad captandam benevolentiam). Zadovoljen je z mojim mnenjem o zadnjem Meddobju, a sem preveč radodaren z nekaterimi, drugemu pa ne bi bilo všeč, če bi bral, da je tokrat tudi njegov prispevek zadovoljiv...

To troje pisem samo potrjuje moje mnenje o Andreju Rotu. Zato se mi zdi tako čudno, da je potem nekajkrat zašel v kakšno besedno pretiravanje. Toda zdi se mi tudi, da mu v mnogih primerih ne prizanesemo zaradi našega ozkega presojanja besed in dejanj drugih, kadar ne odgovarjajo našemu mišljenju.

Končno še tri pisma *Toneta Brulca*. Pravzaprav vse to pišem samo zaradi njega Že prve, precej prizanesljive kritike o njegovi

---

[1] V takem primeru bi šlo za kaznivo dejanje! Na splošno pa trdimo, da slovenski skupnosti v Argentini ni bilo mogoče očitati, da bi kak njen član zašel v policijsko kroniko.

[2] V Argentini (in v španskem svetu nasploh) govorijo o laži (mentira) in laži iz usmiljenja (mentira piadosa), ki je nimajo za nravno slabo.

"Argentini" me niso presenečile. Še manj seveda vse tiste, ki so jim sledile – z ene strani ali z druge.[3]

Nisem literarni kritik in zato ne morem izreči sodbe o Brulčevem leposlovju. Morda bi delno nekaj smel zapisati o tem, kar je Brulc napisal iz navidezno filozofskega oz. natančneje etičnega vidika, kjer ni bil izvedenec. Tudi nisem psihiater, da bi mogel podati kakšno kolikor toliko utemeljeno mnenje o Brulčevi morebiti hudi psihološki bolezni.

Prepričan sem, da je bil Brulc človek, ki je predvsem zadnja leta izredno veliko bral in je bil zato tudi silno razgledan (ali morda bolje "naštudiran"), kateremu pa se je poznalo, da ni imel časa za to, da bi vse prebrano v miru "prežvečil": Njegovo znanje je bilo prav tako nesistematično kakor njegovo hlastanje za kakršnimkoli (po-)znanjem ali vestjo. In vendar sodim, da je svojčas imel temeljito formalno izobrazbo! Upam, da se ne motim, če trdim, predvsem na podlagi njegovih osebnih pisem, da je bil Brulc silno prodornega duha in duhovit, pa tudi do skrajnosti nesoskladen. Ker je imel bujno domišljijo in je na dejanskost gledal s svojim skoraj vročičnim mišljenjem, so bile njegove sodbe – navadno obsodbe! – apodiktične. In vendar mislim, da je vsa njegova gotovost bila samo prepričevanje samega sebe, tako nekako kot je fanatičen človek, ki se je bil pravkar spreobrnil, ker ni popolnoma prepričan o tem, kar trdi, ali o tem, kar skuša živeti...[4]

Znal pa je pisati, najbrž bolje kot govoriti, – čeprav je včasih njegova slovnica šepala in je uporabljal precej srbsko-hrvaških izrazov! Npr., v **prvem pismu** (18.4.1992): namesto da bi mi preprosto zapisal, da mu je neka oseba moj dopis s 27. septembra 1991 izročila šele 14. aprila 1992, je napisal tole:

---

[3] Boli me, da sedaj spet "čisto naravno" govorimo o dveh popolnoma nasprotnih si straneh! Prav sedaj, ko pišem nekaj o spravi, sem prejel pismo Marka Martelanca iz Brazila. Zanimivo je, kako obadva prihajava do skupnega mnenja, da je resnična sprava v krščanskem pomenu nemogoča. Martelanc piše, da nam neko "neracionalno sovraštvo" onemogoča konstruktiven pogovor. Sam da je poklicno in poslovno navajen vedno iskati spravo in da mu to nastrojenje narekuje preiskati vse možnosti v iskanju vsaj diplomatskega sporazuma, zakaj v demokraciji se da sodelovati, ne da bi sprejeli nasprotno stališče...

[4] Spreobrnjen k čemurkoli: v ideologijo, vero, nravno boljše življenje...; ali od česarkoli: od neurejenega življenja, tobaka, alkohola, omamil...

"Kregati se očividno ne bova mogla, hvala Bogu, če bova imela g. N. za poštarja; za nasvete, navodila, priporočila in kritike bi pa le prav prišel, ker bi se človek imel priliko stokrat premisliti, preden bi napisal kakšno neumnost. (..) Tudi če bi eden živel na luni, drugi pa na zemlji, bi si najbrž prej odgovorila ali sporočila, če bi šlo za nedorazumevanja..."

Ni mogoče tajiti, da ne bi njegove sodbe velikokrat zadele v polno, čeravno so nekateri vztrajali na nasprotnem, češ da se Brulc moti ali pretirava. Čas je že, da o tem govorimo popolnoma odkrito. V prvem pismu je eden izmed odstavkov naslednji: "Mene je lahko zašiti kot filozofa. (Likom je šitij filozof, bi se reklo po rusko.) Kos me je 'zeznil' za izraz 'uradna filozofija', ki sem ga uporabil za notico o Komarjevem jubileju. Resnično je iz tomistične filozofije na Slovenskem izstopal redko kdo, ker je bila šolsko-sholastična. Šole pa, kjer se je filozofija poučevala in kjer je bila možnost učiti se je, so bila samo semenišča (dr. Brumen trdi, da se filozofije sploh ne da učiti, uči se samo njeno zgodovino, pristope, ki jih uporablja filozofija, izsledke do katerih je prišel eden ali drugi filozof ali šola itd.), torej ni bila slovenska filozofija nič drugega kot uradna, cerkvena filozofija. Če je kdo le malo postrani pogledal, je bil že heretik (ni se reklo, da je v zmoti!) in to je doletelo tudi tako nedolžne dušice, kakor je Brumen, zaradi trditve nemožnosti božje spoznatnosti s stališča filozofije. So med nami zeloti, ki vse presojajo s stališča teologije, kot da bi filozofija bila še vedno ancilla theologiae."[5]

S tem v zvezi piše, da se je tudi sam zbal, ko je izvedel, da bo v Meddobju izšlo nekaj polemičnega med Kosom in menoj, "čeprav je bila moja odgovornost pri tem minimalna". Potem pa nadaljuje: "Mislil sem si, da se bo polemika spremenila v spor in prepire, na, pa imate drugi razkol pri SKA z novo izgubo sodelavcev, članov in naročnikov, ki bo tokrat gotova smrt zanjo. Izšlo pa je čisto drugače; dosti bralcev je še prišlo vprašat, kakšno stališče zavzema SKA med enim in drugim, kaj menimo uradno o Drugačni poti (pravilno: Po drugačnih

[5] Verjetno Brulc v tem ni imel prav, ker so na ljubljanski univerzi poučevali tudi druge filozofske struje. Ni pa mogoče tajiti dejstva, da je bila v katoliškem taboru tomistična filozofija izključna in skoraj dogmatična. Toda: ali sem morda krivovec in ne pravoveren, ker soglašam s prvo skupino Brumnovih mnenj v tem, kar je zapisal Brulc, čeravno ne soglašam z drugo?

poteh), kaj o Kosovem odgovoru nanjo. Torej je še zanimanje za take vrste razmišljanja."[6]

Obenem s pismom mi je Brulc poslal revijo Anthropos z nekaterimi svojimi pripombami. Zdi se mi, da je pravilno ocenil marsikateri spis, predvsem Vojana Rusa. Zapisal je tudi, da je pomemben moj doktorat s p. Quiles-om kot mentorjem; sodil je celo, da bi del disertacije morali objaviti, kar da bi pripomoglo k zvišanju ravni revije in "da ne bodo mislili v domovini, da ne poznamo ničesar novega".

Drugo pismo (13.6.1992) ima dve tipkani strani. Sprva se je upravičeno razburil. Na njegovo željo sem mu poslal izvod svoje disertacije, v njej skoraj samo novico o njej za Glas, obenem pa še razpravo o nanovo odkriti biti. Toda na seji SKA da so izjavili, da oni niso prevajalci – ker odgovorna oseba niti ni odprla knjige in zato seveda ni v njej našla priloženih dopisov v slovenščini! Ko mu jih je Brulc izročil, je ta oseba izjavila, da za take dopise ni prostora, ker je Lenček poslal 2000 dolarjev in je zato treba objaviti njegovo delovanje v dramatskem odseku. Potem pa (bolnega?) Brulca tipično vprašanje: "Ste pripravljeni z menoj nastaviti past našim modrijanom in pobožnakarjem?" Kaj je seveda s tem hotel reči, res ne vem! Morda to, da je poslal moj prispevek prof. Janežiču za zbornik Dom in svet ter s tem hotel prisiliti "cenzorje, da pokažejo pravi obraz"? Pravi pa, da ne gre pa samo zame, saj imajo npr. štiri Detelove stvari že dve leti natiskane, "mi pa jokamo, ker moramo plačevati svinec in da nimamo materiala za objavo. Hinavci!" Kdo bi bili ti cenzorji, Brulc ne pove, a izrazi mnenje, da ni Papež, čeprav Detela sodi, da ga ima na piki.

[6] Iz teh vrsti sledi več stvari, ki jih je treba poudariti: 1.Brulc vsaj leta 1992 ni hotel novih sporov, ki bi pomenili "razkole", kljub temu, da je potem napisal in so mu v Sloveniji izdali tako polemično in "razkolno" knjigo o argentinski emigraciji! 2. da je tudi v argentinski SPE veljala enoumnost, je dokaz dejstvo, kako da so nekateri spraševali, kakšno je uradno mnenje o polemiki Kos-Rant, (kjer je šlo za čisto epistemološko zadevo!), ali o moji razpravi "Po drugačnih poteh", (v kateri ne gre za kakšne nerazumske poti do spoznanja in priznanja Boga, temveč za dejstvo, da človek v celoti in kot celota išče in nahaja Boga, ne le njegov razum, čeravno je delovanje razuma neizogibno!). Ne razumem, kako je mogoče, da kdo sploh sprašuje o takih zadevah: ali je tako **nepoučen** v filozofiji in teologiji, ali pa je tako **nedozorel**, da ravna v slepi pokorščini; zato je razumljivo, da je neka redovniška kongregacija pred leti izgubila skoro vse novince, ko so jim ukazali saditi drevesa s koreninami navzgor!

Naslednji del pisma razodeva Brulčevo napačno gledanje na marsikatero zadevo. V nekaj pismih sem mu to hotel razjasniti, a se mi zdi, da nisem uspel. Najprej piše, da ne poznam slovenske družbe, ker ne zahajam vanjo. "Sutano (talar) ste obesili na klin in se oženili, to je vaš veliki greh za našo velekatoliško in velenačelno družbo!" Potem pa govori o novačenju za semenišča: za nemški Bocen v Italiji; za v Španijo, (kjer da so nepravoverne šele na vlaku vprašali, če hočejo iti, tako Brulca samega na postaji Termini v Rimu); za salezijance v Argentini, kjer da je imel dr. Blatnik že vse pripravljeno za 200 študentov; potem za kolegij v Adrogué... Seveda medtem piše zelo hude stvari o dr. Blatniku, o življenju v Adrogueju itd. "Greh je bil v primeru dr. ...., (..) ali dr. ....., ki sta imela noseče kuharice, pa jima ni nič drugega padlo v glavo, kot da sta jim nasvetovala splav (...) Ljubljanica teče naprej, kot da se ni nič zgodilo, komunisti se pa norce brijejo iz nas: Glejte jih, pobožnjakarje in hinavce! Eno govorijo, drugo delajo. Vsi vedo, vsi hlinijo!" Ko se je tako znova izpisal proti kleru, me je vprašal: "Bi bili radi taki?"[7]

Vse kaže na to, da Brulc včasih ima prav, včasih (obenem) pretirava, ali pa se popolnoma moti, če ne pade celo v banalnost in nedokazano natolcevanje.

Potem nadaljuje: "Tu imate drug primer naše hinavščine: ko sta bila še tukaj (Rot in Fajdiga), sta bila krasna fanta, sedaj pa ko sta tam, nam ju prikazujejo kot marksista-prodanca..."[8]

Nato Brulc govori o moji disertaciji. "Ker nisem od stroke, ne morem soditi o delu, zanj je že odgovoril p. Quiles, ki prav tako odgovarja za njegovo pravovernost, ki tako skrbi nekatere. Vidim pa, da ste do sedaj edini v špansko govorečem svetu, ki je načel aktualno vprašanje filozofske antropologije s čisto novega zornega kota. Do sedaj sem videl samo parkrat omenjenega V. Massuha, še Quiles je popolnoma nepoznan za nas. V ZDA je zadosti, da nekdo prdne in mu že pojo slavo na vseh koncih in krajih. Moj prof. angleščine Zrimc, ki se

[7] Brulca nikoli nisem mogel prepričati, da moj prvi in glavni razlog za redukcijo v laiški stan ni bila oženitev. Ne vem, kako da ni mogel razumeti, da bi bili lahko drugačni razlogi.

[8] Tedaj Rot še ni prišel filmat Domov in govorit z vodilnimi, kot se izraža Brulc. Priznati pa mu je treba, da tudi kasneje ni spremenil svojega mnenja o Rotu.

je izgubil v svetu, je prišel kot doktor v Harvardu na dan zaradi slovenske sklanjatve. R. Lenček je izdal A bibliography of recent Literature on Macedonian, Serbo-Croatian and Slovene Language, kjer dobite kar 60 slovenskih profesorjev s tako malenkostnimi deli, da bi se človek zjokal..."

Sodim, da je konec pisma najboljši dokaz za to, da je Brulc trpel za kako manijo: "Sporočite po telefonu (morda bo le delal), čeprav je 'pinchado' in zanj plačujem, kot da bi ga rabil jaz, ne pa tati.[9] Na piki me imajo, ker sem izvedel za podlosti in svinjarije arg. Katoliške akcije (Julio Yessi) in sem jih dobil po gobcu, tako da so mi izbili dva zoba.[10] Tega ne morejo pozabiti! Včeraj je bilo 50 let, kar so me prišli streljat komunisti in nekaj več kot osemnajst, kar so streljali po meni peronisti."[11]

Tretje pismo (11.8.1992) gre takoj "in medias res": "Mislim, da precenjujete Slovensko kulturno akcijo; okvir nekdanje SKA je ostal, formalnosti, ime, vendar notri je že bolj malo duha. Kakšne kritike z naše strani ne pričakujte, ker je preprosto nihče ni zmožen napisati...." (nanaša se na mojo disertacijo).

Omenja "majhno podrobnost": ohranjeno je dopisovanje med Fr. Dolinarjem in Rudom Jurčecem iz prvih let SKA do Jurčeceve smrti. Dolinar je že leta 1972 pisal, da imamo filozofske pisce, nimamo pa pravih filozofov; nekaj je priznal samo dr. Gnidovcu, ni pa omenil niti dr. Brumna. Dolinar je previdevaI naše čase, ko je pisal, da bodo ostali taki, ki bodo imeli denar, ne bodo pa znali pisati, in drugi, ki bodo znali pisati, ne bodo pa imeli denarja. "Ker je precej krepkih izrazov na račun naših 'veličin', arhiva ne bova videla midva objavljenega."

Potem piše, da ga je dosti stalo pregovoriti dr. Brumna, da je objavil tisto, kar je nekak odgovor na očitke herezije izpred

---

[9] Brulc napačno uporablja argentinski modizem "pinchado" (preluknjan. počen), ki pomeni, da drugi poslušajo, kaj kdo govori, medtem ko Brulc pravi, da uporabljajo njegovo telefonsko linijo.

[10] Če jih je res dobil "po gobcu", jih ni zaradi tega, ker bi bil nekaj zvedel, ampak zato, ker je tisto kar gotovo po svoji navadi povečal in raztrobil!

[11] Brulc mi nikoli ni odgovoril na vprašanje, kdaj, zakaj in katera peronistična struja je streljala nanj; leto 1974 je bilo v tem pogledu zelo razgibano...

desetih let; ravno največji ignoranti bi radi napravili iz filozofije ancillo njihove theologiae. Trdi, da ga je precej stalo prepričati dr. Brumna, da je vera ena stvar, filozofija pa druga. Trdi celo (a dvomim, da bi bilo res tako), da je dr. Brumna prepričal o tem, da mnenje cerkvenega zbora o božji spoznatnosti nima filozofske podlage ne veljavnosti.

Z Dolinarjem ponavlja, da se od angelizma ne da živeti. Zato, pravi, tistoletno Meddobje nosi letnico 1992, v letu 1991 pa ni izšla nobena številka. Prejšnji dve številki Glasa sta mogli iziti, ker je p. Tomažič poslal 300 dolarjev za objavo njegovih člankov o Venetih. Omemba Venetov da Brulcu priložnost, da se o tem na dolgo razpiše. Pravi, da je pred leti dr. Šavliju odgovoril o venetski teoriji, a temu se je tako zamerilo, da je odpovedal Meddobje. Brulc meni, da obstoji dosedaj še neuporabljen dejavnik, ki bi ga lahko prvič v zgodovinski vedi obrnili na izvor Slovencev: pozitivni Rh in samo delno, proporcionalno, negativni. Ko je še živel Antonio Tovar, izvedenec za baskovsko vprašanje, mu je Brulc pisal, a zveza se je pretrgala s Tovarjevo smrtjo. Predindoevropski narodi imajo 32 do 34% negativnega dejavnika v krvi, medtem ko ga imajo anglosaška ljudstva samo 4 do 6 %. Po Brulcu bi teorija držala za Slovence vsaj v toliko, da imamo dosti več negativnega dejavnika RH kot drugi indoevropski narodi, kar bi pričalo, da je naš substratum dosti bolj predindoevropski, kot se je dosedaj mislilo.

Brulc toži, da jih poštnina zdaj stane 15% več kakor tiskarna. Njegov pogled v prihodnost je precej temen. Meni, da je po Tednu slovenske kulture treba računati na osip naročnikov. A samo z Brulčevega vidika je razumljivo, kako je to utemeljil z zadevami, ki niso imele nič opravka s Tednom: "ker se bodo ljudje zavedeli, da je šlo tako pri SIM kot pri SSK ter pri Slovencu za veliko potegavščino." Potem zatrdi, da so bili od petih (argentinskih) delegatov na SSK štirje od SKA, čeprav jih ni poslala SKA. Ko so prišli s kongresa, da so se hrustili, kako dobro da so izpolnili svojo nalogo, potem pa se je odkrilo, da je bilo vse drugače: delegacija iz Argentine sploh ni omenjena v zborniku predavanj; kar so sprejeli v Ljubljani, so razveljavili v Celju; itd.. Potem trdi Brulc: zdaj pravijo, da SIM moramo zavzeti mi, kot da bi tam ne bil dr. Bernik, A. Čuk, župnik Rihar in še drugi; najbrž da se bo ponovil Rotov primer: dober si bil prej, sedaj pa pojdi; ali, kot je Rotu rekel Peterle: kriv si, ker nisi kriv.

Precej podrobno vnaprej opiše vsebino Rotove knjige Obljubljena dežela, kateri dodaja še svoje značilne pripombe, ki pa so po vsem videzu izmišljene. Toda morda pravilno sodi, da so krščanski demokrati dobili na volitvah toliko glasov, ker so bili zmerni in niso na vsakem koraku poudarjali svojega protikomunizma. Zaključuje pa nekako ex abrupto: torej je bila klika iz Bs. Airesa in ZDA (KA). ki je imela prste vmes. Pri čem, tega Brulc seveda ne pove!

Potem "posveti" strašno dolg odstavek posameznim primerom iz duhovniških vrst, bodisi tistim, ki sojih zapustili, ali tistim, ki so ostali, a po njem ne bi smeli ostati. Zaključuje, da v Kolaričevi biografiji škofa Rožmana manjka nekaj pisem, ki jih je pisal o grehu A. Škerjancu, in ki bi veljala tudi za duhovniški poklic. "Mislil sem, da je bil Rožman v teh zadevah velik pikolovec, vendar je vsaka naša tercijalka stokrat hujša."

Na vsem lepem se povrne k Dnevom slovenske kulture in pravi, da je šlo bolj za to, da Peterletu pokažejo (kdo?) neizmerne slovenske množice, ki stoje za njimi. Seveda niti raji niti Peterletu niso povedali, da mi ne bomo nič koristili, narobe, kvečjemu bo doma to Peterletu škodilo in odbilo precej glasov. (V tem se morda Brulc ni motil.) Potem piše, da Rot v Oljubljeni deželi kar naravnost pravi, da so nas domovinski in zdomski politiki izdali. (Zato da se je Brulc razgledal po Slovenski hiši, če nimajo že pripravljen kup kamenja, da bi Rota kamenjali!)

Na moje mnenje, da so se duhovi pri SKA malo pomirili, odgovarja Brulc takole: Kje neki! Ta je bil Stražar, ta je iz KA, temu se še kolca po Jugoslaviji, ta obožuje tega, oni drugega, vsi pa se držijo za stolčke in čakajo, kdo bo delal. Zakaj on (Brulc) ne sme pisati v nekatere slovenske občasnike, medtem ko nekdo piše v Rodno grudo, drugi v Novo revijo, tretji v Dialoge? Zakaj so enemu ponatisnili in plačali, njemu (Brulcu) pa ne? Zakaj tukaj objavljajo pisanje nekoga, ki ni naš, ali pa je slabo pisal o emigraciji? Potem (ne vem zakaj) navaja primer Lojzeta Krakarja, za katerega že 50 let trdijo, da je ubil jugoslovanskega konzula v Frankfurtu in da je komunist, čeprav ima potrdilo od nemškega dražavnega tožilca, da tega dejanja ni storil on.

Na kratko piše o delu mag. Mislej, ki odhaja v Paragvaj, da se pogovori z dr. Branko Sušnikovo preden bi umrla, da se ne bi zgodilo kot z Baro Remčevo; omenja pohvalno, da je Mislej izdala Brumna pri SIM.

Konec pisma je izrazito antiklerikalen. S strahovito zagrenjenostjo napada argentinske škofe in ustanovitelja Opus Dei, Escrivá de Balaguerja. Pravi, da se boji, da se bo doma zgodilo isto. Kaj je to "isto", pa ne pove.

Tu smo pred eno izmed glavnih **značilnosti** Brulčeve osebnosti: zagrizen, nestrpen in res strupen **antiklerikalizem**.

Lahko bi mu pridevali tudi **mržnjo do politikov**. Ne vemo, zakaj je imel o njih tako negativne sodbe. Mogoče je, da je bil že po naravi izredno subjektiven. Kot izredno socialno čuteč ni mogel soglašati s sedaj kar splošno neoliberalno ekonomsko politiko. Zdi se mi pa, da je bilo v njem izredno veliko **anarhičnega** (anarhističnega?) **duha**.

Trdil sem tudi, da je bil Brulc v marsičem **nesosleden**. Ni nasprotja v tem, da po eni strani noče razdora v SKA, ne v zdomski skupnosti, niti ne v domovini, kjer da bi ne smeli iti tako navkriž in na skrajnost, po drugi strani pa zahteva več širine in pluralizma v mišljenju, pisanju in ravnanju. Nesoslednost (inkoherenca) je v drugem: zahteva širine, a sam ni širok; zahteva pluralizem, sam pa ne dopušča drugih mnenj; hoče, da bi se povedala resnica, sam pa jo (zaradi svoje psihične bolezni?) potvarja.

Lahko bi rekli tudi, da je bil Brulc osebnost **naglih uvidov**, posebno tistih, ki vzpostavljajo odnose in povezujejo nekaj, kar še ni vidno povezano. Toda povezoval je tudi osebe, dejanja in zadeve, ki niso imele med seboj nobene zveze! Ti njegovi uvidi so bili včasih skoro genialni, ker so zadevali v središče; drugič pa popolnoma zgrešeni, posebno kadar je te uvide s svojo bujno domišljijo napihnil do čisto neresnih trditev.

Po vsem povedanem torej Brulcu mirno odpustim njegovo Argentino. Za umetnine je res, da ni važno, ali je bil kak slikar pijanec, kak glasbenik sifilitik, kak pesnik predan mamilom... Za domišljijske izdelke, kot je Brulčeva Argentina, je pa neizogibno, da vemo, kakšna osebnost jo je izvajala.

Haedo, 15. junija 1999

VITAL AŠIČ

PREŠEREN V BUENOS AIRESU

Z velikim spoštovanjem in ponosom hranim kot rodbinsko dediščino dva rokopisa našega velikana Franceta Prešerna. Gre za pesnitvi "Nebeška procesija" in "Sveti Senan" s pesnikovim lastnoročnim podpisom...

Kako sta ta dva rokopisa prišla v roke naše rodbine?

Ni bilo to slučajno, niti s kakšnim nakupom, tem več je vezano z zanimivimi zgodovinskimi okoliščinami, ki jih bom na kratko opisal.

V knjižnici in arhivu polhograjskega gradu, last moje stare mame, Ane Urbančič-Delago, je bilo mnogo rokopisov in bogata korespondenca Dr. Lovro Tomana[1] z veljaki vsega tedanjega slovenskega in slovanskega političnega in kulturnega sveta. Med temi rokopisi sta bili tudi omenjeni pesnitvi.

Kako so ti rokopisi zašli v Polhov Gradec?

Ana Urbančič Delago je bila nečakinja dr. Tomanove soproge, prve slovenske pisateljice, Josipine Turnograjske-Urbančičeve.[2] [6] [7] in od njih podedovala tudi vso umetniško in kulturno dediščino.

Grad, starodavna knjižnica ter obilni rokopisi, so bili po "osvoboditvi" izropani, dober del pa požgan kar na grajskem dvorišču.

Vendar so se Prešernovi rokopisi rešili. Ga. Urbančič Delago je rokopise podarila družinskemu prijatelju, dirigentu prof. Marjanu Šijancu, ki je rad prihajal v polhograjske dolomite po inspiracijo za svoje koncerte.

Takole pravi prof. Šijanec: "Prešernove rokopise, ki sem jih jaz odkril in tudi rešil gotovega uničenja, mi je blaga ga. Delago podarila še pred vojno, med vojno pa sem jih spravil izven nevarnosti vojne vihre. Zidovje "Lubiane/Laibacha "se je treslo, ko so skozenj bežali tanki Scheuchennstuelovcev, Prešeren pa je mirno čakal svojega osvobojenja v globoki in hladni kleti Starega trga, kjer je tudi svoje dni rad presedeval." Tako Šijanec.

Dodeljena mi je bila torej izredna čast, da postanem lastnik teh rokopisov -,tudi po besedah prof. Šijanca-, takole: "Testamentarno sem že določil, da preidejo po moji smrti imenovani Prešernovi rokopisi v last edinega moškega potomca ge. Ane Delago-Urbančičeve, to je sedaj v Argentini živeči Vital Ašič, stud. Jur. Fakultete Državne Univerze v Buenos Airesu, vnuk ge. Ane Delago-Urbančičeve, ki mu je Josipina Turnograjska Urbančičeva prateta, Dr. Lovro Toman prastric."

Citati prof. Šijanca so izvzeti iz pisma ki ga je isti pisal iz La Plate, Argentina, maja 1957, g. Dr. Alfonzu Gspanu, upravniku rokopisnega oddelka Narodne in Univerzitetne Knjižnice v Ljubljani.[3]

Posvečam tudi par vstic, da razložim, kako so rokopisi prišli v roke našega prednika, Dr. Lovro Tomana.

Kakor znano, je bil Lovro Toman velik slovenski narodnjak, ki je menda prav on prvič v Ljubljani uveljavil slovensko zastavo.

Poročilo, kako se je to zgodilo, je registriral Slovenski Narod, 1898,63, takole: "V "Zlati Zvezdi" se je razvila prvikrat v Ljubljani slovenska trobojnica. Bilo je v začetku aprila leta 1848, ko so nekega poldneva zaslepljeni Ljubljančani slovesno razobesili na Gradu frankfurtarsko črnordečezlato zastavo. Zvečer nato je bila v Zlati zvezdi zbrana večja družba narodnih gardistov. Kar se odpro vrata in v sobo stopi Lovro Toman s slovensko zastavo v roki. Spremljali so ga tovariši juristi, prišedši pravkar z Dunaja. Družba je obmolknila, ko je Toman po vljudnem pozdravu jel bičati sramoto, ki jo je učinila Ljubljana danes svojemu narodu. Slovenci smo in ne Nemci, je poudarjal, in tista sramotna cunja mora izginiti iz grajskega stolpa, kjer sme vihrati edinole slovenska zastava. Z "živio" klici so mu pritrjevali tovariši in tudi nekateri gardisti. Še tisto noč je odnesel vihar nemško zastavo. Raztrgano so jo našli na Posavju".[4]

Ta kratka zgodovinska anekdota lahko pojasnuje, da je bil Toman visoko cenjen rodoljub, in zakaj je prejel od prijatelja in okrajnega sodnika v Kranju, Karla pl. Raaba v darilo tako dragocena Prešernova rokopisa.

Črtomir Zorec, v svojem delu "Po Prešernovih stopinjah" takole zapiše o svojih zgodovinskih ugotavljanjih: "Prepis Nebeške procesije je dobil v dar tudi Karel pl. Raab (1814-1874) ki je bil ob Prešernovem prihodu v Kranj in še leto za tem okrajni sodnik v tem mestu. Bil je dober pesnikov prijatelj. Leta 1848

Nebeška procésja.

Legenda.

Osemnájst stó in sedmére
Tôče že čez tridesét
Léto, kar nam Kristus véro
Je pernésil bíl na svét.

Bóg sedí na svôjim stóli,
Z céle je častjó obdán;
Angeljci stojé okóli,
Bíl je vsih Svetníkov dán.

In per sôbi svôjga sína
Ima in svetga duhá;
Vsih nebéščanov družína
Se je zbrála hróg Bogá.

Glédat tam procésjo svéto,
~~Vsem~~ Trumo dúš zveličanih
Iz svetá poprójšno léto,
In iz víc pohlicanih.

Króna jim na glávi séje,
Par za páram se versté,
V rôhah nósjo oljke véje,
Z pésmami Bogá časté.

Na banderah jágnje bôžje,
Rozenkránce na vratéh,
Préd na zemlji jim vrôžje
Čez hudíča, in cez gréh.

Dúš gre mému, de miljóni
Dôsti mánjkalo jih ní;
Na komélci v stóli slóni
Bog se žálostno derží.

Zdáj banderа se perkáže
Krištofa Ljubljánskiga;
Bóg ustávit se mu vkáže,
Táko právi, práša ga:

„Kakor, de za beračúne,
In za kmétiče samó,
Za menihe in za núne
Bíl bi vstváril jez nebó.

Tí le, al haka pokvéka
Ne gredó v pekél se grét; —
Ni gospôskiga človéka
V svéti ráj že néhaj lét.

Manj le žálost ta me bôde,
Ko poglédam tropič tvój;
Tí sam néhaj še gospôde
Vódiš vsêlej sa sebój.

~~Drúge~~ —
Véči mésta so keršánske
Dúnej, Prag, Paríz in Ním;
Mánj gospôde, ko z Ljubljánske
Srénje ~~jez~~ z njih v nebó dobím.

Drúge mésta tud' oltárje
Imajo in mášnike;
Kaj Ljubljánce môje várje
De jih mánj pekel požré?"

„Čast in hvála tôbi bódi!"
Krištof mu odgovorí,
„Ménim, de v Ljubljáni zlódi
Ima mánj zató moči:

Ker je révno njé gledíše,
V njim smerád, temà in mràz,
Žé trohljívo njé plesíše,
Lákot v njim, napùh, dolgčàs.

Kdo rad púste jé kopúne,
Drágo kíslico pijè?
Kdó imé rad v láčne, kljúne
Scárih, žlahtnih ~~strah~~ sráh daje?

Njé strelíše je odróčno,
V njim je preberáški plés,
Tam šivarstvo premogóčno,
Plév z otróbi tam je zmés.

Tórej rájši v bôžje híše
Je, in bo Ljubljánčan šél,
Ko v gledíše, na plesíše
Tláko délat za pekél.

Sátanas skoz lyukujo kljúča
Glédal, in poslúšal je;
Bèrž si zmísli zvita búča
Za Ljubljánce limance.

Zídat' vdíhne jim kazíno;
Káj de je, pové imé;
Žénsko, móško v nji mladíno
Z materami vród kazé.

De bi brézno bôlj ukálo,
Je Možóvu mísel dal,
De gospôdo bôlj ta málo
Na strelíši okup je zbrál.

Rêče ze zídat' koloseum;
Tam Ljubljánčani vsi oprék,
Bódo péli mu Te Deum,
De se bo v razlégal jék.

Koloseum pot k nebésam
Bo zazídal keršencam;
Um bo terl se v njim z kolésam,
Nôva Sódoma bo tam.

Se zidálo bo gledíše,
Ko se léto poroví;
Mánjkalo ne bó nam híše,
Kjer se Sátanas časti.

Čáka te velíka sréča,
Ti Ljubljána spáčena!
Ti kosárna bóš slovéča
Satana peklénskiga.

Pervi sédeš bóš hudíča; x
Čez desét lét več ne bó,
V tebi nájdlo se merlíča,
Ki je dúšo dal v nebó.

Amen.

Na pervo adventno nedéljo 845

Dr Prešérin

x Ti bóš rezidenc hudíča.

To, z lastno roko Prešernova pisano pozem sim dobil s dar od visokočastiliga ijverstniga žlahtniga dogodnega svitnam in pomočnika gosp. Dragotina Baraova po njegovi čas gospoda sim Antonu 8. novbra 1858

Dr. Ivan Tomanek

Sveti Senánus.

Legenda.

Zató, deb' od ženskih ne bil zapeljan,
Podal na otok se je sveti Senán;
Valovi šumêjo okrog in okrog;
Otok ni dotaknjen od ženskih bil nog.

—

Na morji se vzdigne prav velik vihár,
Vse kliče Svetnike na pomoč mornár,
Hudó se valovi, vetrovi tepó
In strele letêjo, grom trese nebó!

—

Kje barko k otoku vihár perderví,
Z nje deklica stopi z nebeškim očmí,
Dve škalci vzdiguje strah persi mokré;
Senánus je zmoten, se djat' kam nevé.

—

„Vihar je perdrévil me semkej do Vas,
„Pod streho vzemite me, Oče! ta čas,
„De se posušim, in prosite Bogá
„De pošlje drug veter, de vreme nam da."

„Ja vreme – ji rêče – jes hočem molit';
„Na temu ôloku ne smeš se mudit',
„Menih sta in ženska nasprotne stvarí –
„Le hitro od tod preč, ker se že mračí."

Poklekne in prosi za vreme Bogá,
Poležejo koj se valovi morjá,
In luna gasije, zvedrí se nebó; –
Preč deklico mokro vetrovi nesó.

Senánu se sanja potem vse nočí
Od deklice nedrij, od njenih očí, –
De v smertno bolezin pogreznil jo mraz,
In de jo spovedat zamudil je čas.

In kadar vihár spet na morji bučí,
To barki ozera se s * skerbnim očmí,
Ak žensko perdrevil vihár bi hje v stran
Pod streho bi vzel jo, spovedal Senán.

Tam čaka zastonj, in zastonj se kesá,
Nazaj med ljudí se Senanus podá.
Od tod se minihi ženstva ne bojé,
Ja dušo in trupla njih radi skerbé.

Dr. Prešérin.

* Acta Sanctorum Hiberniae pag. 160.

se je s svojimi sestrami in Luizo Oblakovo udeležil plesa v gradu Kieselstein. Na plesu je bil navzoč tudi Dr. Prešeren. Raab je dobil primerek avtografa Nebeške procesije v Kranju... toda z datumom prve adventne nedelje v letu 1845. Prešernov rokopis je Raab očitno podaril dr. Lovru Tomanu, ki je nanj napisal "TO Z LASTNO ROKO PREŠERNOVO PISANO PESEM SIM DOBIL V DAR OD VISOKOČASTITEGA IZVERSTNIGA ŽLAHTNIGA DEŽELNIGA SVETOVAVCA IN POMOČNIKA DRAGOTINA RAABA..."

Zanimiva je tudi pripomba Črtomira Zorca: "Tudi tega zapisa Nebeške procesija ni več pri nas. Morda je romal z nekaterimi drugimi Prešernovimi rokopisi v daljno Argentino. Nazadnje so ga imeli v Polhovem Gradcu..."[5]

...Torej je v raziskovanjih g. Zorcu uspelo zaslediti pot Prešernovim rokopisom, prav do "daljne" Argentine.

...Na njegovo izraženo skrb, da bili rokopisi v nevarnosti ali pa, da bi se zgubili, javno izjavljam, da so v zelo varnih rokah, čeprav v "dalnjem" Buenos Airesu, v lasti globokozavedne slovenske rodbine, ki ima stoletne korenine prav v Prešernovih krajih, in da smatramo te dragocene rokopise košček Slovenije, katere nikoli nismo želeli prostovljno zapustiti.

BIBLIOGRAFIJA

1. Slovenski Biografski Leksikon: "TOMAN, LOVRO", 12. zvezek, str. 100/102/102
2. Slovenski Biografski Leksikon: TOMAN, JOSIPINA URBANČIČ (TURNOGRAJSKA), 12. Zvezek, str. 99/100 t
3. PISMO, ki spremlja fotokopije Prešernovih rokopisov, poslano na Narodno in Univerzitetno knjižnico, maja 1957 Dir. prof. Drago Šijanec.
4. SN, Ljubljana, 1898,63-
5. PO PREŠERNOVIH STOPINJAH-O življenju pesnika Franceta Prešerna od leta 1846, ko se je naselil v Kranju, do njegove smrti 8. februarja leta 1849 -ČRTOMIR ZOREC- Kranj.
6. GRADOVI V PREDDVORU SKOZI ZGODOVINO- Helena Krizaj, KRANJ 1991.
7. JOSIPINA TURNOGRAJSKA, Njeno življenje in delo, Maribor 1921.

MIRKO KUNČIČ OB STOLETNICI ROJSTVA

Mag. Rozina Švent

PREMAGANI OBUP MIRKA KUNČIČA (1899 - 1984)

Vsa slovenska in predvsem zdomska skupnost v daljni Argentini pozna "mehkega barda izpod Triglava" Mirka Kunčiča predvsem kot mladinskega pesnika in pisatelja. Ob njegovi smrti pred 15-imi leti daleč stran od domovine, po kateri je hrepenel vse življenje, smo lahko v nekrologih ob smrti izvedeli tudi številne podrobnosti iz njegovega ustvarjalnega življenja. Vendar nam je vse do danes ostal prikrit del njegovega življenja, ki je odločilno vplival na njegovo nadaljnje življenje in delo. Gre za obdobje od leta 1926-1931, ko se je Kunčič srečeval s povsem eksistenčnimi problemi, ki so ga vse bolj potiskali na mejo preživetja. In v takem razpoloženju je nekajkrat pomislil tudi na samomor. To nam na eni strani izpričujejo ohranjena pisma iz uredniške korespondence Frana Albrehta (urednik Ljubljanskega Zvona) in Pavla Karlina (urednik Zvončka) in njegova zgodnejša objavljena dela. Vzrokov za to je bilo seveda več – že vse od zgodnje mladosti naprej so nad slabotnega fantka prihajale številne nesreče: izguba matere, rejniška doba pri starejši ženski v Lescah, smrt očeta, neuspehi v šoli... Edino tolažbo najde le v pisanju pesmi in krajše proze, ki jo mora "kot krošnjar" sam ponujati v objavo različnim urednikom (predvsem zaradi honorarjev, ki so mu služili za preživetje!). Žal se nam iz tega obdobja ni ohranilo prav veliko – objav je bilo malo (npr. Albreht mu je v Ljublj. Zvonu objavil le 2 pesmi in en krajši prozni sestavek; Karlin mu v Zvončku ni objavil nič – njegov predhodnik Engelbert Gangl mu je pred tem objavil ok. deset prispevkov), del "zapuščine" je že kmalu po nastanku dobesedno skuril njegov slaboumni svak Alfonz Auersperg, pri katerem je nekaj časa stanoval. Razočaran nad življenjem, ki ga je teplo z leve in desne se vse pogosteje zateka v nek pravljični svet "kjer vlada samo veselje in sreča".

1. pismu Franu Albrehtu
(NUK, Rokopisna zbirka - Inv. št. 28/77)

Ljubljana, 15. 1. 1928

Velecenjeni gospod Albreht!

Moja sestra Cilka, poročena Auersperg, mi je pred par dnevi očitajoče razkladala nekaj o gospodu Suchyju*, o Vas in o meni, češ, da se nisem hotel odzvati nekemu Vašemu povabilu (pismu), nakar ste Vi zavrnili gospoda Suchyja z besedami: "Zakaj pa ni prišel k meni, saj sem mu pisal!" – Nimam pojma, o kakšnem pismu je bil tu govor, kajti prejel nisem nobenega. Izvajanja moje sestre so bila tako nejasna, brezvezna in brez jedra, da na noben način nisem mogel iztuhtati, čemu mi je bila čast biti objekt razgovora med Vami, gospod Albreht, in gospodom Suchyjem. V teku zadnjih mesecev svojega pasjega, ciganskega življenja, so mi prešle vse iluzije, vse sentimentalnosti in glupe sanjarije o socialnem čutu ljudi in njih velikodušnem, sočutnem zanimanju za bedo in nesrečo svojega bližnjega – zato tudi ne morem verjeti, da bi se pomenkovali takrat z gosp. Suchyjem o meni v *ugodnem* smislu... Ako je bil tema vajinega pogovora – klaverna zadeva mojega razbitega, brezplodnega životarjenja, in je bilo v vaših besedah le ena sama gorka, sočustvujoča misel, tedaj – hvala Vam! Hvala tembolj, ker takšne gorkote že davno nisem vajen več... Postal sem popoln fatalist, resigniral na vse, kar mi je bilo nekoč svetega in idealnega, postal črnogled do skrajnosti. Včasih, zelo poredkoma, me še spreleti za trenutek bridko in mrzlo po vsem telesu: "Kam?" Toda že se iz kaosa strahotnih prividov in blaznih slutenj zmagoslavno izmotovili topa udanost: Kamorkoli – vseeno je... lastni senci ne ubežiš nikoli – svoji usodi se ne izogneš nikjer – In se pogrezam vse globje v močvirje in blato...

Ni še dolgo od tega – komaj leto dni –, ko sem bil še ves otročji, naiven in sentimentalen. Pisal sem celo jeremijade o "svojem grenkem življenju", o "svoji opustošeni mladosti"

* Josip Suchy (1869 - 1941) pisatelj, publicist in prevajalec

e.t.c. – Na primer: "Moje noči so črne, brez sna. Kakor zavržena senca se zakotalim ob pozni nočni uri iz zatohlih brlogov v labirint temnih predmesnih ulic, opotekam se preko njih kakor oni, ki ve, da hodi tik za njegovimi stopinjami smrt, blodim kakor duh izgubljenega človeka, popotnika, ki ne najde miru v grobu, vstaja iz njega in se spet vrača vanj malodušen in potrt – O kako črne so moje noči!

Zatohla rakev je samota moje podstrešne izbe. Vanjo se vračam ob gluhi polnočni uri, ko drugim že davno zatisne sen trudne oči. Po njej se premetavam kot blazen, bijem z glavo ob trdo vznožje, suvam s pestmi v prazno, pulim si lase z glave, zvijam se v onemogli ihti, tugujem, prosim, kričim, blagoslavljam, preklinjam in trpim, trpim – o kako strašno trpim! Vse to – ker sem brezplodno zapravil svojo mladost..." Za to svoje klaverno jadikovanje sem dobil pošteno moralno lekcijo od nekega literata. – "Kaj je eno samo človeško trpljenje v primeri z milijon drugih?! Brezpomembna pegica v vesoljstvu. Človek ne sme neprestano pestovati tistega svojega neznatnega jaza, kakor kakšnega krmežljavega, scrkljanega otročaja! Glavo pokonci! Ne bodite solzava baba! Merite z odločnejšimi koraki svojo pot! Predvsem pa: ne domišljajte si, da je Vaše trpljenje tako važno, da ga morate obešati kakor star klobuk na vsak klin... Je še mnogo, mnogo drugih, neprimerno bolj važnih stvari na svetu."–

Dasi je jedro teh življenjskih naziranj pravzaprav tudi bolj piškavo kot užitno in zdravo (ako se daste pod temeljito psihološko analizo) in je ena misel v otipljivem protislovju z drugo mislijo, so vendar te besede učinkovale name kot mrzel tuš. Od tistega dneva dalje sem prenehal verovati v socialni čut ljudi in spoznal, da nimam nobene pravice pričakovati pomoči drugod, da je nesmiselno, naivno, skoraj bedasto tožiti drugim svoje skrbi in bridkosti... Kdor ni fizično in moralno tako močan, da bi si mogel ustvariti svojo srečo in eksistenco sam – ta naj gre, kakor veli ukaz: svojemu edino dosegljivemu cilju naproti – v smrt. Za slabiče, sanjače, blodeče, bolehne, i.t.d. ni mesta v tem jeklenem, izmehaniziranem vrvežu življenja.

Tako sem mislil. A storil nisem do danes, kar bi moral storiti človek s takimi izkustvi in doznanji. Nisem vrgel butare s sebe. Res sem slabič nad slabiči. Trepetal sem od groze pred

tem poslednjim korakom. Kakor oni, ki se potaplja, sem se krčevito oklepal poslednje bilke. Z zaničevanjem sem gledal na to svojo bolestno strahopetnost, preklinjal propalega človeka v sebi, pljuval v svetost davnih otroških idealov in sanj, rotil samega sebe, da je zločin podaljšati muke svojega brezplodnega, ničvrednega životarjenja – pa magari za eno samo kratko uro – zaman. Butare nisem odložil.

Nocoj pa se mi zdi, da sem zrasel visoko nad vagabundi svoje sorte, da mi je železna volja prešinila otrple ude: le še poslednjega udarca je treba in postavil se bom po robu svoji nemili Usodi. Nič več ponižanj, nič več klofut! Vrgel bom – suženj predsmrtne groze – z mogočno gesto breme s sebe in odšel z odločnimi koraki za procesijo svojih sovrstnikov... Ako ne nocoj – tedaj jutri, pojutrišnjem. Enkrat vsekakor. Čimpreje – tem bolje. –

To je samo nejasna, delna slika mojega strašnega dejanskega stanja. Ako sem Vas moril z njo – oprostite. Izlil sem svoje čustvo, kakor v mrzlični groznici na papir. Mnogo je zabrisanega, prikritega zavestno in podzavestno.

In zdaj presodite, gospod Albreht, ali je zame še kak izhod, ali je še mogoče, da se človek s tako razdvojenostjo v duši povzpne iz močvirja na trdna tla. Težko bi bilo to... Smer mojega življenja je skozi in skozi zavožena.

Kaj bi torej zdaj in kam...? *Nimam ne doma, ne hrane, ne službe, ne prijateljev, ne očeta, ne matere, ne izgledov za bodočnost – ničesar.* Praznina, globoka praznina pred menoj in za menoj. Kakor izgubljen jaz sem na cesti. Fej, takšno življenje! – Nameraval sem vam čisto na kratko javiti, da zadevnega pisma od Vas nisem nikoli prejel, pa sem se spet razbesedil na dolgo in široko. Ne zamerite!

Z odkritim spoštovanjem udani Vaš

Mirko Kunčič

(Pripis na robu)

Pardon, da se razumemo: navedel sem na ovitku stanovanje svoje sestre, kjer pa ne stanujem več, ker ima še sama premalo prostora. Sem –de facto– že več dni brez vseh sredstev na cesti. Kakor torej rečeno "brez doma".

2. pismo Franu Albrehtu (zapuščina – isto kot zgoraj)

Ljubljana, 25. 5. 1928

Velecenjeni gospod Albreht!

Dasi sem se trdo odločil, da se ne bom na *Vas* nikdar obrnil s kakšno prošnjo, mi je sila razmer vendarle potisnila pero v roke in Vas iskreno prosim: ukrenite ako le možno, da se mi za objavo določene pesmi honorirajo že zdaj, ker stojim pred mučnim in poraznim dejstvom, *da bom z današnjim dnem že tretjo noč moral prebiti pod "milim" nebom...* Stanarine ne morem plačati, gospodinja je določila termin in je bila z njim neizprosna. Saj bi "problem" te mizerije razrešil lahko tudi na druga način – in bi imel za vse večne čase brezplačno prenočišče... Zakaj prišlo je tako daleč, da bi pljunil s studom in zaničevanjem na samega sebe in svojo klavrno naturo! Pri vsem tem pa sem vendarle še toliko mehkužen in samoljuben, da bi se rad izkopal iz blata in se obvaroval nadaljnih "romantičnih" celonočnih sprehodov po Rožniku in drugod – v dežju in mrazu. In zato ta prošnja. Ako mi morete izposlovati – Vam bom hvaležen za velikodušje, ako ne – Vas bom cenil in spoštoval kot prej, brez vsake osebne zagrenjenosti. Mržnje sploh ne morem gojiti več do nikogar drugega razen do sebe. Tudi razočaran ne morem biti več. V teku zadnjih mesecev sem doživel in pretrpel toliko grenkih izkustev, da bi me celo bomba, vržena pred mene, ne presenetila več. Smatral bi jo za povsem upravičen, nepreložljiv akt usode. Pri vsem tem strahotnem razkroju v duši pa bi, kakor rečeno, gospod Albreht, vendarle imel rad vsaj mesto, kamor bi v brezupnih nočeh mirno naslonil glavo.

Lepo prosim, oprostite mi breztaktnost in nadlegovanje in pomislite pri tem, gospod Albreht, da mora biti zadeva res silno mučna in bridka, ker – kakor je uvodoma poudarjeno – *Vas* nisem nameraval nikdar prositi za takšno uslugo! Zavedam se namreč kaj je "Ljub. Zvon" in da jaz kot njegov *malopomembni* sotrudnik – *začetnik* v nobenem slučaju nisem upravičen do kakšnega izjemnega uvaževanja in socialnega umevanja od njegove strani.

Ako ničesar ne boste mogli storiti zame, me čakajo lepi, prelepi prazniki. Te "lepote" seveda ne boste krivi Vi, gospod Albreht, ampak jaz sam.

Z odličnim spoštovanjem udani in hvaležni

Mirko Kunčič

(Pripis na robu)
Ob 1/2 6 pridem k Vam – ako dovolite – in Vam bom obenem prinesel en nov prispevek.

Kunčičeve zgodnejše objave v katerih pozornemu bralcu nehote razkriva tudi svoje psihično stanje – "ujetega ptiča tožba".

BREZPLODNO DNEVI BEŽE...
(Mladina 1926/27 št. 2/3 str. 29)

O, da sem orel! Svobodno razpet
v rubinasti zarji – vladar med vladarji –
bi krilil... pil
mozeg in kri vstajajočim dnevom;
za tisoč življenj bi se luči napil!

Najtrši viharji
bi se z onemoglim gnevom
odbijali ob neuklonljivi volji zmagovalčevih prs...

Brezplodno dnevi beže.
Vsa žalost štiriindvajsetih mladih let
se je naselila v moji podstrešni izbi
in ne najde več pota iz nje.

Moja mati je – senca, moj oče – mrak,
mržnja mi je – sestra, nepokoj – brat.
Zažeja me po soncu – pobožno korak
zavije v njegovo skrivnostno svetišče.

A je hotenje – trpka blodnja roža,
ki zakoprni po objemu lokavega trna,
misleč, da najde v njem vse skrite opoje, slasti,
ljubav tako toplo in sočno kot je slutnja dekliških nedrij...

Zbudim se iz ekstaze. Malodušje zaplaka –:
vsenaokrog razvaline, grobišče
in noč, ki uporno in sovražno molči –

– O, da sem orel! –

Z opotekajočimi koraki se vračam v svojo podstrešno izbo –
in z nemim porogom, s hladnim sočutjem
me pozdravi spet žalost štirih zatohlih sten.–

JAZ SEM UMRL...
(Ljubljanski Zvon 48/1928 št. 5 str. 310)

Jaz sem umrl.
In so dejali svečano vsi tisti,
ki so pljuvali nekoč v mojo bedno mladost:
– Šel gledat Resnici je v sveti obraz,
poveličat svoje duše blodni izraz,
siromak...
Ha, ha!
Rečem vam še enkrat:

Umrl sem.

Kako bi mogel mrtvak–okostnjak,
pijan in truden življenja–iskanja,
še pod črno plastjo
ugibati, tipati, prisluškovati,
kam vrelci skrivnostni teko –!?

Jaz sem umrl.
Dosegel najvišji sem cilj hrepenenja:
pogreznil v brezbrežje sem se pozabljenja.
Zdaj ni zame preteklosti, ni sedanjosti, ni bodočnosti,
ni bolečine, ni sladkih opojev, ni sanj –
zdaj ni zame ničesar, ničesar več!

In rečem vam:
Smrt je lepa baš radi tega.

Zato sem umrl.

O, jaz ne bi hotel umreti,
če onstran življenja meja
ne vladala bi večna, brezgibna tema,
če ne bi bilo tam konec vsega –

Končno – stalna služba v uredništvu Slovenca, kjer ureja mladinsko rubriko Kotičkov striček, v kateri objavlja kratke pripovedi in preproste pesmice. In nato prve samostojne knjižne izdaje: *Za židano voljo* (1931). *Ptiček z dvema kljunčkoma* (1932), *Mlada njiva* (1933).

3. pismo prof. Pavlu Karlinu (NUK, Rokopisna zbirka, Inv. št. 9/66)

Ljubljana, 2. 6. 31

Velespoštovani gospod profesor!

Pošiljam Vam troje prispevkov za "Zvonček": dve zgodbici in eno igro. Če Vam je kaj ležeče na tem, da postanem Vaš stalni sotrudnik, Vas prosim, da mi za poslano izjemoma enkrat takoj izposlujete honorar. Nahajam se "momentano" v dokaj mizernem položaju – čakam na večji honorar za neko svojo zbirko od Mohorjeve družbe – in bi Vam bil zares iskreno hvaležen, če mi ustrežete. Imam pripravljenih še več stvari za Vaš list (snov sodobna, literarno obdelana), ki Vam jih bom poslal takoj, kakor hitro dovršim še zadnje korekture na njih.

Mislim, da mi ni treba ponavljati, da moji mladinski prispevki že davno nimajo več znakov začetniške nedozorelosti. Pošiljal Vam bom samo dobre, do kraja pretehtane in psihološko dognane stvari – če Vam je taka roba všeč.

Prosim Vas torej prav lepo še enkrat, gospod urednik, prečitajte priloženo – če le možno – takoj in se odločite glede honorarja.

Z odličnim spoštovanjem vdani

Mirko Kunčič

Gospa Tilka Kunčič, 86 letna vdova po Mirku Kunčiču, je 21. julija 1999 napisala sledeče pismo gospe Rozini Švent s prošnjo za objavo v Meddobju, v zahvalo za njeno raziskovalno delo o njenem možu in obenem kot delno dopolnilo k obrazložitvi Mirkovih tragičnih mladostnih let in vzrokov njegove mladostne depresije. V teh pismih se ponekod sila dramatično odraža njegovo trenutno duševno stanje, ki ga je včasih privedlo skoraj na rob življenske krize, zato smo na prošnjo gospe Tilke odstranili peščico krutih besed, ki bi vrgle preveč negativno luč na njenega dobrega in zglednega moža in družinskega očeta, ki je v takratni mladostni dobi doživljal premnoge hude udarce, ki so majali njegovo mehko umetniško dušo, a ga niso porušili.

Spoštovana gospa mag. Rozina Švent!

Urednik Meddobja arh. Marijan Eiletz me je v začetku leta 1999 presenetil z Vašim pismom, kateremu so bile priložene kopije pisem mojega moža Mirka Kunčiča iz leta 1928 – 1931, naslovljena na g. Frana Albrehta (urednika Ljubljanskega Zvona) in na g. profesorja Pavla Karlina (urednika Zvončka).

Ta pisma Mirka Kunčiča so ohranjena po Vaši zaslugi, gospa Švent. Zelo sem Vam hvaležna, posebno še radi tega, ker Mirko ni pričakoval uspehov in priznanj. Mislil je, da bodo po njegovi smrti vsa njegova dela zmleta za časopisni papir v Sloveniji in Argentini.

Že v mladih letih ga je življenje usodno zaznamovalo z izgubo matere. Kasneje je živel v hiši svoje sestre Cilke in s svakom Alfredom Auerspergom. Ta je bil med prvo svetovno vojno avstrijski oficir. Njegovo ponosno zadržanje je dajalo videz srednjeveškega viteza. Bil je lastnik velike hiše blizu Zmajskega mostu. Že od nekdaj je bil neuravnovešene narave. To njegovo stanje se je počasi stopnjevalo. Poklicali so zdravnika psihiatra, ki je svaka takoj poslal v umobolnico v Novo Celje.

Sestra Cilka si je potem poiskala bivanjski prostor na Gorenjskem. Najela je na Dovjem gostilno in letoviščarski dom. Mirko je bil po teh tragičnih dogodkih razpet med Gorenjsko in Ljubljano, kmalu pa je dobil službo uradnika v zdravilišču za tuberkulozne v Topolščici.

Zdravilišče je bil en sam prelepi vrt, poln zelenja in cvetja. Na planoti je bilo vse oblito z gorkoto božjega sonca, ki je bolnikom zbujalo varljive upe, kako bo lepo, ko bo vse bridko šlo mimo. Pa ni šlo, ugašali so drug za drugim. V zdravilišču jih ni veliko ostalo, neozdravljive so pošiljali domov. Vendar so prihajali spet novi, večinoma zelo mladi ljudje.

»Nekaj moramo storiti zanje», je sklenil uradnik Mirko in začel prirejati v dvorani ob sobotah in nedeljah kulturne večere. Petje, igranje citer, recitacije in tudi ples-valček. Ti večeri so bili prelepi, da bi mogli dolgo trajati. Življenje v zdravilišču se je kar čez noč spremenilo. Za šefa zdravnikov je bil postavljen od zdravstvenega ministrstva Srb dr. Savić. Specialist za pljučne bolezni dr. Drobnič, ki je prej z vnemo in prirojeno dobroto skrbel za bolnike, se je moral umakniti. Odšel je v Ljubljano.

Novi zdravnik dr. Savić je že prvi dan ukazal uradniku Mirku:

»Prepovem vam, da bi se privatno pogovarjali z bolniki in prirejali komedije. Govoriti smete z njimi samo službeno.«

Uradnik ga je premeril od nog do glave in mu zabrusil:

»Nočem biti ptiček v kletki. Odhajam!«

Poslovil se je od bolnikov žalostno, solze so mu drsele po licu. Končalo se je tako eno najlepših in najbolj bridkih poglavij v njegovem življenju. V Ljubljano je prispel pozno ponoči, ker je imel vlak veliko zamudo v Zidanem mostu. S

seboj je imel velik kovček in citre, v žepu pa nekaj skromnih prihrankov.

Želel je čimprej videti svojega očeta, ki je ostal v oskrbi sestre Cilke, a ga ni našel. Medtem ga je internirala v hiralnico v Ljubljani, kar je Mirka zelo prizadelo. Takoj ga je šel obiskat in ga skušal potolažiti. Naslednji dan, na velikonočno nedeljo, ga je šel spet obiskat, pa je našel njegovo postelj prazno. Jokajoč je zdrvel v mrtvašnico in padel na kolena pred očetovim truplom in molil.....

Ko je odhajal od pogreba, je začutil bolečino samote, zdelo se mu je, da je oddaljen od vsega sveta. Vsi ti udarci so ga hudo zaznamovali. Za dolga leta je postal samotar-bohem, bil je kot izgubljen.

Potem se je oprijel rešilne bilke. Razvnel se je ob misli, da dobro igra na gosli in citre. Pred odhodom iz Topolščice si je nakupil nekaj skladb dunajskih virtuozov, ki so takrat prirejali samostojne koncerte po Evropi. Objavil je v časopisu oglas za glasbeno šolo. Prijavilo se je precej učenk in učencev, med njimi celo univerzitetni profesor dr. France Veber. Ko je ta videl, da Kunčičevi prsti izvajajo največ otožne melodije, je izjavil:

»Citre s svojo mehkobo so odraz dovzetne duše. Melanholija pa je odraz notranje razrvanosti, depresije.«

Pri tem delu mu je preostajalo mnogo časa. Pri znancih si je sposodil nekaj zgodovinskih knjig in jih z zanimanjem prebiral. Navdušila ga je pustolovščina Krištofa Kolumba, ekspedicije Špancev v Južno Ameriko ter boji Špancev proti Indijancem. Simpatiziral je z Indijanci. Takrat pač ni mislil, da ga bo pozneje življenska pot zapeljala med nje. Napisal je tri indijanarice in jih odnesel Misijonski družbi v Ljubljani. Sestra prednica jih je prelistala in jih sprejela. Ko je čez nekaj dni izplačala honorar, je prosila, če bi hotel prevajati povesti iz nemščine v slovenščino. Sprejel je, ker to delo ni zahtevalo od njega skoraj nobenega duševnega napora.

Čez nekaj dni so ga poklicali v uredništvo »Slovenca«, kjer mu je urednik Zabret prijazno podal roko in pohvalil njegove pesmi. Ponudil mu je stalno delo in sicer urejevanje Slovenčeve nedeljske priloge. Mirko je izjecljal v odgovor nekaj pomislekov, pa jih je gospod Zabret zavrnil: »Srečna naključja se redkokdaj ponujajo na poti življenja. So kakor lestvice, kjer se človek

Pisatelj Mirko Kunčič med nekaterimi od svojih otrok, okrog leta 1965 v Buenos Airesu. Zadaj stoji Matjaž, sedijo Gregor, Polonca in Andrej.

lahko povzpne navzgor«, je prigovarjal prijazni gospod. Mirko je obotavljaje pristal, strah ga je bilo velike odgovornosti.

Medtem sem tudi jaz dobila zaposlitev pri Slovencu. Kakšni dve leti kasneje sem Mirka osebno spoznala in ga takoj vzljubila. Nekaj let kasneje sva se poročila. Mirko se je zdravstveno kmalu popolnoma opomogel. Na tista najina skupna leta imam najlepše spomine. Kakih petnajst let je ostal pri tem podjetju. Medtem je Mirko ogromno ustvarjal in tudi vplival na svojo okolico, predvsem zaradi svoje narodne zavednosti. Bil je velik in ponosen Slovenec, ljubitelj svobode in celo pristaš slovenske samostojnosti. Te svoje misli je vsepovsod izražal. A nato je vojna vihra in revolucija razmajala ves svet...Ljudje so se selili iz kraja v kraj in navsezadnje smo se tudi mi zatekli v begunstvo, v tujino.

O tistih časih je Kunčič zapisal:

»O, dom, kdor ga ima
sredi črnih vrtincev,
viharjev življenja,
ima miren pristan
ljubezni, miru in še pozabljenja.«

Naš prvi dom v Argentini je bila stara baraka v pampi, blizu dveh lepih hiš našega gospodarja. Najini trije otroci: Matjaž, Alenka in Janezek so se kar hitro privadili siromašnim razmeram. Imeli so pohlevnega psa in šest konj ponijev, last gospodarjevih otrok. Matjaž in Alenka sta imela veliko zabave. Janezek se je igral s psom. Večkrat pa ga je Matjaž dvignil pred sebe na ponija.

Pa se je naše življenje po skoraj treh letih v pampi kar na lepem in nepričakovano preokrenilo. Mirkov bivši stanovski tovariš in prijatelj iz mladih let Slavko Skoberne nam je poslal brzojavko, naj nemudoma odpotujemo v Buenos Aires, kjer Mirka čaka primerna služba.

Mirko se je takole poslovil od pampe:

Pampa! Nisem ti napisal slavospevov, pa se mi vendar stoži po tebi. Nepozabni so drevoredi španskega bezga, ki so nas v pomladanskih in poletnih večerih zvabili na sprehod in nas obsipali s svojim lepim in dišečim cvetjem.

Pampa, bodi takšna ali takšna, prva si nam v tujem svetu dala streho in prvi hlebček kruha. Potopila si se za vedno v temo, vendar še vedno prebliski osvetljujejo tvojo samotno podobo. Iztrgal sem se iz tvojega objema in si utrl pot v novo življenje... Pozdravljena...«

Naj bo teh nekaj besed za dopolnilo k Vašemu pismu, da bo bolj jasno, kako se je Mirko Kunčič v svojih zrelih letih rešil mladostnih tegob, ki so ga tlačile v depresijo. Dom in družina sta mu prinesli veselje in voljo do življenja, četudi ni bilo najbolj rožnato.

Lepo pozdravljena!

Tilka Kunčič,
Buenos Aires, 21. 7. 1999.

ALOJZIJ GERŽINIČ

ČETRT STOLETJA GLASBENE DEJAVNOSTI V ARGENTINI (II. DEL)

Vokalna skupina Karantanija je nepogrešljiv del razcveta zborovske dejavnosti slovenske emigracije v Argentini. Od začetka že je težila po najvišji spopolnitvi. Tako je obogatila z izbranim programom in odlično izvedbo naše ljudi, kolikor jih je prihajalo na njene koncerte, okrepila pa je tudi zborovsko življenje v Argentini in dosegla iskreno zanimanje tukajšnjih strokovnjakov. Ti so jo vabili k sodelovanju, kar je vodilo k medsebojnemu oplajanju. Slovenski narod in kultura pri tem nista v Argentini ostajali neznanki.

Boleča disonanca je bilo nasprotovanje nekaterih vplivnih slovenskih ljudi. Zaradi njega Karantanija ni prejemala vse podpore ne dotoka mladih pevcev. Njeni uspehi so zategadelj še bolj zaslužni. V naslednjem jim bo ob datumih in krajih nastopov moč slediti.

VOKALNA SKUPINA KARANTANIJA

ZAČETKI: Poučevanje petja v ljudski šoli (1965-1969)

Poučevanje otrok v Slovenski hiši sta prva leta bivanja v Argentini začela direktor Anton Orehar (verouk) in Marija Fink* (slovenščina). Čez nekaj let se je vpregla v poučevanje petja

* Marija Fink je diplomirala na ljubljanskem učiteljišču, študirala petje na državnem konservatoriju in violino. Že na učiteljišču je vodila skupine sošolk na pevskih nastopih. 16-letna je prvič dirigirala zbor deklet v Unionski dvorani. Z dekretom je bila l. 44 nastavljena kot dirigentka osrednjega srednješolskega dekliškega zbora. Že je bil pripravljen koncert v Dramí, pa se zaradi negotovih vojnih razmer ni mogel izvesti. Pred diplomskimi izpiti na konservatoriju se je maja 45 s tisoči rojakov umaknila na Koroško in od ondod l. 48 v Argentino.

v slovenski šoli na moronski Pristavi. Prav takrat je z long play ploščo Kvartet Fink končal svoje desetletno nastopanje. Marija se je s še večjo pripravljenostjo posvetila deklicam na Pristavi. Sama pripoveduje: "Tista leta je bila v šoli skupina izredno nadarjenih pevk, tako da smo lahko pele kar triglasno. Ker je ljudem ugajalo njih petje, so bile večkrat naprošene za kakšen nastop. To pa je zahtevalo več vaj in sistematičnega dela, kar pa se seveda samo pri pouku v šoli ne da. Spomnile smo se, da bi bilo dobro imeti zbor." (Intervju, Mladinska vez XIV, št. 6).

Z novim šolskim letom (66) se je pričelo načrtno delo za izpopolnitev pevske tehnike in znanja glasbene teorije. Prvi nastopi so dobro izpadli. Od druge polovice leta 67 je že vse šlo po določenem daljnoročnem načrtu in proti koncu leta 69 je dekliški zbor imel že osem nastopov.

DEKLIŠKI ZBOR

18. IX. 1966 OB OTVORITVI "SLOMŠKOVEGA DOMA" - RAMOS MEJIA
Tomčev šopek ljudskih pesmi.

OB DESETLETNICI "NAŠEGA DOMA" - San Justo

OB ŽEGNANJU V SLOVENSKEM DOMU - Berazategui

16. IV. 1967 KONCERT SLOVENSKIH MLADINSKIH ZBOROV
Osrednja Slovenska hiša - Buenos Aires
Spored: C. Pregelj, Mamica moja, odpusti mi; H. Volarič, Divja rožica; M. Tomc, Belo jutro; A. Geržinič, Zarja; B. Ščck, Medved z medom; ljudska, Lastovička.

3. XII. 1967 "ŠKOFOVI ZAVODI" - Adrogué
Blagoslovitev in odkritje spominske plošče škofa Rožmana. Alojzij Geržinič, Ecce Sacerdos, in druge.

26. XII. 1967 TV KANAL 13 - "Panorama hogareño" (Nelly Raymond).
Intervju voditeljice oddaje z dirigentko.
Petje zbora.

21. I. 1968 "SLOVENSKA PRISTAVA" - Castelar
Blagoslovitev temeljnega kamna.
Šopek narodnih

14. VII. 1968 KONCERT V OSREDNJI SLOVENSKI HIŠI - Buenos Aires
V korist Vincencijeve konference
16 pesmi slovenskih avtorjev (1 Geržinič) in ljudske

5. VII. 1969 "FESTIVAL INTERCOLEGIAL DE COROS" - San Martín
Nastopi kot zbor Slovenske šole.
Slovenski in tuji avtorji

10. VII. 1969 LRA RADIO NACIONAL - "CANTAN NUESTRAS ESCUELAS" (Mario Mercadante)
10 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev

25. X. 1969 "FESTIVAL INTERCOLEGIAL DE COROS" - San Martín
Nastopi kot zbor Slovenske šole v Castelarju.

9. XI. 1969 "ŠKOFOVI ZAVODI" - Adrogué
Desetletnica smrti škofa Rožmana
5 slovenskih pesmi

20. XI. 1969 "FESTIVAL DE COROS" - Buenos Aires
"Día de la Música"
I. del: Predavanje prof. Juan J. Valero:
"El mundo sonoro y el alma del niño."
II. del: Slovenske in tuje pesmi našega zbora in argentinski zbori.

23. XI. 1969 "ROŽMANOVA PROSLAVA"
Osrednja Slovenska hiša - Buenos Aires
2 slovenski skladbi.

20. XII. 1969 KONCERT BOŽIČNIH PESMI - Prosvetni večer
Osrednja Slovenska hiša - Buenos Aires

25. XII. 1969 "SLOVENSKA PRISTAVA" - Castelar
Božične pesmi

12. I. 1970 "SLOVENSKA PRISTAVA" - Castelar
Pristavski dan
6 slovenskih pesmi

5. IV. 1970 "15. SLOVENSKI DAN"
Slovenska Pristava - Castelar
6 slovenskih pesmi

MLADINSKI MEŠANI ZBOR
(Začetek Karantanije)

Leta 1970 so se pridružili fantje. Ta mladinski zbor je tega leta nastopil šestkrat. Dirigentka je podala namen zbora takole: "Gojiti pevsko kulturo, ohranjati našo narodno in umetno pesem, pa tudi obogatiti se z biseri iz svetovne glasbene literature. S takim petjem se rešimo tudi pred poplavo "moderne" muzike in nespametnih popevk. Na drugi strani ima petje v zboru vzgojni pomen." (Intervju, Mladinska vez). Potožila je, da imajo tako malo časa za vaje. "Članice in člani zbora imajo različne urnike v šoli, na univerzi, v uradih; poleg tega pa še toliko drugih obveznosti v slovenski skupnosti, da res težko dobimo urice za vaje. Redne vaje imamo v nedeljah pred mašo ali po nji. (...) Za nove, težje stvari smo v zadnjem času vpeljali vaje po glasovih. Prednost: vse članice že dobro poznajo razne interpretacijske možnosti, pa tudi spomin in posluh so si zelo izurile, saj delamo z večino od njih že od osnovne šole naprej."

Glasovno so razdeljeni na tri ženske in en moški glas: sopran - mezzosopran - alt - bariton, zato so bili glasovi v ravnotežju. Tako zasedbo je imel "Kvartet Fink".

18. VII. 1970 KONCERT V OSREDNJI SLOVENSKI HIŠI - Buenos Aires
V korist Slovenske Pristave v Castelarju
24 večinoma slovenskih (2 Geržinič) in tujih avtorjev.

Programski list je na 4. strani objavil seznam izvajalcev:

SOPRAN

Cesar Lučka	Kočar Ivanka	Rant Mirta
Cesar Maruška	Kopač Nadica	Starič Metka
Čamernik Marija	Kopač Silva	Tominc Ančka
Češarek Monika	Kovačič Malči	Tominc Angela
Dolinšek Marija	Medic Marica	Tominc Jožica
Golob Anka	Pavšer Lučka	Zurc Veronika
Kočar Anica	Rajer Metka	

Andrejka Dolinar: **"Pomlad"** (0,60 x 0,80 m) - olje.

MEZZOSOPRAN	ALT	BARITON
Batagelj Maruška	Čamernik Gabrijela	Batagelj Gregor
Čamernik Silva	Čop Lidija	Debevec Tomaž
Fajdiga Jelica	Debevec Minka	Fajdiga Pavel
Fink Helena	Dolinšek Helena	Fink Marko
Geržinič Teodora	Fink Bernardka	Hafner Janez
Kočar Mimica	Geržinič Marika	Hafner Peter
Kopač Gabrijela	Kopač Jožica	Pograjc Marijan
Kopač Marija	Kopač Marta	Tominc Jože
Vovk Kristina	Starič Rezika	
	Vovk Viki	

25. X. 1970 "FESTIVAL INTERCOLEGIAL" - Kino dvorana "Sarmiento", Villa Ballester
7 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev

17. XII. 1970 "TRINCHERAS NORTEÑAS"
"1er. Festival Internacional del Villancico" - Buenos Aires. Pokroviteljstvo: YPF (Yacimientos Petrolíferos Fiscales)
Tekmovanje.
9 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev
Solista: Marko Fink in Peter Hafner

23. XII. 1970 "TRINCHERAS NORTEÑAS"
Nastop 5 finalistov.
O Mednarodnem festivalu božičnih pesmi so poročali vsi glavni časniki, eden je prinesel sliko našega zbora. Ta je dosegel **tretjo nagrado.**

15. XII. 1970 KONCERT SLOVENSKIH BOŽIČNIH PESMI
Slovenska Pristava - Castelar
8 pesmi (1 Geržinič)
Solisti: Marko Fink, Peter Hafner, Angelca Tominc
Duet: Jožica Kopač in Janez Jerebič

31. XII. 1970 LRA - RADIO NACIONAL - "CANTAN NUESTRAS ESCUELAS" (Mario Mercadante)
8 slovenskih božičnih pesmi (1 Geržinič)

6. VI. 1971 "DAN SPOMINA JUNAKOV"
Osrednja Slovenska hiša - Buenos Aires
5 slovenskih priložnostnih pesmi
Solist: Marko Fink

11. IX. 1971 KONCERT V OSREDNJI SLOVENSKI HIŠI - Buenos Aires
V korist dobrodelnega sklada Zveze slovenskih mater in žena.
Program: Gallus, Palestrina, Pergolesi, Cherubini, Brahms, Gilardo Gilardi, S. Eisenstein, E. Adamič, B. Šček, Tomc, Foerster, B. in G. Ipavic, Geržinič, 2 slovenski in 1 ruska ljudska.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
Koncert je odlično uspel. Sij slovenske svobode ugotavlja (15. IX): "Prevzela je polnost, glasovno bogastvo, izdelanost velikih linij in detajlov - zbor je kot poslušen instrument sledil vsaki kretnji dirigentke. Ta je – kot pri vsakem nastopu – vlivala in izvabljala življenje iz pevcev in iz izvajanih skladb. Dirigent se pač mora roditi, tako kot režiser ali pesnik, kot vsak umetnik – ali pa ni in nikoli ne bo pravi dirigent, marveč le nadomestek metronoma. Prizadevanje ge. dirigentke je dvakrat zaslužno, ker dela z mladino. Čutili smo, kako dragoceno ustanovo imamo med sabo, kakšna doživetja nam prinaša in kakšnega "pojočega poslanika" med drugorodci imamo v njej! Živo smo se zavedeli, da nam je ta zbor podpirati z vsemi močmi in mu dajati pogoje za nadaljevanje in spolnjevanje njegovega poslanstva."
Po tem koncertu se je število članic in članov skrčilo za več kot polovico, dasi je pristopilo nekaj novih.

KOMORNI MLADINSKI MEŠANI ZBOR
(Coro Juvenil Esloveno de Castelar)

30. X. 1971 "GRAN CONCIERTO CORAL"
En homenaje al "Coral Femenino" y "Coral Polifónico" de San Justo (Dir.: Roberto Saccente)
Sodelovali so s svojimi zbori: J. Fernández Zeballos, R. Ceramella, R. Kubik, A. Russo, R. Saccente.
Sij je o nastopu zapisal (31. X.): "Nov uspeh slovenske umetnosti. Državno tajništvo za kulturo

Slovenska hiša *11. septembra 1971*

Koncert Slovenskega Mladinskega zbora.
Dirigira Marija Fink Geržiničeva

in županstvo v San Justo sta povabila zbor na pevski koncert v proslavo 15-letnice pevskega zbora iz San Justa. Nastopilo je 7 najuglednejših zborov, vsak s 4 skladbami. Naš zbor je izvedel Gallusovo In nomine Jesu, Palestrinovo Due canzonette, Gilardijevo Vidalo in Ipavčevo Danici (s solom Marka Finka)."

31. X. 1971 "POSLEDNJE USTOLIČENJE" (prir. Marjan Willenpart)
20-letnica Rožmanovega zavoda - Adrogué
Sodelovanje s priložnostnimi pevskimi vložki (Tomčevi prav za igro o poslednjem ustoličenju napisani pesmi (s prireditvi prof. Geržiniča), Gor čez izaro.

25. XI. 1971 "CONCIERTO CORAL"
Mestno gledališče - Morón
Prirejata moronsko županstvo in vikarija "Señor de los Milagros" (p. Franc Himmelreich).
22 slovenskih (2 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle

6. VIII. 1972 "IV. FESTIVAL CORAL DE LA CIUDAD DE BUENOS AIRES"
Buenos Aires, Teatro "Luz y Fuerza"
Prireja državno podtajništvo za kulturo.
11 slovenskih in 2 argentinska avtorja.
Solisti: Bernarda Fink, Marko Fink in Janez Vasle.
Zbor je prvič nastopil v uniformah. "Dosegel je velik umetniški uspeh – v toplini podajanja in odkrivanju vsaki skladbi lastnih vrednot mu ni bil kos niti zbor Alliance Française, ki mu je na odru sledil" (Sij 15. VIII.).

10. VIII. 1972 "SEMANA DE LA AMISTAD"
Stadion v Escobarju, kjer prirejajo vsako leto "Fiesta Nacional de la Flor".
5 slovenskih in 1 argentinski avtor.

23. IX. 1972 "OTRO ENCUENTRO MUSICAL" - Haedo
V sodelovanju s 4 argentinskimi zbori.
5 slovenskih skladb (1 Geržinič) in 2 argentinski.
Solist: Marko Fink.

12. X. 1972 "II. OCTUBRE CORAL"
Club "Gimnasia y Esgrima" - Ituzaingó.
(Inauguración del local - Día de la Raza)
Med 15 skladbami so bile nekatere v latinščini, druge v španščini, 2 v nemščini. Med slovenskimi sta dve Geržiničevi doživeli krstno izvedbo: impresionistična Ob jezeru in poredna Najdihojca.
Solist: Marko Fink.

11. XI. 1972 DOMAČI KONCERT
V HIŠI KIPARJA FRANCETA AHČINA
Povabljeni gosti.
Tričetrt programa (12 skladb) so bile slovenske skladbe.
Solist: Marko Fink.

20. XI. 1972 LRA RADIO NACIONAL - "CANTAN NUESTRAS ESCUELAS"
8 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
Dirigentka se je zahvalila Drž. Radiu in Mariu Mercadanteju, ki je zbor od početka spremljal.

Ta je v reviji Audio Universal (decembra 1972) priobčil daljši članek o našem zboru: Ta dekleta in fantje "delajo z ganljivo prizadevnostjo in silnim teženjem po napredku pod vodstvom Marije Fink Geržiničeve, izvrstne glasbenice in voditeljice zbora." Razvoj te skupine "je bil izreden. Muzikalnost, prijetna zvočnost in predvsem sposobnost, da jih poslušaš v vsaki skladbi z zanimanjem, ne da bi padli v "vse enako" ali v puščobo, pred čimer niso obvarovane niti nekatere poklicne skupine."

24. XII. 1972 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
6 božičnih in nabožnih pesmi, med njimi nekatere slovenske.
Solist: Marko Fink.
To je bil prvi nastop v vrsti "Gospodov dan": pevska spremljava maše. (Vsega skupaj je bilo končno teh nastopov 19).

22. IV. 1973 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
7 slovenskih in tujih velikonočnih pesmi

28. IV. 1973 KONCERT V OSREDNJI SLOVENSKI HIŠI - Buenos Aires.
V korist zavetišča dr. Gregorija Rožmana.
20 slovenskih (3 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solisti: Angelca Tominc, Marko Fink in Janez Vasle.
Obdelava sporeda v Svobodni Sloveniji 19. aprila. (Nepodpisani članek je napisal Alojzij Geržinič). "Dobrodelni koncert. (...) Koncertni spored mladinskega pevskega zbora se začenja z dvema starima mojstroma, našim Petelinom-Gallusom in južnim Italijanom F. Durantejem (18. stol.). Obe skladbi sta religiozni mojstrovini polifonega sloga, zgrajeni na privlačnih melodičnih motivih; obe zagrabita z učinkovitim stopnjevanjem.
Polifonija kot temeljno kompozicijsko načelo preveva še poredni kanon Wann ich weiss. F. Lachner je bil plodovit skladatelj iz številne nemške družine glasbenikov, v mladosti prijatelj Fr. Schuberta.

Razen Lachnerjeve pripada 19. stoletju še 7 skladb samih slovenskih avtorjev; saj smemo Čeha Foersterja uvrstiti mednje, ker je večino dolgega življenja prebil med nami in nam dal z "Gorenjskim slavčkom" prvo opero, iz katere je znamenita Ave Marija. Preprosto Ah, ni li zemljica krasna? oživlja oblika dialoga. Poleg Foersterja je bil tehnično naš najboljši komponist 19. stoletja Fr. Gerbič; odlikovala ga je prijetna invencija, o čemer priča tudi Bučelar, kateremu je Gerbič sam napisal besedilo. F. S. Vilhar je deloval največ med Hrvati in jim utrjeval temelje domače opere. Ipavčeva Domovini je bil eden najbolj priljubljenih zborov v dobi čitalniške narodne prebuje. Naš največji ustvarjalec oratorijev frančiškan Sattner najde s svojimi ljubeznivimi motivi pot do srca. K. Mašek -tudi Čeh po izvoru je bil pred Foersterjem gibalo vsega našega glasbenega življenja. V našem stoletju je nastalo pet skladb. Gilardijeva Vidala čudovito zadeva melanholični pol argentinske folklore. Našega zbora interpretacija je bila deležna posebnega priznanja argentinskih glasbenikov; s poudarki razpoloženjskih menjav grebe v globino in se daleč ogne monotoniji. E. Adamiča prisrčna Dekletce, podaj mi roko je izšla v Krekovih Novih akordih; polna je drobnih fines. Iz zborovskega opusa A. Geržiniča bodo mladi pevci podali razposajenega Najdihojco z Levstikovim besedilom; impresionistično, zamišljeno Ob jezeru na tekst K. Mauserja z baritonskim solom; in Od zibelke do groba. M. Kunčič je to pretresljivo žalostinko zložil po smrti sina Matjaža; skladateljeva naloga je bila spremljati in krepiti črno žalost, naslanjajočo se na jasno krepost upanja, vdanost v božjo odločitev, modro ocenjevanje zemskega bivanja z njega kontrasti med mladostnimi bleščečimi prividi in trpko stvarnostjo zorenja. Skladba bo na koncertu prvič izvedena. Muzikalni venec sklepa šest ljudskih. Slovensko narodno Je pa davi je krasno harmoniziral M. Hubad. S severovzhodnega konca Slovenije je

tožba dekleta, ki ji je vojska vzela ženina (Teče mi vodica). Tudi pesem Soči ima svoj vir v ljudstvu. Opozoriti je na izredne intenzitetne kontraste in viške. Ruska Kolokolčik poje o tišini neizmernih ravnin; po prekinitvi kraguljčkov in naglem begu vozila prevzame samotnega potnika ta tišina še bolj. Iz zbirke Nábor Córdobe je Tengo que morir cantando. Argentinskega gavča preganja življenje; na poti v smrt ga spremlja in po svoje tolaži - pesem."

Poročilo o koncertu v Siju 15. maja je skoro gotovo napisal Ruda Jurčec: "...Redki so med nami kulturni dogodki, kakor sem jih začutil ob koncertu Mladinskega pevskega zbora. Zaživel sem povezavo z osnovami slovenskih tradicij, v okviru tistega ustvarjanja, kakor smo ga doživljali v domovini ali pa se nam nudijo od časa do časa v emigraciji. Gre za doživetje, ko sem se mogel z vso svobodo predati čarom melodij iz slovenskih src. Vsi zunanji učinki so izginili, v ospredje stopata lepota in globina podajane pesmi kot umetnine. To je zmogla skupina Slovenskega Mladinskega zbora, katerega pevci se popolnoma podrejajo vodstvu svoje odlične dirigentke. Vsaka skladba je bila pravilno brana, upoštevajoč vse pravorečne in pravopisne znake. Do take stopnje se mnogi zbori povzpnejo šele na višku, pri Mladinskem zboru ge. Geržiničeve pa je to delo podlaga. Zaslutiti je namreč treba komponistove intencije, dati vsakemu elementu odgovarjajoč poudarek, zvočni struji v vsakem trenutku ustrezno širino – vse sestavine se morajo zrasti in prelivati tako, kot narekuje ideja celotne kompozicije in slehernega člena, da vsaka skladba zaživi. Polna dvorana je vse to doživljala; me podajanjem vsake pesmi je vladalo tisto posebno slovesno vzdušje, ki se nato spontano razveže v navdušeno priznanje. Iz programa večera je močno zadihala resnica, ne samo na področju reprodukcije, temveč tudi v ustvarjanju novih skladb, da na polju pevske kulture emigracija z vso dinamiko prispeva v zakladnico slovenske

kulture. Gre tu za skladbe prof. Geržiniča. Ne vem, za katero bi se mogel odločiti in ji dati prednost. "Od zibeli do groba" bi označil kot izliv srca, ki najde moč za darovanje; naravna nagnjenost se sublimira v plemenit pristanek na skrivnosti božje odločitve. V zboru "Ob jezeru" čutim prav posebno, kako se glasbeni izraz staplja s poetičnim; besede pojo, zvoki barvajo. "Najdihojce" bi bil Levstik vesel: v že prej življenja polnega dečka so glasovi vlili še eno kapljo nemirne krvi. (...)"

27. VII. 1973 LRA RADIO NACIONAL - "CANTAN NUESTRAS ESCUELAS"
7 slovenskih in tujih pesmi
Solista: Angelca Tominc in Marko Fink
Vodja oddaje je v uvodu mdr. rekel: "Navdušenje in sposobnost sta zbor pod veščim vodstvom dirigentke kmalu privedla do zelo vidnega sodelovanja v argentinskem zborovskem življenju. Javni koncerti, radijske in televizijske oddaje so mu prinesle zaslužen ugled."

24. VIII. 1973 "RECITAL DE MUSICA POPULAR" - Universidad del Salvador. Buenos Aires
I. del: "Coro Juvenil Esloveno".
11 slovenskih in tujih pesmi
II. del: "Cuarteto Zupay".
Dvorana je bila polna pozornih poslušalcev, največ akademikov. Posamezni pevci so oznanjali in kratko označili vsako točko programa.
Koncert so naznanjali lepaki po vsem mestu.

VOKALNA SKUPINA KARANTANIJA

1. IX. 1973 "V. FESTIVAL CORAL DE LA CIUDAD DE BUENOS AIRES" - Buenos Aires.
Centro Cultural General San Martín.
Prireja državno podtajništvo za kulturo, občina Buenos Aires..
Servicios Eléctricos del Gran Buenos Aires.
11 slovenskih in tujih skladb.

Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
Zbor in dirigentko je napovedovalec obširno predstavil, h koncu pa razglasil: "Po večletnem delu spopolnjuje Slovenski Mladinski zbor svoj naziv, ko mu dodaja ime Karantanija. Danes se prvič predstavlja s tem imenom starodavne slave in ideala sedanjosti."
Navzoči glasbeniki: Carlos Guastavino (ganjen nad "odlično izvedbo zlasti njegove pesmi"), Roberto Saccente, Emilio Dublanc, Edgardo Aradas, Julio Fainguersch, idr.

23. IX. 1973 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
6 slovenskih in tujih avtorjev

20. X. 1973 KONCERT V "HLADNIKOVEM DOMU" - Lanús
Prireja društvo Slovenska vas.
14 slovenskih (3 Geržinič), 4 argentinske, 1 nemška, 1 ruska.
Solisti: Angelca Tominc, Marko Fink in Janez Vasle.
Sporedni list je podal seznam članov: *Soprani:* Fink Marija, Medic Marica, Rajer Metka, Tominc Angelca, Tominc Jožica, Vovk Marta; *mezzosoprani:* Fink Helena, Geržinič Teodora, Skubic Sonja, Vovk Kristina; *alti:* Fink Bernarda, Geržinič Márika, Vovk Viktorija; *baritoni:* Fink Marko, Vasle Janez, Vasle Mirko.

27. X. 1973 KONCERT V "CINE TEATRO HINDU CLUB" - Don Torcuato.
V korist šole Nº 32 v Don Torcuato.
20 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

25. XI. 1973 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
6 slovenskih in tujih avtorjev

22. XII. 1973 Sodelovanje pri "SPOMINSKI SLOVESNOSTI"
30-letnica Balantičeve smrti.
"Slomškov dom" - Ramos Mejía.
8 slovenskih pesmi (2 Geržinič).
Solisti: Angelca Tominc, Marko Fink, Janez Vasle.
Po glasbenem delu je prof. dr. Baraga z diapozitivi oživljal dogodke v Grahovem leta 1943.

30. III. 1974 Sodelovanje pri "SPOMINSKEM KRESOVANJU" 30-letnica Balantičeve smrti - Carapachay
Ponovljeni program z dne 22. XII. 73.

14. IV. 1974 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
Rihar (Zveličar naš), Cvek (Skalovje groba) in 4 tuje pesmi

26. V. 1974 "ASOCIACION AMIGOS DEL MUSEO DE BELLAS ARTES CEFERINO CARNACINI" - Villa Ballester.
(Bajo la advocación del artista Quinquela Martín)
Sodelovanje pri proslavi slikarja Luisa Tessandori
I. del: Nastop "Karantanije".
6 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
II. del: Desertacija prof. José de España:
"La vida y la obra de Luis Tessandori"

13. VI. 1974 CELEBRACION DE LA FIESTA DE CORPUS CHRISTI
Plaza y Catedral - Morón
Karantanija je na glavnem trgu zapela dve obhajilni pesmi, v katedrali pa Gallusovo Confirma hoc, Grečaninova Alabad siempre al Señor in Händlovo Alelujo.

30. VI. 1974 BENDICION DE LA IGLESIA "INMACULADO CORAZON DE MARIA" - Morón.
2 Gallusovi in 2 liturgični pesmi.

20.VII. 1974 KONCERT V "HOSPITAL NEUROPSIQUIATRICO BRAULIO MOYANO" - Buenos Aires.
Prireja "Coordinadora Intercoral".
I. del: "Grupo Vocal Karantania".
4 pesmi slovenskih in 4 argentinskih avtorjev.
II. del: Coro de Cámara "Joven Estudio"

4.VIII. 1974 KONCERT ZBOROV "ASOCIACION CORAL LORENZO PEROSI" in "GRUPO VOCAL KARANTANIA" - Ituzaingó.
I. del: Música sacra de los siglos XVI a XIX v izvedbi Karantanije.

II. del: Música sacra de los siglos XIX a XX v izvedbi "Asociación Coral Lorenzo Perosi"
(Dir.: Jorge Fernández Zeballos)
III. del: Motivos folclóricos - Karantanija
Solista: Marko Fink in Janez Vasle
Prireditelјica: Karantanija

11.VIII. 1974 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
6 tujih in slovenskih avtorjev.

17.VIII. 1974 SALON DE ACTOS DE LA U.O.M. - San Martín
"Concierto para el Pueblo"
I. del: "Grupo Vocal Karantania"
5 skladb argentinskih komponistov (Julián Aguirre, Carlos Guastavino (2), Gilardo Gilardi, folklorna Tengo que morir cantando) in B. Ipavca Danici.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
II. del: Alicia Conde, pianistka.
III. del: Orquesta de la Cámara Municipal.

7. IX. 1974 "VI. FESTIVAL CORAL DE LA CIUDAD DE BUENOS AIRES"
Centro Cultural General San Martín
Prireja Državno Podtajništvo za kulturo; občina mesta Buenos Aires; Sindikat "Luz y Fuerza" in "Servicios Eléctricos del Gran Buenos Aires".
Karantanija se je zvrstila s štirimi drugimi zbori. Na sporedu je imela 8 skladb, med njimi 3 slovenskih avtorjev (Gallus, Gerbič, Mirk).
Navzoči komponist Carlos Guastavino je bil vidno navdušen.

22. IX. 1974 KONCERT V "HOSPITAL PIÑEIRO" - Buenos Aires.
Prireja Coordinadora Intercoral.
4 skladbe slovenskih in 4 argentinskih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
II. del koncerta je izvedel zbor "9 de Cámara", ki ga dirigira Carlos López Puccio (član skupine "Les Luthiers")

13. X. 1974 "III. OCTUBRE CORAL"
Iglesia "San Judas Tadeo" - Ituzaingó.
Prireja Secretaría de Gobierno - Dirección de Cultura - Municipalidad de Morón.
10 skladb, 4 slovenski avtorji, 3 argentinski.

16. X. 1974 "SEMANA DE HURLINGHAM"
Cine "Gran Hurlingham".
Prireja Rotary Club de Hurlingham.
I. del Karantanija.
9 skladb, med njimi 3 slovenske.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
II. del: Asociación Sinfónica de Morón (Maestro Física)

27. X. 1974 AUDICION CON EL MAESTRO CHILENO MARIO BAEZA GAJARDO Y SEÑORA (I. nagrada v mednarodnem tekmovanju zborov v New Yorku) Y ROBERTO SACCENTE (več mednarodnih nagrad v Arezzo, Gorica in drugod)
10 slovenskih in tujih avtorjev
Solista: Marko Fink in Janez Vasle
Po tej avdiciji je bila Karantanija izbrana za turnejo v Čilu; toda to so politični dogodki v tej državi preprečili.

13. 11. 1974 KONCERT V DVORANI "COLEGIO LA SALLE" - Buenos Aires
I. del: Karantanija
6 slovenskih, 6 argentinskih, 2 brazilska avtorja.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
II. del: "Cuarteto Zupay"
Sodeloval igralec Pepe Soriano.
Po vsem Buenos Airesu so veliki lepaki vabili na koncert.

21. 11. 1974 KONCERT V "TEATRO LUZ Y FUERZA" - Buenos Aires.
4 slovenske, 4 argentinske, 1 črnska duhovna.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

Vokalna skupina Karantanija
Dirigentka Marija Fink Geržiničeva

Castelar 27. oktobra 1974

Zbor je prišel poslušat
slavni čilenski dirigent Mario Baeza, njegova žena in
priznani argentinski dirigent Roberto Saccente.
Po tej avdiciji je bil zbor povabljen na turnejo v Čile.

1. vrsta: *Joži Tominc, Mario Baeza, Marija Fink Geržinič, ga. Baeza, Roberto Saccente, Kristina Vovk, Viki Vovk,*
2. vrsta: *Helena Fink, Mari Medic, Metka Rajer, Márika Geržinič, Marija Fink, Mimi Loh, Mirko Vasle, Franci Draksler,*
3. vrsta: *Sonja Skubic, Angelca Tominc, Teodora Geržinič, Marta Vovk, Bernarda Fink, Janez Vasle.*

Na sliki manjka Marko Fink, ker je fotografiral.

23. 11. 1974 KONCERT V CERKVI "MEDALLA MILAGROSA" - Villa Tesei.
"Fiestas Patronales".
16 slovenskih in drugih skladb.
Solisti: Angelca Tominc, Marko Fink, Janez Vasle.

24. 11. 1974 SEMANA DE LA MUSICA - Festival Coral.
Prireja Občina General San Martín.
10 slovenskih in drugih skladb.
Nastopila sta tudi zbor Občine San Martín in moški zbor Sociedad Alemana de Villa Ballester.

1. XII. 1974 KONCERT v "SLOMŠKOVEM DOMU" - Ramos Mejía.
Geslo: "Kdor ljubi, poje".
Prirejata SDO in SFZ, Ramos Mejía.
Vrstili so se Durante in Bossi; Villalobos; Guastavino in Aguirre pa Slovenci B. Ipavic, F. Gergič, Geržinič (Od zibelke do groba) ter primorska Soči. Drugi del je bil slovenski: Gerbič, Mirk (2), Sattner, Tomc, G. Ipavic, 2 ljudski

6. 12. 1974 KONCERT V ŽUPNI CERKVI IN DVORANI - San Isidro.
Zadnje letno zborovanje.
13 po večini slovenskih akladb (1 Geržinič).
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
Sporedni list je prinesel dosti popoln pregled zborovskih nastopov Karantanije.

8. XII. 1974 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
6 slovenskih in drugih avtorjev.

14. XII. 1974 KONCERT V "SLOVENSKEM DOMU" - Carapachay.
Prirejata SDO in SFZ, Carapachay.
11 slovenskih in 6 tujih skladb (1 Geržinič).
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

1975 Prvi glas o Karantaniji v letu 1975 je prišel iz Kulturne akcije. V Glasu št. 2, leto 22 (februarja 75) je Nikolaj Jeločnik priobčil daljši članek Slovenska kulturna prisotnost pod Južnim križem. Večji del je namenjen glasbenim ustvarjalcem, kateri so z javnimi nastopi v prejšnji sezoni segli v muzikalni svet, ki je v Buenos Airesu od nekdaj na svetovni ravni. Obdela Draga Marjana Šijanca, Lučko Kralj Jermanovo, Marijo Fink Geržiničevo, Anko Savelli Gaserjevo. Jeločnikovo vrednotenje zbora Karantanije je tole: "Ne manjši ponos (kot na Lučko Jermanovo in njen bariloški mladinski zbor /A.G./) te prevzame, kadar poslušaš sredi argentinske publike koncert komornega zbora Karantanija, ki ga ob vsem priznanju kritike tako prizadevno in z velikim uspehom vodi ga. Marija Fink Geržiničeva.

TV Kanal 11, Bs. As.
Med oddajo v televizijskem študiju.

V letih 1973/74/75

"Vokalna Skupina Karantanija"
Dirigira Marija Fink Geržinič eva

1. vrsta: *Teodora Geržinič, Kristina Vovk, Jožl Tominc, Marta Vovk, Mimi Loh, Bernarda Fink, Marko Fink, Janez Vasle.*
2. vrsta: *Sonja Skubic, Helena Fink, Metka Vasle, Angelca Tominc, Mari Medic, Metka Rajer, Márika Geržinič, Franci Draksler, Mirko Vasle.*

Ob odhodu iz TV Kanala 11 po oddaji.

12. decembra 1976

"Vokalna Skupina Karantanija"
Dirigentka Marija Fink Geržinič eva

Kristina Vovk, Sonja Skubic, Helena Fink, Teodora Geržinič, Jožl Tominc, Metka Vasle, Angelca Tominc, Mari Medic, Marta Draksler, Metka Rajer, Mimi Loh, Márika Geržinič, Bernarda Fink, Marko Fink, Franci Draksler, Mirko Vasle, Janez Vasle.

Dirigentka izkazuje vredno solidnost in dominantno trdnost v vodstvu zbora, zraven pa dokaj razsežno kulturno in predvsem glasbeno razgledanost. Kar je krepko očito pri izbiri zborovega repertoarja, ki ni ravno skromen. Prav ta repertoar je občudovanja vredna bogatija, ki si jo je razmeroma mlada vokalna skupina nabrala v teh nekaj letih vztrajnega dela in discipliniranega študija. Glasovi v zboru so homogeno ubrani, njihova odzivnost soglasno somerna; očitna je velika kultiviranost v prednašanju in zavestna notranja predanost skladbi ter njeni interpretaciji. Za razliko od Bariloških pevčkov sestavljajo Karantanijo izključno slovenski glasovi. Zbor je že ponovno nastopil na Državnem radiu, s koncerti se je predstavil po različnih dvoranah in v televiziji. 17. avgusta lani je na že tradicionalnih Ljudskih koncertih nastopil tudi v Centro Cultural General San Martín v Buenos Airesu, ki je najvišja glasbena gledališka mestna institucija. Pevci in pevke so se predstavili s petimi argentinskimi umetnimi in narodnimi skladbami in s slovensko Ipavčevo Domovini. Koncert je znova potrdil prefinjeno homogenost zbora v prednašanju, čistočo intonacije, ubrano sozvočje, živo dinamiko in vokalno barvitost, če tudi številčno zaostaja za Bariloškimi pevčki. Ujeli smo, da zbor pripravlja večjo južnoameriško koncertno turnejo. Slovenski kulturni odjemalci mu želimo ves uspeh, saj se vsekdar in povsod, tudi na koncertnih listih in po radijskih napovedih redno predstavi kot slovenski zbor in tudi pove, zakaj poje v Argentini in zakaj ne v slovenski domovini."

3. III. 1975 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
7 slovenskih in tujih velikonočnih pesmi.

19. IV. 1975 KONCERT V "RESIDENCIA UNIVERSITARIA DEL SUR"
(OPUS DEI) - Buenos Aires.
Dobra polovica programa (19) so bile slovenske stvari (1 Geržinič).
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

Andrejka Dolinar: **"Rdeča zemlja"** (0,70 x 1 m) - olje.

17. IV. 1975 "ASOCIACION AMIGOS DEL MUSEO DE BELLAS ARTES CEFERINO CARNACINI" - Villa Ballester.
I. del: Koncert Karantanije.
10 slovenskih in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
II. del: Disertacija uametnostnega kritika José de España: La vida y la obra de Mariette Lydis.

15. V. 1975 V razdelku Kronika v Siju je izšlo poročilo o delovanju naše vokalne skupine po 15. novembru 1973, ko je Sij o njem zadnjikrat pisal. Članek se začenja: "Vestno delo, veselje in talent za petje pa dirigentka, ki vse to oživlja in oblikuje v umetniški izraz - to je Karantanija, to je 18 mladih ljudi, ki so naglo dosegli stopnjo, na kateri ne sprejemajo samo, marveč glasbi in narodu vračajo vrednote in bogaté vedno širše kroge poslušalcev." Po pregledu nastopov dostavlja: "Zbor je s kvaliteto programov in izvajanja izsilil priznanje občinstva in kritike. Naj omenimo pohvalne izjave, ki so jih dali Emilio Dublanc, Roberto Saccente, čilenski dirigent Mario Baeza ("brezhibna izvedba") in Carlos Guastavino ("Zelo lepo uravnovešena skupina in stilistično na višku. Zahvaljujem se, da v svoj repertoar vključujete moja dela.")."

13. VI. 1975 KONCERT V "AUDITORIUM GALLI" - Mendoza
19 slovenskih (2 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

14. VI. 1975 KONCERT V SLOVENSKEM DOMU - Mendoza.
21 slovenskih (2 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solisti: Marija Fink, Angelca Tominc, Marko Fink, Janez Vasle.

15. VI. 1975 Petje pri slovenski maši v Mendozi.

Izlet v Mendozo je tamkajšnji dnevnik Los Andes dvakrat najavil, drugič s fotografijo zbora. Na dan koncerta je prireditev napovedal drugi dnevnik (Mendoza). Prireditelj Slovensko društvo v Mendozi je izdalo lep programski list.

O gostovanju je pisal prof. Božidar Bajuk v Glas SKA (št. za junij-julij). Podobno sporočilo je oddal isti kritik Svobodni Sloveniji (24. julija). Ponatiskujemo njegov sestavek v Glasu SKA:

"V kroniko slovenskega kulturnega življenja v zdomstvu lahko z zadoščenjem in zadovoljstvom vključimo razveseljiv dogodek. Slovenski mladinski pevski zbor KARANTANIJA in Buenos Airesa je 13. in 14. junija nastopil s koncertom pred argentinsko in slovensko publiko v Mendozi.

Šestnajst pevcev (12 deklet, 4 fantje) se je z lepim petjem predstavilo po vodstvom ge. Marije Fink Geržiničeve. Oba koncertna nastopa sta bila v okviru Društva Slovencev v Mendozi.

V petek 13. junija zvečer je bil koncert namenjen argentinski javnosti v komornem salonu Auditorium Galli, podjetje, ki prireja glasbeno-kulturne večere za ljubitelje glasbe brezplačno. Gostje so imeli tokrat priložnost, da so nastopili pred argentinskim občinstvom, ki je h koncertu prišlo nedvomno po pravi glasbeni užitek. Z zadoščenjem zapišemo, da ga slovenski pevci niso razočarali.

Spored v dveh delih je obsegal večglasne skladbe za mešani zbor iz raznih narodnostnih kulturnih področij. Predstavil pa je seveda tudi slovensko pesem sploh. Med slovenskimi skladatelji so bili zastopani Jakob Petelin Gallus, Franc Gerbič, Alojzij Geržinič, Matej Hubad, G. Ipavic, Mašek in Matija Tomc. Tuje skladatelje pa so predstavljali Anonimus iz XV. stoletja, Rimski Korsakov, Julián Aguirre, Carlos Guastavino, Heitor Villa Lobos, A. Bossi, pa črnska duhovna pesem.

Zbor je enovito ubran. Pevcem se pozna izurjena pevska tehnika; vsak se zna v polnosti podrediti ubranosti celote. Izstopanje jim je tuje. Glasovne skupine so zlite, enotno obarvane. Morda bi si pri sopranih želeli nekaj več jasne zvonkosti. Izredno lepo barviti so vsi štirje moški glasovi; posebno omembo zaslužijo zaradi svojske meh-

kobne prodornosti alti. V instonaciji je zbor trden in točen. V prednašanju enovito podrejen dirigentki.

Vredno je poudariti, da so bile folklorne značilnosti tujih skladb izredno avtentično in doživeto odpete. Upam si zatrditi, da z večjo izrazno prepričanostjo kot slovenske.

Razumljivo, da so prav v tem želi pri mendoških poslušalcih izredno odobravanje. Argentinci in slovenski rojaki so avditorij napolnili docela. Mnogi so se morali s poslušanjem zadovoljiti stoje, tudi v preddverju.

Zboru in dirigentki vse priznanje za uspešno afirmacijo slovenske kulturne prisotnosti v zdomstvu.

Sobotni spored 14. junija je bil namenjen izključno slovenskim mendoškim rojakom. Koncertni nastop je bil tokrat v dvorani Slovenskega doma. Tudi ta docela zasedena. Vse pesmi je v enoto vezala priložnostna razlaga z besedo; prvi del je bil posvečen spominu tridesetletnice naše narodna tragedije.

Tudi pri sobotnem nastopu so pevci želi navdušeno priznanje. Za sklep so dodali še dve pesmi. (...)"

28. VI. 1975 Institut S.A.B.E.R. (Agronomía - Villa Ortuzar)
Ciklus zborovskih koncertov.
Prireja "Coordinadora Intercoral".
9 slovenskih in tujih avtorjev.

17. VIII. 1975 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR".
7 slovenskih in tujih avtorjev.

22. VIII. 1975 "PRIMER CICLO DE ENCUENTROS CULTURALES" - Morón.
Escuela Nacional Normal Superior "Manuel Dorrego".
1º Recital: "Grupo Vocal Esloveno Karantania"
Posamezne točke je napovedoval in povezoval tamkaj zaposljeni prof. Tine Vivod.

17 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

14. IX. 1975 KONCERT NA "UNIVERSIDAD DEL SALVADOR" - Buenos Aires.
Escuela de Televisión.
18 slovenskih in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

28. IX. 1975 ASILO DE ANCIANOS (Hogar Viamonte) - Buenos Aires.
Prireja "Coordinadora Intercoral".
Nastopila sta še dva zbora.
7 slovenskih in tujih avtorjev.

5. X. 1975 KONCERT V "COLEGIO NACIONAL ALMIRANTE BROWN" - Adrogué.
19 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
Sporedni list: "Strokovna kritika je zbor vedno spremljala s toplimi pohvalami; predvsem je poudarjala njega veliko muzikalnost in sposobnost prilagajanja bogati raznolikosti glasbenih stilov. (...) Člani zbora so otroci slovenskih staršev."

25. X. 1975 "VII. FESTIVAL CORAL DE LA CIUDAD DE BUENOS AIRES" - Buenos Aires.
Teatro Enrique Santos Discépolo.
Prirejajo Ministrstvo za kulturo in vzgojo, Občina Mesta Buenos Aires, Servicios Eléctricos del Gran Buenos Aires, Sindicato "Luz y Fuerza".
Koncerti so se vrstili štirinajstkrat, vsakič so nastopili po štirje zbori.
3 slovenski avtorji (1 Geržinič) in 5 tujih.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

26. X. 1975 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR".
7 slovenskih in tujih avtorjev.

8. XI. 1975 "PRIMAVERA CORAL EN LA BOCA" - Buenos Aires.
Teatro de la Ribera
Prirejata Državno Tajništvo za kulturo in "Coordinadora Intercoral".

Program: 12 zborov, 90 skladb, 4 koncerti.
5 slovenskih in 4 tuji avtorji.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

15. XI. 1975 IGLESIA "NUESTRA SEÑORA DEL BUEN CONSEJO" - Villa Lugano.
Prireja "Coordinadora Intercoral".
10 slovenskih in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

21. XI. 1975 "UNIVERSIDAD DEL SALVADOR" - Buenos Aires.
Entrega de diplomas.
2 slovenska in 4 tuji avtorji.

22. XI. 1975 "FLORIDA CORAL" - Buenos Aires.
Prireja "Coordinadora Intercoral".
Na promenadni cesti Florida prepeva v določeni razdalji več zborov; na koncu se zberejo na Plaza San Martín in skupno zapojejo Händlovo Alelujo.

23. XI. 1975 "COLEGIO SANTO DOMINGO" - Ramos Mejía
Prireja "Coordinadora Intercoral".
8 slovenskih in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

30. XI. 1975 "PRIMER FESTIVAL DE COROS JUVENILES" - Rosario.
Prireja zbor "Pablo Casals" s sodelovanjem prof. Vilme Gorini de Teseo (Buenos Aires).
Sklepni koncert:
I. del: "Grupo Vocal Karantania"
6 slovenskih (1 Geržinič) in 4 tuji avtorji.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
II. del: "Coro de Juventudes Musicales de la Argentina" (Vilma Gorini de Teseo)
"Krajevni časopisi so o festivalu nadrobno poročali. Organizatorje in zahtevno poslušalstvo je slovenski zbor navdušil. Dirigent zbora "Pablo Casals" (Mario Luis Zeppa) je v zahvalnem pismu izrazil mdr. sledeče: "Moja dolžnost je tudi poudariti človečanske odlike zbora Karantanija in dirigentke, ki so se pokazale v vsakem trenutku in povsod kot vredno dopolnilo muzi-

kalnosti in skladnosti v doživljanju in nastopanju skupine. Ves Rosario se vam zahvaljuje in vas vabi na novo gostovanje v prihodnjem letu."

7. XII. 1975 ASOCIACION CULTURAL Y BIBLIOTECA POPULAR "MARIANO MORENO" - Sáenz Peña
10 skladb, polovica slovenskih.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

13. XII. 1975 ŽUPNA CERKEV "SAN JUAN BOSCO" - San Isidro.
9 slovenskih in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
(Navzoči znani igralec Pipo Pescador je dal odlične ocene).

21. XII. 1975 "HOSPITAL FERNANDEZ" - Buenos Aires.
Prireja "Coordinadora Intercoral".
10 svetnih in božičnih pesmi slovenskih in tujih avtorjev.
V sodelovanju z zbori: "Música para todos" (Pablo Sosa), "Cantoria Lugano" (Eduardo Vallejos), "Nuestra Señora de Lurdes" (Gastón Villazuela).

28. XII. 1975 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
7 božičnih pesmi slovenskih in tujih avtorjev.
Solist: Marko Fink. Duet: Bernarda Fink in Márika Geržinič.

* * *

O plodovitem preteklem letu je v Svobodni Sloveniji 15. IV. 1976 izšel strnjen pregled "Karantanija" v letu 1975.

"Spet je prešlo leto vztrajnega dela in vzpona, nastopov (24), posredovanja lepote, širjenja slovenskega imena.

Lani je Slovenska vokalna skupina Karantanija obiskala dve mesti v notranjosti: Mendozo in Rosario. V Mendozi ji je nastop v salonu Auditorium Galli (13. junija) in v dvorani Slovenskega doma (14. junija) organiziralo tamkajšnje Društvo Slovencev. Obakrat sta bili dvorani do kraja napolnjeni, zbor pa deležen izrednega

odobravanja. Prvi del nastopa v Slovenskem domu je Karantanija posvetila žrtvam komunističnega rodomora pred 30. leti. 15. junija je s petjem sodelovala pri slovenski maši. S svojo pevsko in srčno kulturo, narodno zavednostjo in idejno jasnostjo so mladi pevci in pevke dali č.g. Hornu temo za pridigo. V Rosariu so nastopili 30. novembra na I. Festivalu mladinskih zborov. Prireditelji so jih povabili na priporočilo ugledne dirigentke Vilme Gorini de Teseo, ki je s svojim zborom poleg Karantanije tam zastopala Buenos Aires. Naši pevci so si osvojili občinstvo in si pridobili v tamkajšnjih pevcih iskrene prijatelje. V argentinski prestolnici in bližnjih krajih je zbor največkrat nastopil po raznih učnih ustanovah. Dvakrat se je odzval povabilu katoliške univerze del Salvador (14. septembra za slušatelje šole za televizijo, 21. novembra na slovesnosti ob izročitvi diplom). 19. aprila je s svojim koncertom začel ciklus kulturnih prireditev, ki ga je pripravila "Residencia Universitaria Sur", odsek organizacije Opus Dei. 22. avgusta pa podoben cikel, kot ga je letos prvič organizirala državna srednja šola Manuel Dorrego v Moronu.

5. oktobra so koncertirali v dvorani srednje šole Guillermo Brown v Adrogué, 23. novembra pa v kolegiju Santo Domingo (Ramos Mejía) v sklopu prireditev, katere vodi Coordinadora Intercoral; kot stari znanci so sprejeli povabilo, ki jim ga je za začetek sezone poslala Asociación Amigos del Museo de Bellas Artes Ceferino Carnacini (Villa Ballester). V drugem delu tega večera je umetnostni kritik José de España predaval o Marietti Lydis. Tudi v župniji San Juan Bosco (San Isidro) so nastopili 13. decembra kot dobri znanci. Na novo pa so se predstavili v Asociación Cultural y Biblioteca Pública Mariano Moreno (Sáenz Peña) ob 55-letnici te ustanove (7. decembra).

Več let sodeluje Karantanija pri vsakoletnem zborovskem festivalu, za katerim stoje ministrstvo za kulturo, občina Buenos Aires, električna

družba za Veliki Buenos Aires (SEGBA) in sindikat Luz y Fuerza. Na lanskem 7. festivalu je zbor Karantanija imel koncert v gledališču Enrique Santos Discépolo.

Več let nastopa Karantanija tudi na vsakoletnih prireditvah Coordinadore Intercoral. (Za leto 1976 so zastopniku Karantanije v tej ustanovi poverili funkcijo referata za tisk in obveščanje). V ta okvir so poleg že omenjenega nastopa v Santo Domingo šli tile: 28. junija v institutu SABER (Agronomija, Villa Ortuzar), 8. novembra v Teatro de la Ribera, Boca); 15. novembra v cerkvi Naša Gospa Dobrega sveta (Villa Luro); 28 septembra so z dvema zboroma s petjem prinesli nekaj tolažbe in veselja v zavetišče Hogar Viamonte; 21. decembra pa v bolnico Fernández. Zanimiv je bil poskus, ko je 15 zborov, med njimi Karantanija, na dan sv. Cecilije (22. novembra) opoldne prepevalo po glavnih križiščih promenadne ceste Florida.

Karantanija je med najbolj cenjenimi sodelavci pri oddaji "El Día del Señor" (maša s petjem) v televizijskem kanalu 11. Lani so peli pri mašah 30. marca, 12. avgusta, 26. oktobra in 28. decembra.

Vokalna skupina Karantanija se pod skrbnim vodstvom ge. Marije Fink Geržiničeve - njeno dirigiranje uliva izvajanim skladbam umetniško polno življenje in je vedno deležno priznanja argentinskih glasbenikov - močno uveljavlja v argentinskem zborovskem delovanju. Dosežki dirigentke in njenih pevk in pevcev niso le njihovi uspehi, temveč pomenijo krepko uveljavljanje slovenstva v tujini."

30. avgusta 76 je bil natisnjen Zbornik Svobodne Slovenije 1973-1976. Na straneh 360-376 je "Kronist" opisal Našo zborsko dejavnost v Argentini. Stran in pol je določil za poročilo Mladinski pevski zbor "Karantanija". Dodana je fotografija (13 pevk in 4 pevci, s pripombo, da manjkajo 4 pevke.)

3. IV. 1976 KONCERT V "CICLO CULTURAL" - Buenos Aires
Residencia Universitaria del Sur (Opus Dei).
Asociación para el Fomento de la Cultura.
17 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

15. IV. 1976 TV KANAL 13 - "EN CASA DE CANELA". Veliki četrtek.
4 skladbe (Bach, Rimski Korsakov, Palestrina).
Pogovor dirigentke z voditeljico oddaje:
Vprašanja: Iz katere dežele ste? - So vsi člani zbora sinovi in hčere slovenskih staršev? - Bi sprejeli v zbor Argentince? - Vam je všeč izvajati nabožni program? - Kako preživlja vaša družina velikonočne praznike? - Ohranjate Slovenci vaše tradicije? - (Opis slovenskih velikonočnih običajev) - Kako in kdaj ste ustanovili zbor? - (Govor o slovenskih šolah v Argentini in o slovenskem pevskem talentu).

18. IV. 1976 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR". Velikonočna nedelja.
8 slovenskih in tujih avtorjev.
Po maši so dodali M. Haydna Alma feliz; Palestrina Crucifixus; Gallusa Confirma hoc Deus.

8. V. 1976 KONCERT V "CICLO DE ACTIVIDADES 1976" - Buenos Aires.
Prirejata: Primera Iglesia Metodista.
Congregación Evangélica Alemana.
20 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
Ta velikanska cerkev sredi mesta je na razpolago samo koncertom najvišje kategorije. Prvi del programa naših pevcev je razen zadnje (B. Ipavic, Domovini) obsegal skladbe verske vsebine; v drugem so se vrstili slovenski in argentinski skladatelji pa po ena italijanska in črnska skladba.

13. VI. 1976 ESCUELA Nº 2 - Tapiales.
Prireja "Coordinadora Intercoral".
7 slovenskih in 3 tuji avtorji.
2. del programa je prevzel ženski zbor kolegija v Lourdesu.

19. VI. 1976 "FESTIVAL DE COROS EN JUNIO" - Martinez.
Centro de Educación Permanente.
Prireja "Coordinadora Intercoral".
8 slovenskih (1 Geržinič) in 10 drugih skladateljev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

21. VI. 1976 LR4 RADIO SPLENDID - "Qué pasa Mancini"
Ipavčeva Domovini, R. Korsakova Oče naš, črnska O freedom.
Vodja programa je dirigentki postavil vprašanja: Kaj pomeni Karantanija? Ime in priimek vseh članov. Katere narodnosti so vaši starši?
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

23. VI. 1976 CENTRO CULTURAL "GENERAL SAN MARTIN" - Buenos Aires.
Prireja: Marcelo Arce. Pogovor z dirigentko in pevci o sestavi programa, kako se skladba nauči i. pod.
Zapojo: 2 Gallusa, Palestrino, dve črnski, Pesem prijateljstva.

25. VI. 1976 ESCUELA SUPERIOR DE PERIODISMO" - Buenos Aires
I. del: Predavanje "Comunicación por el Canto Coral" - glasbeni kritik Napoleón Cabrera; vmes nekaj zgodovine in zemljepisa Slovenije.
II. del: Poučni koncert. Karantanija na govornikova vprašanje prikaže, kako se skladba pripravi, da je sposobna za na oder. Posebej se pomudi pri Geržiničevi skladbi in njenem skladatelju.
11 slovenskih in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

(25. V. ponoči) Na poznem povratku z vlakom so karantanci povzeli nekatere točke koncerta. S tem so presenetili enega urednikov in enega fotografov najbolj razširjenega dnevnika Clarín. V nedeljo 21. novembra je list prinesel celo stran o tem srečanju, potem pa kar izčrpen prikaz zbora in njega slovenskih korenin. Članek je ponazarjala fotografija vagona, kjer pojo karantanci sedé in stojé. Omenjeni urednik je ostal zboru poslušalec in prijatelj.

17. VII. 1976 "TEATRO DE LA RIBERA" - Boca, Buenos Aires
Prireja Consejo Nacional de Educación.
Coordinadora Intercoral Federal y Gran Buenos Aires.
Vsega skupaj je na julijskih 5 koncertih nastopilo 10 zborov z 80 skladbami. Na 3. soboto sta nastopila Karantanija in zbor Šole za estetsko vzgojo (Ramos Mejía) pod vodstvom Norme Miazza.
10 točk, med njimi 4 slovenske.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

1. VIII. 1976 "HOGAR DE ANCIANOS BALESTRA ESPINDOLA" - Buenos Aires.
Prireja: Coordinadora Intercoral.
12 slovenskih in tujih avtorjev.

8. VIII. 1976 "ESCUELA PROVINCIA DE TUCUMAN" - Villa Lugano.
Prireja Coordinadora Intercoral.
I. del: "Agrupación Coral Buenos Aires" (Rodolfo Kubik).
II. del: Grupo Vocal Karantania.
9 slovenskih in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

15. VIII. 1976 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
7 slovenskih in tujih avtorjev.

15. VIII. 1976 "ROŽMANOVO ZAVETIŠČE" - Ramos Mejía
Prva obletnica blagoslovitve.
9 slovenskih pesmi.
Solisti: Angelca Tominc, Marko Fink, Janez Vasle.

29. VIII. 1976 "MUSEO DE BELLAS ARTES CEFERINO CARNACINI" - Villa Ballester.
I. del: Karantanija.
9 slovenskih in tujih avtorjev
II. del: Predavanje: Dr. Jorge Taverna (zdravnik, esejist): "Cara y Cruz del Arte de Nuestro Tiempo"

26. IX. 1976 ŽUPNA CERKEV "SAN JUAN EVANGELISTA" - Boca (Buenos Aires).
Proslava na čast sv. Kozma in Damijana.
Prireja "La Comisión Directiva de la Asociación".
Petje pri slovesni maši.

22. X. 1976 MUSEO DE ARTE COLONIAL "ISAAC FERNANDEZ BLANCO" - Buenos Aires
Uradna predstavitev novega jekla, izdelanega v podjetju Cantábrica.
6 argentinskih in španskih skladb.

23. X. 1976 COLEGIO "SAGRADO CORAZON" - Castelar.
Prireja Coordinadora Intercoral.
"Ciclo de Conciertos Corales".
I. del: "Grupo de Cámara de Morón (Fernández Zeballos).
II. del: "Grupo Vocal Karantania".
4 slovenskih in 6 drugih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

23. X. 1976 "FESTIVAL CORAL" - Colegio "Ward" - Ramos Mejía.
20. Aniversario del "Coral Femenino de San Justo" (Dir.: Roberto Saccente).
Sodelovalo s praznujočim 12 najboljših argentinskih zborov s po 3 skladbami.
Karantanija: Palestrina, Crucifixus; B. Ipavic, Domovini (solista: Marko Fink in Janez Vasle); Negro Spiritual: Oh, Freedom.

13. XI. 1976 Drugič v Rosariu! "II. FESTIVAL CORAL".
Prireja "Coro Pablo Casals".
Instituto "La Salle".
12 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

14. XI. 1976 IGLESIA "EL HUERTO" - Rosario.
Prireja: Coro de Cámara "Canticum" (Norma E. Scarafía).
I. del: Coro de Cámara "Canticum"
II. del: "Coro Pablo Casals" (Dir.: Mario L. Zeppa - asistenta: L. de Benedetto in P. Larguía)
III. del: "Grupo Vocal Karantania"
11 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
O nastopu je pisal rosarijski dnevnik La Capital ter priobčil fotografijo našega zbora.

20. XI. 1976 "JUBILEJNI KONCERT": 5. obletnica pod geslom "Pesem naša srca dvigaj!"
Osrednja Slovenska hiša - Buenos Aires.
Uvod in predstavitev zbora: prof. Tine Vivod.
Koncertne obleke ukrojene po zamisli arh. Marjana Eiletza.
Navzoči poleg slovenske publike mnogi argentinski glasbeniki in ljubitelji glasbe.
Izšla je lična sporedna brošurica z uspelo fotografijo in s curriculom v dveh jezikih.
Dva dela s po 9 skladbami, med njimi 7 slovenskih.
Obširno poročilo v Svobodni Sloveniji (9. XII.) je zboru nenaklonjeno, mora pa vendar priznati mdr.: "Program je bil dobro naštudiran in uležan, precizno izdelan in so pevke in pevci svoji voditeljici ves čas zvesto sledili. Pohvalo zaslužita tudi dinamika in agogika v izvajanih skladbah. (...) Od naših avtorjev je bila brez dvoma posebnost prva izvedba Geržiničeve Od zibeli do groba. Skladba je zelo zanimiva, v svoji celotni zasnovi izredno močna. Podobnih skladb bi si želeli na naših koncertnih sporedih." (cč = Danica Kanalc Petričkova)
V nedeljski številki dnevnika Clarín je izšel skoraj vso stran obsegajoč članek s sliko o delovanju Karantanije.

23. XI. 1976 "TEATRO SHA" - Buenos Aires.
Organización Hebrea Argentina MACABI.
9 slovenskih in drugih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

27. XI. 1976 "II. FLORIDA CORAL" - Buenos Aires.
Prireja "Coordinadora Coral".
24 zborov – edini slovenski Karantanija – poje na križiščih promenadne ceste Florida.
Karantanija: 12 pesmi.

7. XII. 1976 "LA CASA DE LA PROVINCIA DE RIO NEGRO" - Buenos Aires
Conferencia de prensa y filme de la provincia.
II. del: Karantanija z 9 skladbami.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
Predstavili so jo kot "enega treh najvažnejših vokalnih skupin v Buenos Airesu".
Fotografija zbora in poročilo o prireditvi sta izšla v "Guía Internacional de Tráfico".

12. XII. 1976 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
Pesem "Mati, nebeška Kraljica" iz 16. stoletja in 5 skladb slovenskih avtorjev.

23. XII. 1976 ESPECTACULOS Y EXPOSICIONES "HARROD'S" - Buenos Aires
Festejos de Fin de Año v tej veletrgovini.
Podprejo: Secretaría de Estado de Cultura.
Municipalidad de Buenos Aires.
12 slovenskih in tujih avtorjev.
Navzočih mnogo turistov iz inozemstva.

23. XII. 1976 "NAVIDAD, AÑO NUEVO, REYES Y VACACIONES" - Buenos Aires.
Prireja: Fundación Cardiológica Infantil.
Na odru: 7 slovenskih in drugih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
Pri jaslicah naravne velikosti: 3 božične pesmi.

26. XII. 1976 RADIO ANTARTIDA - "SLOVENSKA URA".
Msgr. Anton Orehar: Božična misel.
5 slovenskih božičnih pesmi.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

30. XII. 1976 NOV NASTOP V KORIST "FUNDACION CARDIOLOGICA INFANTIL" Buenos Aires.
6 pesmi.

31. XII. 1976 TV KANAL 13 - "REUNION CON EL PAIS" (Hernán Rapella).
Ob polnoči na prehodu v Novo leto .
Gruber: Noche de paz.
Mendelssohn: Ha nacido el Rey del Cielo.
Duet: Bernarda Fink in Márika Geržinič.

7. I. 1977 3. nastop v korist "FUNDACION CARDIOLOGICA INFANTIL" Buenos Aires.
7 pesmi pod geslom Srečne počitnice.

15. I. 1977 4. nastop v korist "FUNDACION CARDIOLOGICA INFANTIL" Buenos Aires.
7 pesmi.

26. III. 1977 KONCERT "VEČER SLOVENSKE PESMI" - Ramos Mejía.
Geslo: "Slovenskega srca - Slovenskega duha".
Prireja Slomškov Dom.
6 slovenskih ljudskih in 13 umetnih pesmi.
Solisti: Angelca Tominc, Marko Fink in Janez Vasle.

8. IV. 1977 ŽUPNIJA "SAN JUAN BOSCO" - San Isidro
Spremljanje liturgičnega obreda in križevega pota na Veliki petek.
11 tujih in 2 slovenski pesmi.

10. IV. 1977 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
Na Veliko nedeljo: Cvekova Skalovje groba in 5 tujih pesmi.

2. VII. 1977 KONCERT V SKLOPU "CICLO DE ACTIVIDADES 1977" - Buenos Aires.
Prireja: Primera Iglesia Metodista.
Congregación Evangélica Alemana.
2 dela po 10 skladb. Prvikrat so bile izvedene: Gallus, Molitev v smrtni stiski; Geržinič, Afán; Monteverdi, Victoria, Jesus dulcis.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
Med številnimi poslušalci je bilo mnogo glasbenikov in turistov iz inozemstva.

3. VII. 1977 KONCERT V SLOVENSKI VASI - Lanús
Prireja "Društvo Slovenska vas" ob 25-letnici obstoja.

13 slovenskih (2 Geržinič) in 6 tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
Svobodna Slovenija 14. VII.: "Skrbno izbran in pripravljen program je navdušil rojake in domačine, ki so bili povabljeni, da bi spoznali našo slovensko pevsko umetnost."

17. VII. 1977 KONCERT V "BUENOS AIRES SHERATON HOTEL" - Buenos Aires.
Salón Auditorium "Independencia".
"Temporada Cultural 1977" za goste z vsega sveta.
18 slovenskih (2 Geržinič) in tujih avtorjev.

14. VIII. 1977 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
6 Marijinih slovenskih (2 Geržinič) in tujih avtorjev.

20. VIII. 1977 "PEVSKO ZBOROVSKI FESTIVAL 1977"
Dvorana Osrednje Slovenske Hiše - Buenos Aires.
Prirejata SDO in SFZ.
Sodelovanje s petimi slovenskimi zbori, vsak je nastopil s 4 skladbami.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
Poročilo v Svobodni Sloveniji 25. avgusta ("jus" = J. Savelli)

18. IX. 1977 "CONGRESO SOBRE LA REFORMA DEL ESTADO".
Prireja CISPAL (Centro de Investigación Social para América Latina).
Navzoči delegati iz vse Južne Amerike.
Petje pri maši, ki jo je daroval dr. Octavio Nicolás Derisi, rektor Argentinske papeške katoliške Univerze. 2 Gallusa, Geržiničev Santo in 5 tujih avtorjev.

24. IX. 1977 "CICLO CORAL" – 25º Aniversario de la Creación de la Parroquia del Sagrado Corazón – Villa Ballester
I. del: Conjunto "Música para Todos" (Pablo Sosa) solista: Carmen Favre)
II. del: Karantania. Na programu izčrpen curriculum s fotografijo zbora
4 slovenski (2 Geržinič) in 4 drugi avtorji.

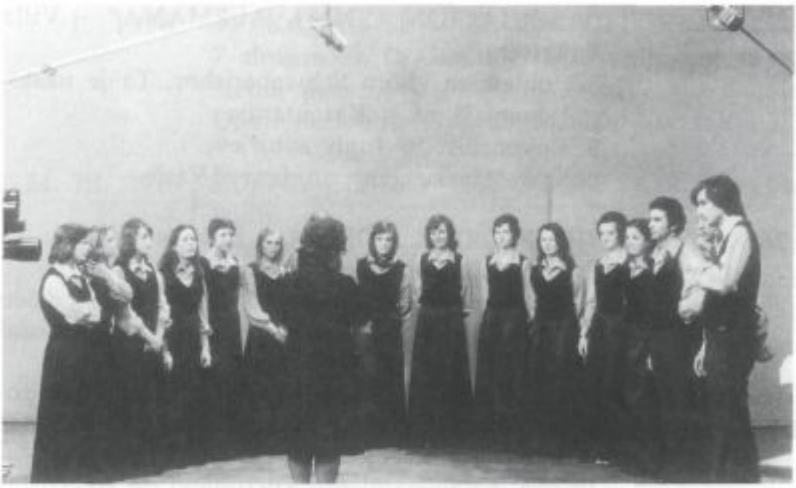

TV Kanal 11, Bs. As., med oddajo. *10. aprila 1977*

"Vokalna Skupina Karantanija"
Dirigira Marija Fink Geržiničeva

Kristina Vovk, Sonja Skubic, Helena Fink, Marta Vovk, Marta Draksler, Jožl Tominc, Metka Vasle, Teodora Geržinič, Mari Medic, Metka Rajer, Mimi Loh, Márika Geržinič, Bernarda Fink, Franci Draksler, Marko Fink, Mirko Vasle, Janez Vasle.

25. IX. 1977 KONCERT V CERKVI "NUEVA POMPEYA" - Buenos Aires.
Prireja "Museo de Nueva Pompeya" in "Ateneo de Estudios Históricos".
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
Tu se prirejajo koncerti najboljših glasbenih skupin. Velika dvodelna cerkev je bila polna vnetih in zahtevnih poslušalcev, kateri so Vokalni skupini Karantaniji ves čas izkazovali zadovoljstvo nad izvajanim programom.

9. X. 1977 "CONCIERTO CORAL"
Colegio "Sagrado Corazón" - Castelar.
I. del: "Ensamble Vocal Epocas" (Marchese).
II. del: Karantanija.
5 slovenskih (1 Geržinič) in 7 tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

22. X. 1977 "ASOCIACION CORAL ALEMANA" - Villa Ballester.
52. obletnica zbora Schwabenchor. Ta je nastopal menjaje se s Karantanijo.
8 slovenskih in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

26. XI. 1977 "III. FLORIDA CORAL" - Buenos Aires.
Prireja "Coordinadora Intercoral".
Nekaka promenada pojočih zborov po središču Buenos Airesa, tako kot pri I. in II. Florida Coral

10. XII. 1977 SLAVNOSTNI KONCERT ob odprtju nove tovarne bratov Oblak za okenske in vratne okvire - San Miguel de Tucumán.
Prireja: Establecimiento Tucumano de Aberturas S.A.I.C. "Teatro San Martín".
Med povabljenci je bilo kakih sto oseb iz Buenos Airesa.
20 slovenskih in tujih avtorjev (1 Geržinič).
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.
Sporedni list je objavil poglavitne podatke o zboru, tamkajšnji list La Gaceta je prinesel članek o zboru in fotografijo.
Kroniko o dogodkih je v Svobodni Sloveniji napisal dr. Tine Debeljak (22. decembra).

22. XII. 1977 "TRIPTICO NAVIDEÑO 1977"
"Casa América" - "El Hogar de la Música" - Buenos Aires.
Prireja División Desarrollo Musical.
1. Koncert: "Coral Musicámara" (Oscar Gálvez Vidal, colaborador del Teatro Colón)
2. Koncert: "Grupo Vocal Karantania"
12 tujih in 3 slovenske božične pesmi.
Solisti: Bernarda Fink, Márika Geržinič, Marko Fink, Janez Vasle.
3. Koncert: "Cantoría del Buen Ayre" (Aníbal Enrique Cetrángolo, tudi zunaj Argentine poznan dirigent)
Vse tri večere uvaja in komentira prof. Ana Lucía Frega, umetniška voditeljica Teatro Colón.

1. I. 1978 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
7 slovenskih (1 Geržinič) in drugih, največ božičnih pesmi.
Duet: Bernarda Fink in Márika Geržinič

24. III. 1978 ŽUPNA CERKEV "SAN JUAN BOSCO" - San Isidro
Spremljanje liturgije na Veliki petek.
T.L.Victoria, Palestrina, Gallus, Durante, J.S.Bach, Schubert, Rimski Korsakov, Premrl, stara, iz Kastelčeve zbirke Pridi, o Jezus.

26. III. 1978 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR"
7 slovenskih (1 Geržinič) in tujih nabožnih, predvsem velikonočnih pesmi.

27. V. 1978 "FESTIVAL CORAL" - Buenos Aires.
Instituto de la Educación Cooperativa.
Prireja "Coro de El Hogar Obrero".
3 slovenski in 13 tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

4. VI. 1978 ŽUPNA CERKEV "SAGRADO CORAZON DE JESUS - Villa Ballester.
Petje pri žegnanjski maši.

29. VII. 1978 COLEGIO "SAGRADO CORAZON" - Castelar
Prireja "Grupo Vocal Karantania".
I. del: "Coro Juventudes Musicales de la Argentina (Vilma Gorini de Teseo, dirigentka državnega otroškega zbora)
II. del: Karantanija
12 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

13. VIII. 1978 TV KANAL 11 - "EL DIA DEL SEÑOR".
19. zadnji nastop, v tednu papeževe smrti.
T.L. de Victoria, Jesus dulcis; bretonska, Vsa si lepa, Marija; Mesón, Bliže Tebi, o Bog; Zafošnik, Svet, svet, svet; J.S. Bach, Ne bom se ločil od Tebe nikdar; I.Klein, Hvalna pesem.

19. VIII. 1978 IX. "PEVSKO GLASBENI FESTIVAL" - Buenos Aires.
Dvorana Osrednje Slovenske Hiše.
Prirejata SDO in SFZ.
Sodelovanje z drugimi (10) slovenskimi skupinami.
3 ljudske pesmi: 2 slovenski in 1 brazilska.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

26. VIII. 1978 KONCERT V "LA CANTABRICA" - Haedo.
8 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev, 6 ljudskih (2 slovenski, 2 argentinski, 1 brazilsko, 1 črnska).

21. X. 1978 "CICLO CORAL DE LA CIUDAD DE HAEDO 1978 - Haedo
Salón Auditorium - Cooperativa Haedo Ltda.
I. del "GRUPO CORAL KARANTANIA".
14 slovenskih (med njimi Gallusova Laetitia sempiterna; Geržiničev Afán, Gerbičeva Gondolirjeva pesem in dve ljudski) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle
II. del: "Coro de la Iglesia Evangélica Metodista Central de Buenos Aires (Rodolfo van Der Meulen).

28. X. 1978 KONCERT V "CICLO DE ACTIVIDADES 1978" - Buenos Aires.
Zadnji koncert v argentinski prestolnici.
Prirejata: Primera Iglesia Metodista Central.
Congregación Evangélica Alemana.
18 slovenskih (1 Geržinič) in tujih avtorjev.
Solista: Marko Fink in Janez Vasle.

11. XI. 1978 "III. FESTIVAL CORAL" - Lomas de Zamora
Prireja "Colegio Barker".
Domači zbor in 5 povabljenih .
7 slovenskih in tujih avtorjev.

25. XI. 1978 KONCERT V "TIGRE HOTEL" - Tigre
Rimski Korsakov, Oče naš; Gallus, Confirma hoc Deus; T.L. de Victoria, Jesus dulcis; Monteverdi,

Lasciate mi morire; Dowland, What if I never speede; B. Ipavic, Domovini; pop. arg. Cañaveral; Eisenstein, Huaino; pop.arg. Desde que te conocí; Gerbič, Gondolirjeva pesem; ljudska, Mrzel veter; ljudska, Nocoj pa, oh nocoj; Pixinguinha, Carinhoso; črnska, Oh, freedom; Bis: Mašek, Mlatiči.

PEVCI IN PEVKE ČLANI KARANTANIJE

DRAKSLER FRANCI
DRAKSLER MARTA
FINK BERNARDA
FINK HELENA
FINK MARIJA
FINK VERONIKA
FINK MARKO
GERŽINIČ MARIKA
GERŽINIČ TEODORA
GRIS ZORKA
HAFNER JANEZ
HAFNER PETER
LOH MIMI
MEDIC MARICA
RAJER METKA
SKUBIC SONJA
TOMINC ANGELA
TOMINC JOŽICA
VASLE JANEZ
VASLE METKA
VASLE MIRKO
VOVK KRISTINA
VOVK MARTA
VOVK VIKTORIJA
ZAKRAJŠEK MAGDA

10 od teh (slaba polovica) je sodelovala od konca leta 1971 do razpusta Karantanije; 8 (tretjina) jih je sodelovalo večji del obstoja Karantanije; 6 (četrtina) jih je sodelovalo kako polovico obstoja. Le nekaj, ki jih ni v tem seznamu, je bilo takih, ki so sodelovali v vokalni skupini samo kratko dobo.

* * *

Od srede predzadnjega leta (77) je začela naša vokalna skupina številčno usihati. Nekaterim članom so se odpirale mogočosti poglobljenega študija in vključevanje v večje glasbene ustanove.

Nekatere je zboru odtegnila poroka ali odselitev. Ker še zmerom ni bilo dotoka novih moči, je bilo treba sprejeti grenko odločitev: Karantanija se je razšla. Tu pa je izostalo dejanje, ki ga je bil zbor dolžan napraviti in k čemur je dirigentka, sklicujoč se na odgovornost in dolžnost, dalj časa pozivala. Treba bi bilo večino programa, če ne celo ves program posneti na trak. Ali je bilo članstvo v tako pobitem razpoloženju ali so se sprostila kakšna medsebojna nasprotstva – do potrebnih vaj za ta poslednji, izredno važni nastop ni prišlo. Ostalo je nekaj slučajnostnih posnetkov med nekaterimi koncerti; posnetkov, ki še daleč ne predstavljajo zmogljivosti Karantanije.

OCENE PRIZNANJA

Vokalna skupina Karantanija si je s svojimi nastopi pridobila vrsto diplom, priznanj, nagrad, medalj, plaket. V kroniki je najti mnogo oznak, kritik in ocen izpod usposobljenih peres. Tu naj po priznanju Čilenca *Baeza* dodamo pohvalo drugega Čilenca: ***Jorge Urrutia Blondel***, skladatelj, profesor kompozicije na državnem konservatoriju v Santiago, 13 let tajnik na fakulteti za glasbeno znanost in umetnost itd., je zašel na koncert Karantanije v središču Buenos Airesa. V družbi z nekaterimi argentinskimi in uruguyskimi dirigenti ni štedil s priznanjem. Pozneje je dirigentki podaril svojo zbirko Música folklórica ritual de la Tirana s tem posvetilom: "Gospe Mariji Fink Geržiničevi z globokimi občudovanjem njenega dela v nadi, da ji bo to delce lahko v korist."

Karantanijo je z veliko simpatijo spremljal dirigent *prof. Leonidas Ivanov*. Pri njem so nekaj časa študirali Marko Fink, Mirko in Janez Vasle. Dirigentki je podaril A. Grečaninova Domačo liturgijo in dve kompoziciji Rimski Korsakova s posvetilom "Izvrstnemu zboru Karantaniji z največjim priznanjem."

Ko je po osamosvojitvi Slovenije tam vzklilo zanimanje za glasbeno dejavnost emigracije, je dirigentka prosila šest najbolj pristojnih argentinskih glasbenikov in dirigentov, ki so sledili delovanju Karantanije, da bi o njej podali svoje mnenje. Vsi so se rade volje odzvali.

Roberto R. Saccente, dolgoletni dirigent Državnega polifoničnega zbora, nekaterih drugih zborov, ki je z njimi večkrat

dosegel nagrade na mednarodnih tekmovanjih, tudi npr. v Gorici; ravnatelj na konservatoriju v Moronu, je 23. septembra 1992 dirigentki pisal: "Potrjujem, da sem dolgo dobo dobro poznal "Vokalno skupino Karantanija", ki jo je dirigirala ga. Marija Fink Geržiničeva. Omenjena skupina je razvila pomembno in močno umetniško delovanje, kar je omogočalo ne samo širiti poznanje slovenske zborovske glasbe, temveč tudi del svetovnih skladateljev in tako prispevati k obogatitvi zborovskega razvoja med nami. Poudariti moram umetniško kvaliteto in višino, ki so jo dosegli, kar je zbujalo ne samo moje stalno občudovanje, marveč je tudi glasbeno oblikovalo njene člane, od katerih je danes mnogo pomembnih umetnikov na odličnih mestih našega glasbenega življenja. Vse to, naravno, po zaslugi talenta, truda in predanosti njihove dirigentke, nedvomno velike umetnice."

Vilma Gorini de Teseo. Dirigirala je otroški zbor ustanove Collegium Musicum in Zbor Argentinske glasbene mladine. Dirigira Državni otroški zbor, zbor Psallite in Otroški zbor Teatra Colón. Večkrat je bila nagrajena na svetovnih tekmovanjih otroških zborov. Pisateljica knjig o dirigiranju, pevski tehniki idr. Profesorica na več konservatorijih. Oglasila se je 16. oktobra 1992: "V letih, ko je ga. Marija Fink Geržiničeva vodila zbor, je dokazala velike interpretacijske sposobnosti; njeno podajanje skladb iz različnih dob je bilo resnično dovršeno. (...) Zbor Karantanija, ki ga je ustanovila in do konca vodila, je z vsakim nastopom pokazal disciplino, muzikalnost in prijetno zvočnost."

Néstor Enrique Andrenacci, dirigent skupine Grupo Canto Coral in Vokalne komorne skupine; profesor dirigentstva na Katoliški univerzi v Buenos Airesu. Oktobra leta 1992 piše: "Gospo Marijo Fink Geržiničevo visoko cenim kot glasbenico in kot pedagoginjo. (...) Bil sem priča njenega dela pri Vokalni skupini Karantanija, ki je v našem okolju opravila tako pozitivno akcijo rzširjanja zborovske glasbe, predvsem slovenske. (...) Imel sem priložnost delati z več pevci, ki so se oblikovali pri njej, vsi s trdno glasbeno in človečansko podlago."

Julio Fainguersch, ravnatelj državnega konservatorija, dolgo let dirigent zbora Francoske Alianse in več let dirigent Državnega Polifoničnega zbora, se je odzval 29. septembra 1992: "Ta lepa skupina mladih nas je vedno očarala z deli iz njihove narodne zakladnice in s skladbami iz svetovnega repertoarja

velikih mojstrov; izvajali so jih z zavidljivo dovršenostjo in brezhibno muzikaličnostjo. Zato se nam je zdela kar naravna posledica, da je iz njihovih vrst izšlo med nami mnogo pomembnih umetnikov; jasno je, da se je prirojenim talentom pridružilo trdno vodstvo in popolna predanost ge. Geržiničeve. (...) Zaradi vsega tega se z neko otožnostjo spominjam te čudovite grupe, ki pomeni nekaj izrednega v našem zborovskem in kulturnem življenju."

Carlos López Puccio, eden najbolj cenjenih dirigentov umetniških skupin, zlasti zborov. Član svetovno znane petčlanske glasbene skupine Les Luthiers. Javil se je oktobra 1992: "Vokalno skupino Karantanija sem spoznal okoli leta 1974. Takrat je ena izmed toliko zborovskih povezav, katere smo poslušali v Buenos Airesu, izdelala program koncertov, po katerem sta skupno koncertirala Karantanija in komorna vokalna skupina, ki sem jo takrat vodil (...). Karantanija je imela več značilnosti, po katerih se je razlikovala od drugih sličnih skupin. Predvsem je zbujala pozornost njena muzikaličnost. Ti mladi ljudje so resnično občutili glasbo, katero so izvajali. Dalje: skupina je posedovala izjemno glasovno kvaliteto.

Čudež bi se razložil z dvema dejstvoma: a) Slovenski narod je pevsko in glasbeno izredno nadarjen (...); b) Ta sposobnost se v oddaljenem okolju, kot je argentinsko, lahko resnično razvije in dá prave sadove samo, če nastopi umetnik, ki uresniči ta možni razvoj; ki usmerja in omogoča rast mladih ljudi. Srečna usoda je hotela, da si se – Marija Fink – znašla med njimi in spodbujala, pospeševala in utrjevala vse te velike možnosti."

Eduardo Raúl Vallejo, dirigent sedmih zborov. Oglasil se je 25. novembra 1992: "Prav dobro se spominjam izvajanja a cappella Tvojega dragega zbora, katerega nežna interpretacija / dulzura interpretativa / je bila vzorec, vreden posnemanja (...). "Cantoría Lugano" in "Karantanija" sta močno povezani ne samo po skupnih koncertih, temveč tudi po tem, da so člani Tvoje skupine bili solisti pri najboljših sinfonično-koralnih koncertih Cantoríe Lugano. Predvsem sta to bila Tvoja draga nečaka Bernarda in Marko Fink. Druži nas celo krvno sorodstvo, saj se je ena mojih najboljših pevk Adriana Abbati poročila z enim Tvojih basistov Janezom Vasletom (...). Ta združitev je simbol Tvojega dela kot glasbenice. Je povezava dveh

kultur... Kakšno dobro delo si storila svoji ljubi Sloveniji s prelepo podobo, ki si nam jo zapustila o njeni muziki in njenih ljudeh (...)."

* * *

Res je Karantanija veliko storila za to, da se je mnogo Argentincev, med njimi živečih ljudi drugih narodnosti, pa še glasbenikov, ki so gostovali v tej deželi, seznanilo z našim narodom. Ime Karantanija je zbujalo zanimanje in spraševanje, kaj to pomeni. Zanesljivega gradiva o tem so bralci dobivali tudi na sporednih listih. Še danes, po toliko letih, odkar je zbor prenehal, se ga ljudje spominjajo. Zato so se ob proglasitvi samostojnosti Slovenije in naslednjih dogodkih hitro znašli, za katero deželo in narodnost gre. Marsikdo je v stikih z nami sprejel naše stališče proti sožitju v Jugoslaviji in našo zahtevo po neodvisni državi Sloveniji.

POROČANJE O KARANTANIJI

O Karantaniji in njenem delu sta med nami poročala Svobodna Slovenija in Sij slovenske svobode.

Nesorazmerno je napisano kratko poročilo dr. Julija Savellija v zborniku Dom in svet 1888-1988 (MD, Celje 1989) "Glasbena dejavnost Slovencev v Argentini (1948-1988)", verjetno prva informacija o tem predmetu v Sloveniji. V zaglavju o zborovski dejavnosti posveča Slovenskemu pevskemu zboru Gallus 23 vrst, dodaja omembo Slovenskih mladenk in Komornega zbora pod vodstvom Anke Savelli Gasserjeve. O Karantaniji stoji samo to: "Nekaj let je obstajal tudi mešani zbor Karantanija, ki ga je vodila gospa Marija Fink Geržiničeva." (Še manj pozornosti je dr. Savelli podelil Tercetu in Kvartetu Finkovih).

V članku dr. Eda Škulja "Slovenski glasbeniki v Argentini. Dirigenti, operni pevci, skladatelji in pianisti" ni ga. Marija Fink Geržiničeva niti omenjena, toliko manj njen zbor. Članek je izšel v Delu 7. VIII. 1990.

Isti pisec je 1. 1995 v založbi MD v Celju, Krščanske kulturne zveze v Celovcu in Izseljenskega društva Slovenija v svetu (Ljubljana) izdal knjigo Letopis slovenskega glasbenega življenja

v Argentini (575 strani, 34 fotografij). Ker je za edini vir vzel tednik Svobodna Slovenija, je mnogo nastopov Karantanije izpadlo. (Gl. kritično poročilo A. Geržiniča v Glasu Slovenske kulturne akcije, 1995).

Skoraj vse nastope Karantanije so objavljali glavni buenosaireški dnevniki: La Nación pod zaglavjem Música (Guía musical de la semana in Guía musical para hoy); Clarín (Agenda musical); Freie Presse (Aus dem Kulturleben). Provincialni listi so ob nastopih našega zbora prinašali informativne članke in fotografije.

Pomembno je bilo vključenje Karantanije v zbornik Guía de la Música Argentina. Že v 2. letniku so sprejeli pod rubriko Intérpretes "Grupo Vocal Karantania" in pod Directores de Coro Marijo Fink Geržiničevo. Dodajali so – leto za letom – naslov in telefonsko številko. Ti zborniki prinašajo poročila o vseh vrstah glasbenega delovanja najvišje ocenjenih posameznikov in skupin. Zato sta Karantanija in dirigentka prejemala številna vabila na kongrese, tečaje, tekmovanja, tudi iz drugih dežel. Sem in tja prihajajo vabila še danes.

PO DELU V KARANTANIJI

Več članov je proti koncu delovanja Vokalne skupine Karantanija vstopilo v kakšen slovenski ali argentinski profesionalen zbor. Márika Geržinič je bila sprejeta v Državni polifonični zbor (Coro Polifónico Nacional); v njem deluje še danes in jo prištevajo med stebre altovskega dela. Nekaj časa so v tem zboru sodelovali tudi Bernarda, Marko in Veronika Fink. Bernarda Fink in Janez Vasle sta se kmalu poklicno posvetila pevskem študiju v Teatro Colón, potem pa pri izvrstnih evropskih profesorjih. Odprla so se jima vrata koncertnih in opernih dvoran po svetu. Študij je privatno nadaljevala Márika Geržinič, tako tudi Marko in Veronika Fink. Ta dva sta spopolnjevala svojo pevsko umetnost pri evropskih profesorjih ter za Bernardo in Janezom Vasletom zelo uspešno nastopila pevsko življenjsko pot.

Nemalo povedna je izjava bivšega "karantanca" Mirka Vasleta na slovenski radijski oddaji v Buenos Airesu julija 1991: "Našo skupino je družilo poleg prijateljstva navdušenje za petje (...). V desetih letih obstoja je ponesla slovensko pesem po vsej Argentini (...). Posebnost tega zbora je, da je kar pet članov

našlo svoj poklic v zboru, kar pomeni 33% članov. To je zelo, zelo velik procent."

Iz pogovora Bernarde in Marka Finka pred njunim koncertom v Osrednji Slovenski Hiši (Svobodna Slovenija, 6. septembra 1984) in iz Markovega pogovora v Duhovnem življenju septembra 1980 izvemo tole:

Bernarda: K višjemu znanju, k prvim glasbenim izkušnjam (pa) so obema pomogla prelepa leta v poklicnem slovenskem komornem mladinskem zboru Karantanija. Pobudila ga je in čez petnajst let, vse do zatona, vodila teta Marija Geržiničeva, očetova sestra. (...) V Karantaniji živim svoje zorenje." (Zastopnik lista: "Res škoda za tisti karantanski zaton. Imenitno in kvalitetno je slovensko glasbeno zmogljivost predstavljal argentinskemu kulturnemu kozmopolitstvu.")

Marko: "Po Karantaniji smo se seznanili z neslovenskim argentinskim svetom."

Bernarda: "Po nji smo navezali stike z argentinskimi profesionalnimi zbori. Karantanija je slovela po svoji umetniški kvaliteti. Nič čudnega, da so nas spet in spet vabili v tekmo z argentinskimi vokalnimi skupinami."

Marko: "Poznali so nas kot slovenski profesionalni zbor. Nastopali smo v televiziji in v radiu, pa tudi v zborovskih festivalih. Imeli smo kar svojo publiko, ki je z zanimanjem sledila našim stopinjam. Velikokrat se je zgodilo, da so slovenskim pesmim najbolj ploskali. Večkrat smo opazili, da je bil kdo iz občinstva ganjen pri Ipavčevi Domovini."

– – –

Po tem pogovorom sta se Bernarda in Marko povzpela na vrhunce svetovne pevske umetnosti. Nastopata z največjimi dirigenti po najvažnejših koncertnih in gledaliških dvoranah vsega sveta. Tudi Veronika je že dosegla velike uspehe v Ljubljani in drugod.

ZAHVALA

Ta prikaz dela in uspehov Vokalne skupine Karantanija, dragocene in lepe sestavine kulturnega življenja naše emigracije v Argentini, je omogočila skrbna in natančna kronika zbora,

ki jo je vodila ga. Marija Fink Geržiničeva.* Na tej podlagi so v naši knjigi zabeleženi vsi nastopi; včasih so dodani sporedi ali programski listi, napovedi nastopa in poročila o njem v časnikih in časopisih, izjave kakega poslušalca-glasbenika.

Vsemu prizadevanju na glasbenem področju, organizaciji, iskanju in vzdrževanju stikov, pevskemu spopolnjevanju, glasbenemu pouku, razlaganju besedil, slovenskih in tujih, neprisiljenemu vzgojnemu vplivanju – vse to v službi mladih ljudi – je dirigentki prišteti pravkar omenjeno delo za ohranitev podobe takratnega dogajanja – takrat živega, danes oživljenega.

* O zadetkih, o delu, o sadovih zbora, o odmevih ipd. so bili na razpolago še dirigentkini zapiski. V njih je -v poglavju Pomoč zboru- predstavljeno sodelovanje njenega moža, kateri je končno prevzel nalogo izdelati zgodovino Karantanije: "Omeniti je neprecenljivo pomoč prof. Alojzija Geržiniča. Skomponiral je precej skladb prav za Karantanijo, prirejal skladbe in pesmi za zborovo glasovno zasedbo, korepetiral in spremljal s klavirjem ali orglami, sestavljal spremna besedila itd."

NAMESTO UVODA

Ko smo v naši štev.1-2 letnika 1998 pričeli s to rubriko, smo se zavedali, da bo tu in tam kak stavek iz objavljenih pisem naletel na morebitno negativno reakcijo od kakšnega našega bralca, ki bi se čutil morda osebno prizadet spričo komentarjev avtorja pisma. Preden smo začeli z objavljanjem »pisem za zgodovino«, smo premislili in analizirali vse mogoče uvide in nekatera oporečna mnenja, ter se končno odločili, da je objavljanje starih pisem ali zapiskov iz naše emigrantske preteklosti ne le primerno, temveč celo nujno za boljše poznavanje ljudi, dogodkov in okoliščin, ki so oblikovali našo bližnjo zgodovino. Ta, včasih malo »drugačna« mnenja, nam bodo predvsem pomagala pri iskanju resnice, ki je večkrat malce drugačna, kot smo jo včasih v dobri veri dojemali, obenem pa se bomo na ta način vzgajali v demokratičnem pluralističnem duhu in tolerantnosti do drugače mislečih. Nikomur nimamo pravice odrekati »drugačnosti«.

Takrat smo v uvodu zapisali med drugim: ...«mnenja (avtorjev pisem), zapisana v zaupnih prijateljskih pismih, so torej popolnoma subjektivnega značaja in je treba razumeti nekatere ostrine in ironije kot odkritosrčnost in značajsko posebnost avtorjev. Uredništvo Meddobja je prepričano, da je obelodanjenje teh dokumentov po štiri ali petdesetletnem obdobju ne le primerno kot instrument za osvetlitev nejasnih točk naše polpretekle zgodovine, ampak v precejšnji meri pripomore k razumevanju osebnih, ali bolje rečeno človeških nagibov in teženj ljudi, ki so v tej dobi prispevali svoj delež pri oblikovanju slovenske kulture v zdomstvu.«

Naj še omenimo odstavek, ki smo ga brali v reviji DVE DOMOVINI – TWO HOMELANDS št. 9 (izdaja Inštitut za slovensko izseljenstvo – Znanstveno raziskovalni center - SAZU, Ljubljana 1998), pod naslovom ***»Pomen osebnih pisem (korespondence) in dnevnikov pri predstavitvi celostne podobe umetnikov«,*** *katerega avtor je* ***mag. Rozina Švent****, ki takole pravi :*

»V svojem referatu želim predstaviti dve osnovni dimenziji, ki se nam ob branju osebne korespondence in dnevnikov nenehno postavljata v ospredje:

1. Etično (moralno) vprašanje: ali je dopustno objavljati osebno (intimno?) korespondenco, ki je bila namenjena konkretnemu človeku, do katerega ima avtor npr. določen čustveni odnos? To vprašanje se še dodatno zaplete, če imamo opravka s še živimi posamezniki, ki bi jim razkritje njihovega namernega ali nenamernega ravnanja v preteklosti lahko prineslo določene negativne posledice (morda celo zapor). Odgovorov na to vprašanje je seveda več, lahko bi celo rekli, da ima vsak urednik, ki se loti objavljanja katerekoli korespondence, svoj odgovor nanj. Večina si je vendarle enotna v tem, da naj se izdaja praviloma le tista korespondenca, katere glavni akterji so že pokojni. Praviloma naj bi besedila objavljali dobesedno, brez kakršnihkoli uredniških posegov (delno je to dopustno le pri popravilu vidnih tipkovnih ali slovničnih napak, na kar je treba bralce že vnaprej opozoriti, npr. v uvodnem poglavju ali ob samem popravku). Skrajno nedopustno pa je izpuščanje ali celo spreminjanje prvotnega besedila.

2. Vrednostni moment pisem in dnevnikov, ki nam razkrivajo »sočasno« zgodovinsko dogajanje v avtorjevi okolici in širši družbi, še posebno, če obravnavajo kake prelomne dogodke. .....«

Uredništvo

DOPISOVANJE BRUMEN-KOS

Pismena izmenjava med Dr. Vinkom Brumnom in dr. Vladimirom Kosom je ohranjena v zapuščini prvega. Pregled le-te nam je dovolila ga. Ludmila Brumen, za kar se ji na tem mestu zahvaljujemo. Razveseljivo je dejstvo, da je v tem primeru Brumen delal kopije svojih pisem in so se tako ohranila. Pater Kos mi je namreč sporočil, da te korespondence ni spravljal.

Vseh Kosovih pisem dr. Brumnu sem naštel štirinajst. Dopisnic pa je osemnajst, vse rokopisne. V glavnem so to božična in velikonočna voščila, dve sta za Brumnovo 80-letnico, ena s pozdravi s potovanja. Najstarejša je od 24/5/79, zadnja pa od 20/3/91 (poštni žig).

Prvo Kosovo pismo je datirano 2/2/83, v katerem omenja, med drugim, Brumnovo pismo od 14. jan. istega leta, katerega pa v zbirki ni. Kosovega tu v celoti objavljamo. Po tem moremo sklepati, da je bilo l. 83 dopisovanje že v teku, vendar pisma niso ohranjena. Pred tem pa je bilo komuniciranje med njima posredno, namreč preko glasil SKA. V zbirki je ohranjeno Brumnovo *"Pismo v Tokio"*, ki je bilo po vsej verjetnosti objavljeno v *Glasu SKA*, česar tukaj ne morem preveriti, a sklepam po pripisu (rokopisno s svinčnikom): *Glas SKA 76*. Zelo verjetno se je s to izmenjavo sprožilo osebno dopisovanje. Pater Kos bo vsekakor mogel dopolniti te vrzeli in potrditi ali ovreči naše domneve.

Brumnovih pisem Kosu je ohranjenih dvajset. Najstarejše je od 11/5/83 in je odgovor na Kosove pripombe na esej o Descartesu. V letih 83 in 84 se še pojavlja problem spoznavoslovja. Napiše tudi kritiko o Kosovem eseju *Brezdomec optira* (glej Medd.). Naslednje leto je na vrsti Brumnov esej *Naši naglavni grehi*. Torej izmenjava se suče, v glavnem, okrog spisov, objavljenih pri SKA. Brumna zanima predvsem filozofski

dialog. Brez sogovornikov, brez odmevov se namreč piscu zazdi, kot da piše v prazno. Da je glas vpijočega v puščavi!

V tem oziru je Brumnov slučaj naravnost patetičen, Filozofijo goji izven običajnih akademsko-univerzitetnih dejavnosti, ki bi mu nudile ne le potrebno vzpodbudo, ampak tudi temeljni pogoj filozofiranja: otium. Zato išče odmev posebno pri kolegih – in najde sogovornika v naših antipodah, na Japonskem. A je tudi čudovito, da pisemska izmenjava v neki meri nadomesti moralni ambient za razmišljanje.

Odločilno vlogo pa je pri vsem tem igrala naša ustanova, SKA, saj je omogočala vsaj izražanje in posredovanje misli ter obelodanitev dognanj na različnih poljih.

Zadnja Brumnova pisma so iz devetdesetih let. Na pr. dec/90 toži, da silno težko piše; v zadnjem pismu Jul/92 pa dobesedno: Ne morem več pisati.

Današnji izbor vsebuje komaj polovico omenjenih pisem – in ne v celoti –. Niso vključena pisma, nekatera zelo obširna, o spoznavoslovju: o Descartesu, Vebru, Janžekoviču in dr. Naslanjajo se na eseje, ki so bili objavljeni v Meddobju in so najbolj strokovna. Zato bi jih bilo težko razumeti brez teh virov. Prisotna pa je tema o dokazih božjega bivanja in seveda še mnogo drugih.

Vinko Rode

Iz *Pisma v Tokio* (4 in pol tipkanih strani) le začetni odstavek, brez datuma.

Dragi gospod pater!

Z zanimanjem sem prebral v *Glasu SKA* Vaše pripombe k mojemu spisu o Vebrovem mestu v filozofiji, naši in svetovni seveda. Tako vem, da je moje pisanje našlo vsaj enega pazljivega bralca. Prav nič pa me ne preseneča, da Vas spis v vseh podrobnostih ni zadovoljil in Vam ne bom povedal nič novega, če napišem, da tudi jaz nisem povsem zadovoljen z njim. Ni to, kar bi jaz hotel, da bi bil. Ni lahko napisati kaj zares dobrega o takem predmetu, kadar je treba pisati čimbolj zgoščeno, obenem pa čim bolj splošno razumljivo (ker Meddobja ne bero samo filozofi) in to v ukradenih trenutkih in ne vedno pri pisalni mizi, v svoji knjižnici. /.../

Lepo pozdravljam

Vinko Brumen

Tokyo, 2. februarja 1983

Dragi g. doktor!

Spet je prišlo toliko dela vmes, da se nisem mogel takoj zahvaliti za Vaše ljubeznivo pismo od 14. januarja t.l. Iskrena hvala zanj – seznam svojih opomb (le nekoliko spremenjenih v pismu Vam) hranim in se lahko nanašate nanj s številkami odnosno stranjo.

Veseli me, da se mi je posrečilo pokazati – s številom opomb in z zamotanostjo problemov –, da se ne motim, ko imenujem Vaše delo monumentalno. Da ste ga pisali pod pritiskom razmer, vem; kdo izmed nas ne piše pod pritiskom okoliščin? In vendar je delo tako solidno in se dotika tako važnih in širokih obzorij, da ga imam med važnimi deli na polici. Ti stavki – in podobni v mojih prejšnjih pismih – niso laskanje; ne vem, komu bi z laskanjem koristil; stvari gotovo ne. Zato se z Vami odkrito veselim daru filozofiranja, ki Vam ga je Gospod podaril, dasi

je takorekoč trpeči dar, ker ga imate v neugodnih razmerah – a prav zato je dar z izrednimi razsežnostmi, da se v njih uravnovesi vse negativno, ki oblega Vašo pot. Po pravici povedano: zgodovina filozofije pozna več ustvarjanja pod pritiskom razmer kot pa pod soncem rožnate idile, če me spomin docela ne vara.

Veste, kaj cenim pri najinem poznanstvu? Da sva oba zavzeta za filozofski razgovor in se ne bojiva izmenjave misli; oba upava na osvetlitev problema s te ali one strani. Povejte mi, kaj je nejasnega v mojih opombah, kaj se da ovreči, kar ne prepriča, ker ni dovolj uvidevno. Vsako mojo opombo razumite najprej kot vprašanje, ki ga stavljam, ko Vas poslušam; gre mi namreč za umevanje in dojemanje in hvaležen bom za vsak pozitiven premik v tej smeri.

Pišite, kadar boste hoteli nekoliko "izpreči" iz rutine; naj Vam bo v razvedrilo; tudi nekaj vrstic zadostuje v zvezi z eno samo mislijo; pišite, da se sprostite – če je to mogoče – in da osvetlite zamotane labirinte misli; lahko tudi pišete tako, da kdaj vse to povežete v knjigo za javnost, neke vrste odgovor anonimnemu vpraševalcu...

Novega Medu in novega Glasa še nimam pri roki, a hvala za opozorilo nanju.

Moj dnevni memento je sicer za Vas in Vašo gospo, a za Vas še posebej, da Vam Gospod nakloni še dolgo vrsto let za plodno filozofiranje; tega nimamo Slovenci nikdar dovolj!

S prisrčnimi pozdravi ostajam Vaš vdani

Vladimir Kos

Tokyo, 10. novembra 1983

Cenjeni, dragi g. doktor!

Najprej iskren Boglonaj za ljubeznivo pismo od 31. okt. t.l. in za voščila – tudi jaz želim Vam in Vaši gospe kar se da obilo božičnih in novoletnih milosti, vštevši zmeraj globlji delež na svetlobi, ki je vodila božične Modre, v katerih druščini se nahajamo vsi, ki iščemo resnico na filozofski način.

Na koncu svojega – kar se da zanimivega – pisma od 11. maja t.l. ste zapisali: "Toliko za danes. Pričakujem, ko boste mogli, Vaše nadaljnje pripombe." Kolikor se spominjam, sem se Vam bil zahvalil vsaj s kartico za to pismo, a kartica je najbrž neznanokam izginila (oni dan se je n.pr. izgubilo pismo, ki sem ga poslal v Tokyo iz daljave pičlih dveh avtobusnih ur...). Iz srca se Vam torej še enkrat zahvalim za tehtne odgovore tega pisma in za trud, ki ste ga vložili vanje! Potem se nisem mogel več spuščati v razgovor, če sem hotel opraviti vrsto del, ki so mi jih naložili različni ljudje, bodisi po pravici zahtevane dolžnosti bodisi po vezeh prijateljstva v stiski.

V pismu od 31. oktobra pravite: "...pričakujem od Vas, da me s kake strani požgečkate; za to sem občutljiv in se laže zberem..." Vesel sem teh vrstic; na tihem sem se bil vpraševal, ali Vam nisem šel na živce s tolikimi vprašanji. Zdi se mi, da dobro razumem Vaš položaj z ozirom na ozadje, ki neprestano izvaja na Vas in Vaše delo pritisk, ki ni po Vaši izbiri. Kakor hitro se okoliščine okrog mene umirijo – vsaj nekoliko –, se bom spet oglasil. S prijetno radovednostjo pričakujem Vaš novi esej o Janžekovičevem spoznavoslovju: kolikor sem ga bil bral, se mi zdi, da svojega spoznavnega izhodišča ne more popolnoma racionalno utemeljiti – morda sodim površno. Še bolj pa me imate "na rezilu pričakovanja" z onim drugim esejem. "Od spoznatnosti do dokazanosti božjega bivanja"; pravite da je "neke vrste šolska naloga", pa se mi zdi, da boste morali prav v tej zadevi "položiti svoje filozofske karte" na mizo. Zdi se mi namreč, da je možno slutiti moč kakšnega filozofskega sistematičnega razmišljanja prav v območju naravne dokazanosti božjega bivanja, ker je to problem, ki na svoj način zadeva vse ostale človeške probleme. Ali nisva s tem stavkom spet v magnetičnem polju "za in proti"? Kako dobro dene, spoprijemati se s problemi in drugimi razumi...tudi če ne gre za spoprijem, ampak le za vzporejanje misli. Prijetno je, načrtno misliti!

Še enkrat iz srca hvala za Vašo pozornost in potrpežljivost in pripravljenost za nadaljevanje! Tudi če se nisem več oglasil tam od maja naprej – dnevno sem daroval (kot sem bil obljubil) eno izmed svojih mašnih molitev za Vas in Vašo gospo ženo.

Vaš vdani

Vladimir Kos

Tokyo, 14. decembra 1985.

Cenjeni, dragi g. doktor!

Vaše ljubeznivo pismo od 9.12. t.l. se je moralo križati z mojo božično kartico – še enkrat iz srca obilo, obilo mislosti za Vas in Vašo gospo ženo, kakor to zmeraj prosim tudi v svojih dnevnih molitvah.

26. avgusta t.l. – z datumom 25. avgusta t.l. – sem Vam bil po zračni pošti poslal 5 natipkanih strani odgovora v smislu najinega dialoga in z ozirom na pisma z Vaše strani, datirana 13.10.84, 26.3.85, in 9.8.85. Ker sem bil pisal v gorah, nisem mogel poslati pisma priporočeno; edino, kar sem mogel storiti, je bilo to, da sem plačal posebno visoko poštnino, da pismo z zračnim ekspresom odpošljejo. Dokaj ur sem rabil za pisanje, ker sem Vam hotel lepo po vrsti odgovoriti. Ker sem bil prepričan, da je pošta našla pot do Vas, nisem potem nič več pisal: čakal sem namreč Vaš cenjeni odgovor. Žal mi je, da je vse izginilo; morda pa je kdo menil z ozirom na dokaj debelo kuverto, da vsebuje denar...in je potem razočaran pismo zavrgel...Trenutno ne čutim navdušenja, da bi znova pisal; tudi toliko prostih ur nimam na razpolago; morda pa bom kdaj pozneje na ona tri pisma odgovoril, ko nekoliko pozabim krivično škodo, ki sem jo bil z izginotjem pisma utrpel.

Oprostite, da je imela vsa stvar tako neprijeten okvir: Vi ste čakali moj odgovor jaz pa Vaš, po 26. avgustu. Morda pa leži kje na argentinski pošti; upam, a dvomim; tu in tam čujem, da ljudje nejaponskih držav potrgajo prikupne japonske znamke s kuverte, itd. dokazov pa nimam. Morda je zgorelo poštno letalo...

Odslej bom take vrste pisma poslal priporočeno; le da jih ne morem oddajati v gorah in bo pošta morala čakati na vrnitev v Tokyo.

S prisrčnimi pozdravi ostajam Vaš vdani

Vladimir Kos

V Osrednji Japonski, 26/27 avgusta 1986

Cenjeni, dragi g. doktor!

Šele zdaj sem nekoliko opravil najpotrebnejše posle (kot pravimo), a rad bi še pred odhodom v Tokio (16. septembra, če Bog da) nekoliko odgovoril na Vaše zadnje cenjeno, dragoceno pismo. Pišem na en sam list, da mi ne bo žal, če se izgubi na poti med temi gorami in Vašim oceanom.

Zakaj sem s svojem angleško pisanem Uvodu na široko in skoraj brez citiranja drugih mislecev razlagal bistvo filozofije, za oris posameznih panog filozofije pa sem se trudil, da osvetlim s citati, kar se da često posamezna vprašanja? Kot sem bil omenil v uvodu, gre za ustna predavanja, ki jih skušam podpreti z razvidnimi, odnosno dokazanimi stavki še drugih mislecev; največ časa posvetim razlagi narave filozofije, kakor jo s temi predavanji (in tekstom) skušam dokazati; ker se razlikuje od doslej šablonsko podanih definicij, in ker se mi zdi, da razvijam (morda prvič) to, kar je vsebovano vsaj v načinih filozofiranja drugih mislecev, a ne izrecno povedano. Naš semester traja 3 in pol mesca; dve tretjini rabim za razlago in dokazovanje, kaj je filozofija, pri čemer zmeraj znova navajam tudi misli mislecev dolge zgodovine filozofije, seveda v kolikor svoje uvide dokažejo odnosno razložijo, kadar gre za očitno razvidnost, ki dokaza ne potrebuje in ne more imeti. Kar zadeva ostale panoge filozofije, mi gre v Uvodu za to, da strnjeno

prikažem vprašanja, ki jih kot takšna lahko rešuje le filozofija; nočem vzbujati vtisa, da gre za moja mnenja in moje misli; skušam vzbuditi zanimanje za kar se da veliko število vprašanj, ker našim študentom le manjka predhodna filozofska izobrazba, n. pr. v obliki logike, ampak jih celo prevevata prezir do filozofije, ker ni ena izmed naravoslovnih znanosti, in skoraj neke vrste vera, da gre pri filozofiji za forum, kjer učitelj in študenti izmenjavajo svoja mnenja, ki jih sicer nikjer drugje ne morejo in ne smejo podati. Zato moramo študente prisiliti, da poleg Uvoda izberejo vsaj še eno panogo filozofije. V Uvodu lahko samo nakažem, čeprav na resen način, za kaj gre; oboje, čas in pedagogika mi narekujeta strnjen način podajanja. To pišem, ne da bi iskal opravičila, ampak da pojasnim ozadje teksta, ki mu manjka vse, kar dela razliko med predavalnim tekstom in polnovredno knjigo. Seveda ta osvetlitev ozadja ne daje veljave razlagam kot takšnim, ki obstoje ali padejo v skladu z njihovo dokazovalno močjo.

Veste, kaj imam pri sebi v teh gorah? "Med" 1985, 1/2, v katerem študiram Vaš tehten filozofski esej z naslovom Filozofski premišljaji (III.). Zdijo se mi Vaša najnovejša izkristalizirana misel, ki se z resnično filozofsko močjo sooča z zamotanimi problemi, da jih vsaj malce osvetli in napravi dostopne umevanju, ki je že neke vrste stopnja rešitve. Problemi, ki se jih lotevate, me že od nekdaj privlačujejo; čestitam Vam, da se jih tako pogumno lotevate! Dovolite mi, da Vas odslej zdaj pa zdaj vprašam za razčiščenje stvari, ki se mi v tem eseju zdijo nejasne. Ker ne vem, ali Vas bo to pismo našlo, se tokrat zadovoljim le z enim vprašanjem: str. 124, 2. odst.: " (ko je filozof resnico) odkril, naj jo tudi javlja... naj skrbi, da ne bo učil več, kot je spoznal. "Ali to" (ob) javljanje" odnosno "(pod) uk" predpostavljata, da filozof svoje misli skuša dokazati odnosno če so same po sebi evidentne, vsaj temu primerno razložiti? Saj se morajo tudi naravoslovne znanosti truditi, da svoje izsledke dokažejo, vsaj kot možnost (n. pr. v sklopu kakšne teorije).

S prisrčnimi pozdravi za Vas in Vašo cenjeno gospo ostajam v tem soparnem večeru.

Vaš vdani

Vladimir Kos

Hurlingham 8. sept. 1986

Dragi gospod pater!

Srčna hvala za Vaš aerogram z dne 26/27. avgusta tl. Toliko bolj, ker sem se že bal, da se je morda kako Vaše pismo zopet izgubilo, kar bi mi bilo nadvse neprijetno. Vaše pojasnilo glede uvoda v filozofijo ali filozofiranje me zadovoljuje. Vsakdo izmed nas živi v svoji okoliščinah in seveda ravna v skladu z njimi in bi najbrž ravnal drugače v drugačnih okoliščinah. Ne da bi tedaj učil nekaj drugačnega, a morda na nekoliko drugačen način. Odprti moramo biti za dialog, kadar se srečamo z ljudmi, ki mislijo drugo kot mi, toliko bolj, če mislijo le drugače kot mi, a v bistvu isto.

Tista Vaša pripomba k stavku v mojih premišljajih pa mi daje priložnost, da nekoliko pojasnim, kaj sem hotel povedati. Ne gre mi v tisti zvezi za to, da vsestansko pojasnim in povem, kako umevam našo pot do spoznanj in kakšne stopnje mora prehoditi. To sem že večkrat povedal, med drugim tudi v spisu. Od spoznatnosti do dokazanosti božjega bivanja. Morda se bom še kje dotaknil tega vprašanja, če bom še kaj pisal (sedaj slabo kaže, leta me morijo). V Premišljajih pa sem hotel povedati, le, da kadar filozof kaj spozna, naj je to po sebi razvidno ali ne, tudi že dokazano ali ne, naj to tudi objavi, se pravi, pove, napiše ali tiska, a res le to, kar je spoznal.

Če naj to nekoliko bolj pojasnim: Spoznavamo mnogo več, kot moremo dokazati (tudi v naravnih vedah je tako), ali kar je po sebi razvidno, marsičesa sploh nikdar ne bomo mogli dokazati (pripovedujejo mi, da je celo v matematiki tako), a sprejemamo kot spoznano, ker življenjsko tako spoznanje potrebujemo. Kaj bi mogel storiti zdravnik, če bi se držal načela, da stori samo to, za kar je dokazano gotov, da je pravo?

Moja misel, ki jo hočem v tistem stavku povedati, pa je: Kar je filozof spoznal (z različno gotovostjo), naj tudi pove. To je prvo, naj pove, četudi ni dokazano, ker se tako vsaj lahko v dialogu stvar dodela, morda se doseže v sodelovanju celo dokaz, do katerega se sam še ni mogel povzpeti. A, in to je glavno, naj filozof javlja samo to, kar je zares spoznal, nič več. Saj v neskrbnosti vsakdanjosti marsikdaj pravimo in učimo več, kakor naše spoznanje vsebuje in se zato razvijajo polemike in debate, ki bi se jim morda lahko izognili.

Mislim, da sem povedano pojasnil, če ne, pa še vprašajte! Veseli pa me, da Vam je spis kot tak všeč, ker je res nekoliko delikaten. Ne zato, ker bi ne smel povedati svojega mnenja o zadevi, marveč, ker marsikdo ne mara, da se o zadevi sploh govori. Zato sem spis tudi zakasnil (napisan je bi že pred leti, v zvezi z diskusijo o mojem predavanju o dokaznosti dokazov za božje bivanje). Napisal sem ga, da sem pojasnil svoje stališče, kakor še nekatere druge spise. Z objavo sem počakal, a nazadnje sem mislil, da je čas, da tudi to povem. Saj se mi je v zvezi s tistim prerekanjem marsikaj odprlo, a vsemu nisem (bil) kos. (Jaz nisem vedno in vsemu Kos kot ste Vi, oprostite dovtip!)

Upam, da se sedaj razumeva, če se še ne, pa se bova še pogovarjala. Za sedaj iskrene pozdrave od moje žene in od mene.

Vinko Brumen

8. 9. 1987

Dragi gospod pater!

Srčna hvala za Vaše pismo z dne 22. avg. t.l. in za kritične pripombe k mojem spisu *Med znanostjo in vero*. Takih pripomb potrebujem in si jih želim. Zato še enkrat: hvala lepa. Vendar k Vašim pripombam tudi sam pripominjam sledeče:

1. Moj spis je glosa ali komentar k predavanju prof. dr. N. Prijatelja *Med vero in nevero* v Dragi 1984 in sem ga vkomponiral v koordinatni sistem, kakršnega je ustvaril Prijatelj. Ta do neke mere določa naravo mojega spisa in v njem uporabljeno izrazje. Pa tudi vključitev naravnosti v moje razpravljanje.

2. Bistvo nravnosti je pač v človekovem odnosu do nravnega zakona, a ta korenini v vesoljskem projektu in v osebnem sprejemanju zakona. Če ni projekta ali če ga kak človek ne dojema, če ne sprejema zakona, je težko govoriti o nravnosti. Za projektom pa je treba postavljati Nekoga, ki mu je avtor. V tem smislu nravnost sloni na projektu. Do sem lahko gre filozofija, dalje ne more.

3. Izraz "vera" (in "nevera") je opredelil Prijatelj in ga sprejemam kot takega. Le da je Prijatelj (kot logični pozitivist)

to dejstvo našel le v preddvoru znanosti in ga neopravičeno raztegnil na religiozno vero (katero sedaj raje imenujem bogovernost). Jaz pa to začehtno vero (moj izraz) ne raztezam na področje bogovernosti, marveč jo le ugotavljam tudi na tem področju, pa ne kot isto predznanstveno vero marveč kot recimo, predreligiozno vero (pa tudi na področju umetnosti in drugih človeških dejavnosti). Ta začetna vera ni še specificirana na nobenem področju, marveč je nekaj nekako sinkretično enotnega, iz česar brstijo in se razvijajo potem vedno bolj specifične dejavnosti. Iz tega klije znanost, pa tudi bogovernost, a ona še ni ne eno ne drugo. Je nekaj, kar je *pred* vsem tem, kar se le polagoma specificira.

4. Ne prenašam torej pojma (začetne) vere na religiozno področje, ugotavljam ga tudi tam pred izrazitim razvojem bogovernosti kot specifične človeške drže ali dejavnosti. Ne umem, kako more nekdo najti v mojem nauku nasprotje z določbo Vatikana I (in II), saj vendar nikjer ne izključujem *uma* (intelectus) iz (tudi) verskega (ali bolje bogoverskega) izkustva, manj gotov sem pač glede *razuma* (ratio). O sovplivanju čustev in volje ne govorim, ki sta tudi umni ali umski funkciji človeške duše ali duševnosti. Vedno menim normalno ne mistično spoznavanje predmeta bogovernosti (Boga), kakor ga pač v raznih zvrsteh bogovernosti umevamo. Pri vsakem izkustvu, tudi pri religioznem, je človeški um glavni agent, ki ni "na nek način" (kot pišete) udeležen, ampak je, kot pravim glavni agent izkustva.

5. Izraz "religiozni nadarjenci" je Prijateljev, ne zdi pa se mi neprimeren. Saj so gotovo tudi v bogovernosti ljudje, ki jim je dostop do božjega olajšan ali bolj izrazit, kakor je to v vseh vrstah človeškega delovanja. Izrazi "genij", "prerok", "svetnik" pa so v tej zvezi moji in so porabljeni v svojem naravnem, vsakdanjem pomenu. Sv. Pavla pa po pravici tudi Vi imate za religioznega nadarjenca. Je celo tip ali prototip takega.

6. Ne uvidevam, zakaj bi se moral Janžekovič motiti, ko pravi, da nam koncilski očetje niso podali nobenega dokaza za božje bivanje, marveč so ga (ali jih) le opisali. Saj je res tako. Izgovor na raznost ali različnost "poti" ne drži, ker te poti peljejo k spoznanju Boga, a ga ne dokazujejo.

7. O razmerju med filozofijo in teologijo sem že pisal (Medd. XIX, 3-4, 163 in sl.; XXI, 1-2, 119 in sl.) in nameravam še. Vprašanje "krščanske" filozofije in "krščanskega"filozofa pa je preobširno, da bi ga tukaj podrobne obravnaval.

8. *Teologija* lahko preverja in dokazuje, če more, to je naloga nje kot znanstvene stroke, ne velja pa to za *vero*, ki ni znanost, marveč specifična drža človeka. Tu torej ni nikakega nasprotja ali neskladnosti v mojem pojmovanju. (Prim. Medd. XXI, 1-2, str. 127, zadnji odstavek!).

9. Točke a), b), in c) (na str. 207) so Prijateljeve, to se pravi, povzemajo njegove misli. Točka a) hoče povedati, da je neka "izjava" lahko resnična, ne da bi to vedeli, lahko pa to verjamemo ali tudi ne; kadar pa *vemo* za resničnost neke izjave, ne moremo tega ne verjeti. Saj, kar vemo, je le potrjena resničnost tega, kar vemo, ne moremo tedaj ne verjeti, da je resnična ali celo verjeti, da ni resnična.

10. Stresova misel, da Bog ne more biti *objekt* ali predmet, pa temelji na razlikovanju med predmetom in stvarjo, ki jo dobro pozna tudi J. Maritain in a je vsaj meni še bolj jasna iz Vebrove filozofije. (Prim. Medd. XVIII, 3, str. 189 in sl.). Stvar(no) je nekaj, kar dejansko je, brez ozira na vsako naše dojemanje, predmet pa je to, na kar naše doživljanje meri (je "naperjeno" Veber) Objekt in objektivno nam torej ne pomenita nekaj stvarnega ali realnega, kakor umete Vi, marveč nekaj doživetega, predstavljenega, mišljenega...). Stres pač meni, da je Bog neka resničnost, ki ne more biti objekt, to je, da je ne moremo adekvatno zajeti v nobenem doživljanju. Mar nima prav?

11. "Vesoljski projekt" je Prijateljev izraz. Lahko bi morda dejali tudi "smisel" vesoljstva. "Pri tem mislimo, včasih bolj včasih manj zavedno, na našo udeležnost..." (Str. 207). Če je projekt, je pač tudi projektant. Izraz projekt je izrazito filozofski in ni treba, da ga vsak človek tako pojmuje.

12. Izrazi "narava", "usoda", "slučaj" so besede, katere uporabljajo agnostiki, ki ne morejo ali ne marajo govoriti o Bogu ali vsaj o božanstvu.

* * *

Ne mislim in ne domišljam si, da bi s tem, kar sem tu napisal, razpršil vse Vaše pomisleke in dvome. Za to bi se bilo treba bolj razpisati. Omejil sem se na nekaj ključnih vprašanj, iz katerih se morejo rešiti tudi druga. Bolje bi bilo, ko bi se o vsem mogla ustno ali osebno razgovoriti. Hvaležen pa sem Vam za Vaše pripombe in Vas prosim, da to delate vnaprej.

PS. Ko sem g. Lenčku omenil, da sem dobil to pismo od Vas, mi je dejal, da bi bilo zanimivo Vaše pismo in moj odgovor objaviti v Meddobju, ker bi pokazal, kakšen je lahko res filozofski dialog. Odgovoril sem mu, da imava zaenkrat to za osebni razgovor. Kaj meniti Vi?

Srčne pozdrave!

Vinko Brumen

V japonskih gorah pod Fudži, na sredi septembra 1988

Cenjeni, dragi g. doktor!

Najprej Vam in Vaši dragi ženi prisrčne pozdrave iz svežih gozdov v osrednji Japonski – končal sem pisanje novega teksta za naše študente (z naslovom *"Uvod v filozofijo narave ali sveta, ki čutno obdaja človeka"*. V angleščini) in šele zdaj lahko odgovarjam na Vaše cenjeno pismo od 10. maja t.l., čeprav sem imel to pismo takorekoč pred seboj, da Vam odgovorim, odnosno da se spet pomeniva, saj ste mi bili pisali kljub svojemu nezdravemu razpoloženju, ki ga v pismu omenjate. To pismo pa bom oddal, ko se vrnem v Tokyo; ne bi rad, da bi se mi spet izgubilo.

V te gore sem vzel s seboj Vaše klasično delo *"Naš in moj čas"* iz leta 1980. Znova sem prebiral njegove "Osnoven črte neke filozofije" od strani 150 do 194. Zdi se mi,da podaja do določene mere Vašo avtobiografijo filozofskega zorenja; zdi se mi tudi – po ponovnem mirnem branju –, da je klasično izbrušen spis.

Rad bom odlomke citiral, kadar se bo za to nudila prilika: predstavljajo namreč izpeljane in izklesane misli iz klopčiča, v katerem jih po navadi najdemo in rabimo, pri čemer se opiramo na to, kar ta klopčič misli najbolj označuje.

Imam vtis, da je pričujoči esej nekakšen oris Vašega sistema filozofije, ki po njem kot inteligentni mislec težite, čeprav se te gradbe povezave uvidov in resnic niti v tem eseju niti kje drugje (kolikor mi je znano) ne morete lotiti, najbrž zaradi

pomanjkanja časa, morda tudi potrebnega zdravja. Že zdaj pa se mi Vaša spoznavna teorija, Vaše razumevanje spoznanja, zdi osrednja točka Vašega sicer tako razvejanega filozofiranja, to je, iskanja uvidevnosti v širino in globino.

V današnjem pismu bi se rad v tej zvezi dotaknil stavka odnosno stavkov, ki se mi zdijo tesno povezani z Vašim razumevanjem spoznavanja; rad bi Vam stavil vprašanja v zvezi z naslednjim stavkom na str. 171: "Vsi ti dokazi terjajo nekak preskok iz izkustvenega sveta v nekega drugega in zdi se, da je ta bolj del vere kot umskega ali filozofskega spoznanja." In z ozirom na temu sledeči stavek: "Filozofsko nas prepriča, ker ga versko sprejemamo."

Ali ne gre pri filozofskih dokazih za bivanje božje – vsaj v primeru tistih, ki jim je sv. Tomaž Akvinski dal formalno obliko– najprej in predvsem za nujnost, da mora biti nekaj, brez česar je vse, kar je kakorkoli bitno omejeno, neumljivo, razen ako dovolimo izjemo uvidu, da iz nič ni nič? Z "bitno omejenostjo" menim na koncu koncev bivanjsko omejenost: dejstvo (vsaj meni se ponuja kot dejstvo) da je bivanjska komponenta najbolj odločilnega pomena z ozirom na vsako stvar in célo vesolje: naj je to, kar je stvar, še tako vzvišene narave, vsebine ali pomena, brez bivanjske komponente, ki stvar uresničuje, ostane le možnost. Ali se Vam ne zdi, da so tisti peteri Tomaževi dokazi takorekoč variacije na eno samo témo: da bivanjska komponenta stvari zahteva zadovoljiv razlog za svoje "je-stvo"?

Ali ne gre pri dokazih za nesnovno plat človeške narave – za tkzv. nesnovno ali duhovno počelo človeške narave – tudi za podobno zahtevo,da moremo razumno kolikor toliko dojeti, da le snovno počelo ne more razložiti – po vsem, kar o snovnem vemo – specifične drugačnosti človekovega mišljenja in (vsaj včasih jasno doživetega) svobodnega delovanja? In vendar pri tej zahtevi ne čutimo potrebe,da govorimo o "preskoku iz izkustvenega sveta", kljub temu, da nimamo dostopa do duhovnega na izkustveni ali čutni način in se moramo do pravega umevanja dokopati po sklepanju, h kateremu nas vzpodbuja želja, da umemo, odkod in kakšna je tista različnost, o kateri se zavedamo, da nas dela drugačne od živali. Ali ne gre pri sklepanju, da bivanjska resničnost zahteva nekaj, kar bivanjsko ne zavisi od ničesar drugega in ne dopušča nebene omejenosti,

ko bi vsakršna omejenost, tudi če gre le za določeno "kajstvo", pomenila omejenost v bivanjskem smislu in torej ponovno odvisnost. Ali nam gre pri takšnem mišljenju za uvid, da iz nič ni nič; in da nam regres v neskončnost ne le ne more odkriti zadovoljivega razloga za kakršnokoli odvisnost, ampak celo odmakne tla temu, kar imamo za resničnost ? Ali se ne kretamo v svojem izkustvenem svetu, ko zahtevamo zadovoljivo razlago za celotno človeško naravo – in za celo vsemirje z vsem, kar je ? Ali ne gre predvsem in najprej za zahtevo, da se dokopljemo do resničnosti, ki se zdi, da vsebuje več kot pa nam naši čuti dajo vedeti in slutiti? Ali ni vprašanje po naravi odgovornega počela šele druga stopnja, to je, potem ko smo spoznali, da brez določenega počela stvarnosti ne moremo zadovoljivo razložiti? V primeru dokaza, da mora biti nekaj, brez česar tega, kar je ali biva, ne moremo dokončno razložiti, je poskus, da kaj več izvemo o tem dokončnem bivanjskem počelu, naravno (vsaj zdi se mi, da naravno) povezan z analizo bivanjskega elementa ali komponente, brez katere bi ničesar ne bilo in ki pravzaprav omogoča (o-mogoča) uresničenje ali bivanje vseh "kaj-stev", ki jih spoznamo in poznamo. Ali smo izstopili pri tej analizi iz izkustvenega sveta? Ali nismo še zmeraj podobni n.pr. fiziku, ki iz tega, kar mu čuti in instrumenti dajo čutiti, sklepa n. pr., da mora biti nekje nekaj, kar imenujemo težnost in težnostni zakon, o čemer pa izkustvo kot takšno ničesar ne ve in ne more vedeti?

In še nekaj: ali ni zgoraj podana razlaga v skladu z naravo nadnaravne vere, vsaj kakor jo pojmujemo katoličani? Ta vera sloni na zgodovinsko izpričanem dejstvu, da se je Bog na določenem kraju in v določenem času resnično razodel. Menim, da tega zgodovinskega dejstva ne moremo sprejeti z razumom, ki bi pri tem moral prizna(va)ti, da mu tega sprejetja zgodovinskega dejstva ni mogoče izvršiti brez odpovedi svoji razumnosti, ker da je tej razumnosti možen le "preskok iz izkustvenega sveta" v kolikor zadeva absolutno bitje, ki mu pravimo Bog, torej neke vrste odpoved normalnemu funkcioniranju razuma v samem izkustvenem svetu, kjer se srečavamo tudi z zgodovinskimi dejstvi.

Prosim, da mi oprostite naivnost nekaterih vprašanj; rad izhajam iz bivanjskih danosti, pa naj bodo še tako primitivne, in rad se vračam k njim, ker so one, ki čakajo osvetlitve s

pomočjo analiz in sintez. Boglonaj vnaprej za Vašo pozornost in – če Vam bo zdravje dovolilo – nadaljevanje kramljanja.

Vaš vdani debater na daljavo.

Vladimir Kos.

Hurlingham 31. Okt. 1988

Dragi gospod pater!

Srčna hvala za Vaše ljubeznivo pismo od septembra. Tudi za pripombe k moji knjigi in za vprašanje, ki jih v tej zvezi postavljate. Skušal bom za silo odgovoriti.

Ko sem Vam zadnjič pisal, sem bil slab zdravstveno in duševno, nisem bil sposoben kaj več napisati. Komaj sem hodil, čutil vrtoglavost in razne spremljajoče pojave, ki so me ovirali pri mišljenju in seveda še bolj pri pisanju. Sedaj sem boljši, a nikakor že dober. Če tedaj pismo ne bo tako, kakor ga želite, oprostite!

Hvala lepa za Vaše sodbe o moji knjigi *Naš in moj čas*. Tudi poglavje o moji filozofiji pa je bilo napisano v naglici: hoteli so, da pride v knjigo kaj še ne objavljenega, a s tem sem moral pohiteti, da nisem zamudil priložnosti. Pri nas je namreč tako, da se za nekaj ogrejemo, pa tudi hitro ohladimo; če knjiga ne bi bila pripravljena takoj, najbrž sploh ne bi izšla. Zato se mi je mudilo in nisem imel časa za globlji premislek in za izostritev izraza. Odtod v besedilu pomanjkljivosti, za katere bi raje videl, da jih ne bi bilo.

Stavek, ki ga omenjate v svojem pismu, spada med tiste, ki niso bili do kraja izklesani. Deloma sem ga med drugimi natančneje formuliral v poznejših spisih v Meddobju. Vsi ti spisi so v nekem pogledu podrobneje razvita vprašanja iz knjige. Želel sem storiti še več, pa me je čas prehitel; moj čas se je iztekel.

Torej: v dokazih za božje bivanje čutim in vidim neki preskok z enega področja na drugo, kateri je lahko upravičen, a ni (dovolj) utemeljen. Bolje bi tam dejal, da iz izkustvenega (stvarnega) čez logični (predmetni) svet preskočimo v nad-

izkustveni (nadstvarni) svet. Iz izkustvenega sveta razbiramo načela (Misli, spoznanja), na teh gradimo dokazne verige in prihajamo do skepa, da mora obstajati neko prvo počelo, prvo gibalo itd, ki pa je še vedno načelne (predmetne) narave. Sv. Tomaž pravi: to je Bog, ali: imenujemo ga Bog in podobno. V tem stavku je preskok iz načelnega, (miselnega, predmetnega) sveta v nadstvarni svet. Če je že sv. Tomaž očital sv. Anzelmu, da je v njegovem ontološkem dokazu preskok, neupravičen, iz ene sfére v drugo, se zdi, da se isto dogaja v subtilnejši obliki pri Tomaževih dokazih.

Ker pa po veri vem, da Bog je, se mi zdi dokaz legitimen, a v resnici moje versko védenje dokazuje, da je sklep pravilen in veljaven, ni pa sklep tisti, ki bi mi dokazal, da Bog je. Ker Bog je, sklep meri na njega, ga pokaže, potrdi mojo vero, a ga ne dokaže. V tem je smisel naslednjega stavka.

Toliko za danes. Na ostalo se morda povrnem v naslednjem pismu, če bom kaj bolj v formi, kot sem sedaj. Pa do takrat!

Lepe pozdrave in srečen božič ter vso srečo in mnogo uspehov v novem letu 1989. Pozdrav od moje žene!

Vaš

Brumen

Hurlingham 25. april 1989.

Dragi gospod pater!

Precej časa je že preteklo od mojega zadnjega pisanja. Bojim pa se, da se od tega kaj celo izgubilo, kar ne bi bilo nič čudnega, ker se je za konec prejšnjega in začetek tega leta precej naše pošte izgubilo. Dobil sem Vaše pismo od septembra lanskega leta, v katerem ste mi stavili nekaj vprašanj. Na tisto pismo sem odgovoril konec novembra/ začetkom decembra in sem vsaj deloma skušal odgovoriti na Vaša vprašanja. Tega pisma nisem gotov, da ste ga dobili, ker ga nikoli niste omenili. V njem sem Vam tudi že voščil vesel božič, ker sem vedel, da ne bom kmalu več pisal; tedaj sem namreč imel veliko pisanja vsem, ki jim navadno pišem le za konec leta. Za tem sem dobil samo še Vaše voščilo za veliko noč (razglednico),

na katero šele sedaj odgovarjam. Hvala lepa zanjo! A jaz po lanski bolezni (iz katere še nisem povsem izšel) zelo težko pišem. Težko se pripravim k pisanju, težko zbiram misli za pisanje in težko tudi to napišem, tudi stroj težko (in slabo, kakor lahko vidite tudi iz tega pisma). Berem še vedno rad, morda nekoliko manj kot poprej, ali berem še zmeraj precej, ali napisati pa ne morem ničesar več.

Tako sem se Vam malo potožil (in ta tožba naj velja tudi za opravičilo, za nazaj in za naprej, česar ne zmorem več, tega pač ne morem storiti). Hodim k zdravniku, jemljem vrsto zdravil, hodim s palico okrog doma do 1000 m. na dan, pri tem pa me vleče na stran (na desno!) in moram paziti, da ne padem. Bojim se, da iz tega ne bom več prišel. Telesno (in na žalost tudi duševno) sem se v nekaj mesecih postaral za deset let. Ko bi vsaj pri tem ostalo, da se ne bi še poslabšalo!

Sedaj pa moram nehati. Kar težko pišem, imam pa jutri možnost oddati na pošto. Tudi tega ni zmeraj. Ne bi pa hotel z odgovorom še bolj odlašati, ker se bojim, da bi bilo predolgo. Oprostite!

Lepo Vas pozdravljam oba z ženo!

Vinko Brumen

Hurlingham 24-4-1990

Dragi gospod pater!

Sedaj pa me zares že peče vest, ker Vam tako dolgo ne odgovorim na Vaša pisma in razglednice. Vzrok je, da silno težko pišem, zlasti po zadnji bolezni, iz katere sem sicer shodil, nisem pa izšel nepoškodovan. Pa je še drugi razlog za moje odlašanje: Vaša ocena mojega zadnjega spisa v Meddobju. Prebral sem ga ponovno in tudi svoj spis, pa ne uvidim, da bi bila kaka moja trditev kakorkoli omajana. Zelo sem Vam hvaležen, da tako vestno in kritično prebirate moje pisanje (v tem ste morda celo edini) in Vaše sodbe tudi upoštevam, ne morem pa jim dati povsem prav. V svojih letih in po bolezni, katero sem že omenil, zlasti njene posledice, se ne morem spuščati v razjasnjevanje svojih tez. Vendar menim,

da je to in ono, kar naj bi bilo sporno, že bolje povedano v prejšnjih spisih. Tukaj mislim posebno na dobro razlikovanje med umom (intelekt) in razumom (ratio) (volja ni nekaj poleg uma), pa med čutilnim in umskim čutenjem. Tudi je treba upoštevati, da mi Bog ni le neka vrednota, pa tudi ko mislim na umetnost in druga kulturna področja, ne mislim le na vrednote, marveč na "stvari". O verskem izkustvu bi bilo treba kaj več povedati, tudi o pojmu resničnosti na raznih področjih. A ne morem se spuščati v to, ne več. Oprostite, da ostanem pri teh suhih pripombah.

Ponovno ste mi zatrdili, da se me spominjate pri maši; zelo sem Vam hvaležem za to, in se Vam skušam skromno oddolžiti v svojih molitvah. Priporočam se še za nadalje za to dobroto.

Vsakega Vašega pisma, tudi še tako kritičnega, bom zmeraj vesel, a, prosim Vas, ne pričakujte v vsakem primeru takojšnjega odgovora. Od časa do časa pa se bom že oglasil, da boste vedeli, da še živim. Tudi filozofiram še zmeraj, a bolj pri sebi, privatno, v javnost ne nameravam več posegati. Imam še nekaj pisanja v predalu, od prej, pa tudi ne vem, ali bo kdaj zagledalo beli dan.

Še enkrat se Vam iz srca zahvaljujem za vsa Vaša pisma in se priporočan za nadaljevanje, tudi za kritike, če še čutite, da je potrebna. In Vas tudi v ženinem imenu prav lepo pozdravljam.

Vinko Brumen

Hurlingham 7-12-1990

Dragi gospod pater!

Mnogo časa je že preteklo, kar ste me razvselili s svojim pismom. Ste bolj zaposleni s svojim delom ali pa morda kaj bolni? (Jaz silno težko pišem tudi na stroj, kakor sem Vam že pisal, a za tako priložnost, kot je božič in novo leto, se moram že potruditi in poslati prijateljem po svetu svoja voščila. Torej tudi Vam. Prav mnogo božičnega veselja in vso srečo v novem letu naj Vam nakloni Gospod.

Ali mislite kaj priti na obisk, sedaj ko se okoliščine spreminjajo v Sloveniji. Če bi prišli, bi bil zelo vesel srečanja z vami, da bi se osebno spoznala in pogovorila. Pisati ne morem več, trenutne se mučim z odgovori na vprašanja, ki mi jih stavijo z različnih strani. Skozi leta se razen vas skoraj nihče ni zmenil za moje filozofiranje, sedaj pa, ko sem onemogel, me bombardirajo z vseh strani. Kako rad bi jim vsem ustregel, ko bi le mogel!

Vam pa želim tudi, da bi zmogli še dolgo časa vse delo, kateremu se posvečate, od misijonarjenja do pisanja, in da bi to delal z dosedanjim uspehom.

Lepo Vas pozdravljam.

Vinko Brumen

Hurlingham 1. Okt. 1991

Prečastiti gospod pater!

Od pisem pisanih za lanski božič in novo leto, se jih je cela vrsta izgubila; niso prišla na naslove. Bojim se, da je med njimi bilo tudi pismo, odposlano Vam, ker v nobeni od kart, ki sem jih dobil od Vas, pisma ne omenjate. Zato pa letos pišem že sedaj, da se izognem tistemu nevarnemu času, ko se pošta izgublja.

Vse kakor Vam že sedaj želim vesel božič in mnogo sreče in uspehov v novem letu. Upam, da ste še zmeraj lepo zdravi in pri vseh močeh, saj zmeraj berem kje kako Vašo stvar, zlasti pesmi. Čestitam Vaši sposobnosti in delavnosti, da vse to zmorete. Kar lepo nadaljujte v istem ritmu.

Jaz šepam v vseh pogledih. Fizično mi pomaga palica, da še za silo hodim, za psiho pa take palice ne poznam in nimam. Še vedno rad in mnogo berem, sam pa ničesar več ne morem storiti. Nekaj pregledujem žetev prejšnjih časov, zlasti ker me iz Ljubljane priganjajo, ker hočejo nekaj pokazati. Kaj bo nastalo, bomo videli, ker puščam njim izbiro in ureditev morebitne knjige.

Tukaj se je življenje nekako ustavilo, odkar se je odprla Slovenija. Imamo nekaj predavanj, katerih pa se ne morem več

udeleževati, ker ne morem hoditi. Objave so izostale, pravijo, da bomo skušali ohraniti vsaj Meddobje in Glas, knjig pa več ne bodo izdajali. Škoda, ker vsi nimajo zvez z Ljubljano, da bi lahko tam izdajali.

Kakor lahko vidite tudi iz tega pisma, zelo težko pišem; stroj ni dober, moji prsti še manj. A to je še najmanj. Ne zmorem več urejati in javljati svojih misli. Moj čas je minil. Če bi bilo mogoče, bi rad obiskal Slovenijo, a ne gre: ne dovoljujeta tega ne finančni ne zdravstveni minister. Tako moram ostati, kjer sem. Nekoč sem napisal, da od tod ni nič dalje v nebesa, kot je doma. Moram pač počakati, da bom to tudi uvidel.

Gospod pater, oba z ženo vas lepo pozdravljava in Vam želiva vse najboljše, zlasti še mnogo uspehov na vseh poljih Vašega dela.

Vinko Brumen.

Tokyo, 16-11-1991

Cenjeni, dragi g. doktor!

Vesel sem bil Vašega ljubeznivega pisma od 1. okt. t. l., vesel Vaših božičnih želja - najbolj zgodnjih, da se ne izgubijo na dolgi poti med celinami -, vesel, da ste srčno in umsko pri tolikih letih še zmeraj čili, da mi napišete tako lepo pismo (kjer je važna vsebina, ne porednosti pisalnega stroja, ki tudi meni od časa do časa precej nagaja, morda pod vplivom tako hitro se menjajočega vremena).

Najprej Vam tudi jaz že zdaj, dva tedna pred adventom, želim iz srca blagoslovljen in kar se da vesel Božič, Vam in Vaši dragi ženi – to, kar sem obljubil pred leti, to je dnevni memento pri sv. maši, še zmeraj drži –: naj Vas Sv. Duh napolni s hvaležnostjo za vsa spoznanja, s katerimi ste bogatili ne le sebe, ampak tudi mnoge druge, morda Vam čisto neznane ljudi. Vaše pisanje je tako polno plodnih besed, da si ne morem misliti, da bi ne vplivale na različne ume in jih dražile h globljemu spoznavanju, pa naj vodi v popolno ali le delno soglasje z Vašimi uvidi; neke vrste naravna milost se mi zdi, da je kdo med nami Slovenci mislec, ki nas ostale vzpodbuja k zmeraj bolj temeljitemu razmišljanju in premišljevanju.

Vaša morebitna pisma nisem mogel omenjati kot prejeta, ker jih pač nisem prejel – nekaj je šlo narobe nekje na pošti v velikem, skoraj drvečem svetu. Da se kaj takega ne pripeti tudi temu pismu, ta pošljem priporočeno.

Imate prav: iz Slovenije je tako blizu (in tako daleč) do Nebes kot iz Argentine (ali iz Japonske). Fizična palica Vas krepi pri hoji; jaz pa rabim molitev za psihično palico, da se lahko vsak dan z novim upom lotim dela navkljub tujini.

Naj Vam naš vsemogočni, dobri Gospod izboljša zdravje!

S prisrčnimi pozdravi ostajam Vaš vdani

Vladimir Kos

Hurlingham 8-7-1992

Dragi gospod Pater!

Zahvaljujem (se) za Vaše pozdrave in čestitke, ki jih od časa do časa dobivam. Sedaj pa jaz Vam pošiljam voščilo za Vaš god. Ne morem več pisati, ko sem v februarju nezmožen kaj več pisati. Letos ste morda že zvedeli, da mi je Slovenska Matica v Ljubljani objavila izbor spisov. Tako sem dobil novo knjigo, četudi ni izvirna. Oprostite, ne morem več pisati.

Lepe pozdrave tudi od moje žene. Bodite nam zdrav in delaven kakor ste doslej.

Vinko Brumen

\- - -

To pismo je bilo zadnje, ki ga je bolni Vinko Brumen poslal Vladimiru Kosu. Osem mesecev kasneje, dne 25. marca 1993 je naš mislec za vedno zatisnil oči.

RUDA JURČEC - ADO ZOBER (IV)

(okt. 51 - avg. 52)

Buenos Aires, dne 1. oktobra 1951.

Dragi Ado,

Fridolin je odšel dne 4. sept. v USA; poslal nama je drobno kartico iz Recifa v Braziliji, kjer je letalo pristalo za nekaj ur in od tam je karto poslal in sicer tisto reklamno, ki jo je lahko dobil tukaj v svojem potovalnem uradu zastonj. Verjetno bo še naprej pisal kar po navadni pošti, da bo tako lahko čim več prihranil. Iz New Yorka je namreč odšel 200 milj proti severu, kjer ima Krofta ml. tovarno za papir. Tam bo pubi šef personala za 250 dolarjev na mesec. Sam bi seveda raje odšel kar v Washington, kjer je bi bil blizu Mihove pisarne, ako celo ne v njej. Nevem, ali je imel tisto srečo, ki si jo je želel, pa sem mu jaz rekel kar naravnost, da ne bo nič. Ko je bil zadnji večer pri naju na večerji, sva mu take solila – pa nehote –, da skoraj razumem, da bi hotel proti nama malo pobriljantirati. Tako sva mu rekla, da sva mu v domačih razgovorih med nama rekala "pubi"; moja žena je mislila, da bo navdušen nad tem vzdevkom, pa mu je kar kri bušila v glavo. Jaz sem mu pa omenil, da je Ribnikar žid in bil je vidno vznevoljen. To mu bo seveda povedal, pa me nič ne vznemirja.

Miloš je sobo na Moldes 1466 prevzel, pa nevem, kako jo poseduje, ker baje spi še na Martinezu, toda sobo je za ves september plačal. Ko sem rekel, da bi bile sedaj lahko naše uredniške seje na Moldesu, ker bi bilo to zame zelo priročno, ni maral Miloš o tem nič čuti. Seveda bi bila proti temu lahko tudi gospodinja na Moldesu. Toliko vem, da se madam ni odselila tje, ker še naprej ostane pri Fabjančičevi.

Danes sem prvič izvedel, da je pri Diademi v službi Skubic in sicer dela tam na Dock Sudu pri Mozetiču. Sicer pa ga nikjer ni videti, še pri Gallusu več ne prepeva.

Gallus pa je bolj slabo zaključil svoje zadnje "slovensko veselje". Nazadnje so se proti jutru pijanci po stari navadi pretepli in Deklevi mnogo pobili; izgleda, da je Dekleva sklenil Slovencem nič več pustiti svojih prostorov za taka rajanja. Nevem pa, ali niso bili to kaki stari provokaterji, ki so hoteli tako onemogočiti našim ljudem prirejanje takih prireditev.

Tako sem Ti nabral nekaj podatkov, da si lahko ustvarjaš vtise o tem, kako je tu. Saj morajo tudi drugi komu kaj sporočiti. – Ni čudno, da imate tako zimo tam doli, saj je še tu tak mraz, da se vse čudi. Avgusta je bilo že poletje, pomlad pa se tako čudno obrača. Spet bomo najbrž prešli kar v hudo poletje.

Lepe pozdrave Tebi, pa tudi Vilku

Ruda

26. 11. 54.

Dragi Ado,

Včeraj pa smo imeli na V. Mart. 50 veliko slavje: desetletnico Sv. Slov. Saj boš lahko dovolj bral o vsem. – Videl sem tudi Mozetiča: bil je junak dneva, saj ima že četrtega fanta.

Novic pa posebnih ne vem. Sedaj je tu spet Line Žagar; prišel je prodajat slovensko robo in organizirat uvoz odtod.

Zadnjič so imeli staroslovenci "fiesto" v svojem domu v Villa Devoto. Ker je bil tudi ples, jih je baje mnogo novih prišlo; nekdo je rekel, da kar 80% vseh udeležencev. Težko verjamem. Toda nazadnje so jim le zapeli "domobransko himno" in to ob navzočnosti onih z ambasade.

Načrt za počitnice se mi zdi odličen. Delaj za Bariloche kar naprej in če bi bilo mogoče tedaj še meni tje doli – ako bomo še živi – tedaj bi bilo to zelo lep dopust ker bi se lahko nahodila (jaz v hribe ne) in naklepetala.

Lepo Te pozdravlja,

Ruda

Buenos Aires, dne 22. decembra 1951.

Dragi Ado,

Za dopust osebno še nevem, kako bo. Šel bom gotovo nekam, ali še nevem kako in kdaj. – Tukaj se govori o neki krizi, ki jo predvidevajo za leto 1952 in se celo napoveduje velika brezposelnost. Tako sva tudi midva v skrbeh, kako bo z obratom v prihodnjem letu. – Sam sem mnenja, da ni tako hudih razlogov za veliko negotovost, vendar se mi zdi, da se bo treba zelo potruditi, da bomo ostali na površju.

Kakor si nama Ti sporočil lepe želje za božične praznike in novo leto, tako se tudi midva zelo rada pridruživa takim čustvom in Ti želiva res mnogo zadovoljstva v novem letu. Bodi zdrav – pa bo vsega na pretek.

Lepo Te pozdravljava in se te rada spominjava v teh dneh,

Ruda

Bs. As. dne 27. jan. 1952.

Dragi Ado,

Sem pa že tri tedne sam v trgovini s svakinjo, ki se pa malo manj razume. Zora je šla 8. jan. v bolnišnico na operacijo – kar v nemško. Seveda smo mislili, da bo 7. dan že zunaj, kakor so zdravniki rekli, pa so jo prehladili po operaciji, začela je kašljati in so po enem tednu zaradi napenjanja pri kašlju vsi šivi popokali in je bilo treba še enkrat na operacijsko mizo in vse znova zašiti. Torej smola v vsej odlični obliki. – Pa s tem kašljem se mučite po operacijah vsi, ki toliko kadite; predno se pri takem kašlju ves nikotin spravi ven, traja dovolj časa. Zora pravi, da ne bo nikdar več kadila. – Nekaj je pa tudi to krivo, da nemški špital ni več tisto, kar je bil. Stara generacija je pomrla, novi pa so že čisto domači v vseh manirah; vse je samo veliko trgovsko podjetje. Predno gre kdo pod nož, bi morali dati skoz klinični pregled, da ugotove, ali je kaka nevarnost bronhitisa ali pa kaj drugod na srcu ali

na drugih organih. Tukaj pa nič: zdravnik – kirurg se boji, da bi mu klijenta kak drug prevzel, ako ga pusti predolgo po kakih pregledih. Glavno mu je "pod nož" in nato plačilo zato, druge klinične potrebe pa naj pozneje opravljajo drugi. Seveda se ne zgode kake večje nesreče, pač pa delajo potem prave "konjske kure", da se kaj ne zgodi, kar bi škodilo renomeju podjetja. Bolnik pa in njegovi svojci pa si naj masirajo živce, kakor vedo in znajo; v tem oziru je dobra stran v tem špitalu ta, da je vse čisto "militaerisch". Vse na "Befehl" in tako je kar dobro, da moraš "kusch und weiter dienen."

Lepo Te pozdravlja,

Ruda

dne 4. aprila 1952.

Dragi Ado,

res sem Ti zelo hvaležen za Tvoja voščila. Pa še na isti dan so prišla, ko je bil ta "jubilej". Kar čudno hitro se bližamo tistim, ki jih zdaj vsak teden slavi "Svob. Slov." – Toliko jih je, da se čitatelji sploh ne bodo več zanimali za to, ko se bodo nekaj let pozneje vrstili drugi jubileji. "Najina" ne bosta tako pomembna, pač pa so drugi v isti ekipi, ki jim taka nepozornost ne bi bila povolji. Pa prepustimo to času in zgodovini, ki odmeri vsakomur pravično merico.

Bližajo se prazniki in seveda sporočam Tebi in Vilku prav mnogo lepih želja za te dni. Vilku jih menda slavi tokrat zadnjič kot "soltero", zato boš pa Ti drugo leto mogoče že deležen kakih pirhov z mize njegovega gospodinjstva.

Posebnih novic tukaj ni – le pozna se, da se vrste težave in presenečenja. Sedaj še v tiskarnah nastaja stiska, ker morajo za tretjino znižati porabo elektr. toka. Interesentov za pisanje pa je toliko, da je drenj.

Lepo Te pozdravljam in želim Ti, da bi se res dobro počutil te dni

Ruda

dne 28. aprila 1952.

Dragi Ado,

prav lepa hvala za Tvoje pismo. Tudi za čestitke se oba lepo zahvaljujeva.

Posebnih novic pa tokrat ni. Mihi sem te dni po dolgem času pisal in pričakujem odgovor tako nakako sredi maja. – Pri listu smo pa res v škripcih; cene v tiskarni so strahotno narastle, ljudje pa le malo ali pa zelo počasi plačujejo. Bilo bi ga škoda ako bi se moral podati v sence preminulih. Smo pač taki: lanterno smo tako visoko obesili da imamo sedaj premalo sape, da bi jo upihnili. – Če imaš kje kaj vpliva, reci, da naj naročnino plačajo. Pomisli: treba je vsaj dvajset naročnin, da se ena naklada plača. Ko smo pa začeli, pa je bilo dovolj 6 naročnin.

Ali Te kaj zebe? Tukaj smo imeli te dni kar pravo "ljubljansko" zimo, seveda brez snega danes zjutraj pa zelo gosto meglo.

Lepo Te pozdravljava in Ti želiva mnogo stabilnosti sedaj, ko se tukaj mnogim napoveduje nujnost spremembe,

Ruda.

Dne 16. junij 1952.

Dragi Ado,

hvala lepa za Tvoje pismo. Ravno te dni poročajo, koliko snega je zapadlo tam pri Vas, oziroma okoli Vas. Pa še nevihte na morju – to mora biti letos kaj zanimivo. Langus nam je pravil, da je sneg zapadel tam doli kvečjemu enkrat na leto in še tedaj ga je bilo komaj za nekaj ur. Rad bi vedel, kako se kaj letos počutite.

Novic posebnih pa ni. Doma nas precej napadajo po časopisih, češ da smo mrhovinarji, ker dirigiramo begunce sem doli in tako spravljamo tukajšnjim ljudem poceni delovno robo – "mrhovino". Jeze se, da jih prihaja domov tako malo – sicer

si pa izvleček tega pisanja bral v SS. – Te dni pa je bil pri nas v trgovini neki Prezrl iz Ljubljane, ki je imel v Frančiškanski pasaži nekoč fiambrerijo. Tako nas pozna še od prej – in nas je prišel pred odhodom pozdravit. Bil je z družino v Čileju, kamor je prišel l. 1948. Počutiti se je moral res zelo slabo, če drži tisto, da so tam plače res tako nizke. Pravi, da ni mogel živeti in je šel nato k jugoslovanski ambasadi za šoferja. Tam so mu pa rekli, da naj se odzove Rankovičevemu vabilu – in to je storil in se danes odpeljal odtod. Z njim je šel še neki hotelir Rajh – ali Reich – iz Laškega, ki pa so ga leta 1945 titovci spodili iz Jugoslavije, sedaj se je pa tudi od odzval Rankovičevem vabilu in odšel, da poišče svoj hotel v Laškem, ki da mu ga bodo vrnili. Tudi on je bil v Chileju.

Sicer pa ni posebnih novic: ljudje se ženijo, duhovniki praznujejo srebrne maše in žegnanja, od časa do časa še kdo umre – in tako smo tudi mi podobni drugim ljudem po svetu...

Tine je bil tu nekaj dni in je besnel – razganja ga in kdo bi mislil, da ga bo na pragu petdesetletnice igračkanje hormonov tako zaposlevalo. Posrečilo se mu je, svojo pesnitev spraviti do žene v Ljubljani – ali si jo bral – (naslov ima zbirka "Poljub"), ki jo je prejela zavito kot čokolado v srebrni staniol. Pa je slabo naletel, tarnal je, da mu je žena pisala, da naj take stvari kar pri miru pusti. – Seveda bo Tine pesnil še naprej, dasi je Dulcineja obrnila svoj obraz proč od njega.

Tako sem Ti nekaj le podal. Pa še Ti se kaj zglasi. Lep pozdrav.

Ruda.

NB. Lebeničnik nam je pisal precej "ultimativno pismo", češ da naj takoj uredimo pri Veraču, ker njegov paket že sedem mesecev ni prišel v Ljubljano. Pa tudi ne bo, ker je Verač precej tega denarja poneveril in se sedaj otepa policije. Lebeničnik pa nas opozarja, da naj mu preskrbimo vrnitev denarja, ker nas ima za "moralno" soodgovorne in da nas bo dal policiji za pričo, itd. Pa bo kar ostalo pri tem: itd. – in seveda od nas ni prejel odgovora.

Buenos Aires, dne 13. avgusta 1952.

Dragi Ado,

že dolgo sem Ti dolžan odgovora. Upam, da mi ne boš zameril, bilo je pač toliko dogodkov, da smo na pisanje nekoliko pozabili.

Zadnjič je bil pri nas prof. Langus. Spraševal je za številke o zelenih, pa nevem sedaj nič podrobnega. Suče se tako okoli 20, pa je raje manj ko več. Kakor v nekaterih drugih stvareh, tudi pri tem cene padajo.

Sedaj je začela brezposelnost doletevati tudi nekatere naše; vendar mi pravijo, da so se vsi lahko spravili v delo drugod. Ker napovedujejo nove odpovedi, nevem, kako bo prihodnjih tednih. Seveda je vse nekoliko preplašeno in se vsak trdno drži, da ostane tam, kjer je.

Iz USA nimam posebnih novic. Le z Ribnikarjem imamo "tirantez" zaradi časnikarskega društva. On bi rad, da bi bilo vse lepo po – " venarsko" in da je tedaj nesmisel imeti svoje slovensko samostojno društvo. Seveda je pri tem zelo osamljen, ker ima za seboj komaj dva ali tri plemenjake. Tudi Erjavec v Parizu se kuja, ker meni, da morajo biti pravila organizacije taka, da bo on avtomatično postal in ostal predsednik društva. Mož sluti, da bi mogel pri federaciji še kaj dolgo kaj posebnega vleči, vendar se mi zdi, da bo ostal na suhem.

Zadnjič sva z ženo računala, kdaj boš spet kaj prišel na dopust. Mislila sva, da boš kmalu; pa sva ugotovila, da si bil tu v februarju – in sva bila razočarana

Lepo Te pozdravljam in Ti želim, da bi res kaj kmalu prišel Tvoj čas novega dopusta,

Ruda

dne 30. avgusta 1952

Dragi Ado,

malo preveč si se "razburil", ko si prejel moje zadnje pismo, kjer sem ti omenil, da je bilo vse polno dogodkov, a

kaj je bilo da Ti nisem omenil. Stvar je bolj enostavna: o vsem, kar je bilo, si Ti ravno lahko bral v listih, kakor mi tu. Le te dogodke sem mislil in ne kakih drugih iz naših krogov kolonije, ali kaj drugega. Upam, da mi nisi zameril preveč – in zato pohitim, da Te sedaj ne bom pustil kaj predolgo čakati na odgovor.

Ta druga polovica pa je bila tu pri nas vsa v znamenju velikih jubilejnih zborovanj. Najprej je bil kat. shod, potem pa je še Miloš napravil svoje jubilejno slavje in to je pravi "shod", kakor so ga morali včasih imeti kje v Črnučah ali pa na Igu. Stari Remec je bil celo ginjeno slovesen, ko je vse navzoče lahko pozdravil z besedo "dragi somišljeniki" in ljudem okoli mene se je kar "inako" strilo. Še tak liberalec kakor je naš špenglerbaron je potem okoli razglašal, kako bi bil on srečen, ako bi lahko kako skupino ljudi pozdravil z besedami "zdravo, pristaši". Pa so bili možje res zadovoljni z vsem – še Smersu se je v svojih uvodnih besedah dobro znašel, kar je edino mogel včasih biti ali hotel biti na takih shodih doma: ljudski tribun. Vidi se, da se Rudolf več ne neguje dovolj za take nastope in čase, dočim je imel Miloš mnogo več sreče s svojim nastopom, roženina okoli njegovih očal je bila naravnost bleščeče državniška. Ahčin je s svojim govorom hudo zdrknil, bilo ga je tako malo, da še za cerkovnika ne bi odtehtalo, a Kremžar je bil zvesta priča svojih spomeniških pričevanj. V vsem skupaj pa je bilo med somišljeniki res mnogo zadovoljstva in bi si želeli samo to, da bi se lahko pogosteje znašli na tem poprišču, ki jih tako lepo zaziblje v srečo in ponos biti "štrom klerikalec", in to v pravem pomenu besede in nikakor ne v smislu kake žaljivke. Toda ne vem, če se bo milemu narodu ta želja še kdaj kaj kmalu izpolnila: ponavljanje nastopov s približno istim programom in istimi ljudmi bi bilo nazadnje prešablonsko in lahko celo stvari v škodo: in ker nikakor ni mogoče prirejati sporedov, kjer bi se figure lahko menjale in ev. uveljavljale ali konkurirale, teh in inakih sestankov kaj kmalu ne bo.

"Žegnjanje" v Ramos Mejii pa je bilo bogato na lepih sklepih in resolucijah, kmalu bi jih bilo več, kakor pa je bilo ljudi, ki se je odzvalo, dasi je bilo kar zelo lepo vreme. Poznavalci (in prisluškovalci) pravijo, da je bila taka udeležba (okrog 900 ljudi) za tak "shod" premajhna, zlasti ker se je

vršil na prostem in to na prostoru, kjer bi lahko bilo zbranih ljudi na tisoče. – Toda tudi tu je bilo vse v bistvu prav in lepo, ljudski nastop kot tak kar ganljiv in pri procesiji celo veličasten – le žlehtnobe so sedaj radovedne, kako se bodo vsedle instance, ki jih je bilo izbranih kar za več milijonske narode. Ker pa se pri nas teh par miljonov zoži kar samo na nekaj tisoč, se bo tudi vse, kar je bilo odrejenega, zožilo na nekaj desetih ali petin ljudi, ki so vedno in povsod na delu in na istih sejah, večinoma vedno skupaj. Pravijo, da je nazadnje interesantno le to, zakaj je bilo temu krogu nujno, da si je na tak način ustvaril še nekaj novih omizij in instanc. Sedaj čakajo ti radovedneži, kaj bo iz tega; pa presojajo imena – pa pravijo, da še dolgo nič. V tem krogu je namreč obratno, kakor v gornjem: vedno se trudijo in mučijo, da bi krog onih, ki naj gredo na oder, razširili. Pa so vedno le primorani, da morajo vedno le sami ob vsaki priliki na oder. In tako se dogodi, da prihajajo včasih taki ljudje potem na oder skoraj da brez sape.

Mnogo več sape pa imajo zato tisti, ki se gredo pravi teater in ki jim "oder pomeni svet", kakor jim je to definiral Shakespeare. In ker nekateri od njih izgovarjajo to ime, kakor se piše, ima ta njih vera še dvakratno veljavo. Ti "igralci" pa so opazili, da je sedaj med nami tu pravi čas velike konjunkture: in tako se ustanovljajo gledališke družbe in se še "špila" po odrih tako in toliko, da bo tam v obodu velikega Buenosa kmalu odrov zmanjkalo; in ljudje derejo tja, da je inkaso naravnost obilen. Tisti, ki ne bi bili radi na odru ali pa drugim ne pustijo nanj, pravijo, da nas materializem ubija; ti pa, ki se edino razumejo na oder, pa se kar cedijo od idealizma, ki ljudi vsako nedeljo ali soboto boža po dušah in po žepih. In številke niso tako banalne: šest pesov vstopnica in pride jih tudi – včasih – do 500. Dovolj, da se potem pri Emi kaj potroši za primeren banket.

Nevem, ali boš naprej še lahko bral, ako bi Ti kaj več pisal; Ako bo kaj takega "za pod zob" (pa ne pod modrostni, ampak oni zraven, ki je že malo piškav), pa bom še kaj pisal.

Lepo Te pozdravljam

Ruda

VLADY KOCIANCICH

KO BOŠ BRAL TO PISMO...

(Prevod iz Španščine: Milena Ahčin)

Nekega januarskega večera je prišla za Alejandro odločitev. Pojavila se je z vso vljudnostjo. Samomor – je mirno rekla proti zahajajočemu soncu. To je v teh okoliščinah pravilno.

Do tega večera ni nikdar mislila na samomor. Vsaj zase ne. Kot vsi ljudje je mislila, da je to nesreča, huda nesreča, strašen udarec, namenjen drugim. Niti v najhujših trenutkih v zadnjih dveh letih, polnih nesreč, ko so se nadloge valile nanjo z zagonetno točnostjo biljardnih krogelj. Vendar zdaj, ko sloni na balkonu in motri del neba, ki se preliva z modrega na rdeče, ve, da je odločena.

Kajpak se je začudila.

Ne morem verjeti – je rekla tiho in osramočeno, kot da bi se vrtela okrog grde besede, – da nimam več volje za življenje.

Odločena je stopila v salon, šla do mizice, vzela steklenico viskija in čajno skodelico, si nalila malo pijače in sedla na stol.

Dolgo je mirno sedela in držala skodelico med rokami in ni pila. Počutila se je neprijetno, kot da je na nepriličnem obisku, ker ni marala viskija in je sovražila čajne skodelice, ker bi se rada izognila samotni potrebi po slovesu. Vendar smrt ni bila opravičilo za nevljudnost.

Življenje jo je dolgo obsipavalo z dobrotami in ni mu mogla očitati, da bi zaradi njega zgubila željo, ki nas veže nanj, ta živalski občutek, da moramo iti dalje, pa naj se zgodi karkoli. Morda edino to, da ji je v devetintridesetih letih dalo doživeti preveč. Če se bo to grmadilo v takšnem ritmu, si ni mogla predstavljati, kako bo doživela štirideset let.

Srknila je pijačo, prekrižala noge. Takrat je zagledala na desni nogavici spuščeno zanko, tenko belo brazgotino, ki se

je odpirala v črnini, v višini kolena. Potipala jo je s konci prstov. Sprva ni verjela, potem pa se je čutila užaljeno. Nogavice so bile nove.

V tem trenutku se je zamislila v podobne dogodke, ko je vkljub neprestani previdnosti, da bi nikogar ne užalila s površnostjo, doživljala razočaranja. Šop las, ki se je upiral ali je zbledel, na pol odtrgan gumb na najboljši svileni bluzi, zatrgan noht na negovani roki, – pojavi, ki so naznanjali popoln polom, ko je to najmanj pričakovala. Pri kakšni večerji med drugo jedjo, na zborovanju, ko so ji nekoga predstavljali, ko je šla po stopnicah k slovestnosti ali ko je stopala na oder, kjer so predstavljali njeno knjigo.

Zadnje čase je vedno bolj opažala, da se njen telesni ovoj upira duševnim podvigom.

Nismo popolni gospodarji samega sebe, ji je rekel tovariš, angleški pisatelj, ki ga je spoznala na nekem kongresu, ko je z grozo opazoval neko angleško pisateljico, nenavadno debelo, nenavadno umazano, z debelimi rokami, polnimi tetoviranih kač. Delež naše prisotnosti v življenju je tudi pravica drugih. Kolikor je mogoče, se mora to upoštevati.

Alejandra je tudi tako mislila. V resnici je bilo to edino, kar jo je reševalo poloma, to njeno barko velikih mladostnih pričakovanj (velika pisateljica, velika ljubezen, veliki doživljaji), ki se je zdaj zasidrala v tej ženski, ki pije viski iz čajne skodelice v zapuščenem stanovanju, edino ta vljudnost. Prijeten način počitka, kadar ti kakšen udarec ustavi dihanje.

Prav tako je vljudno odgovorila na razvezo svojega zakona, ob pogledu na nekoga, ki ga je njen mož objemal, preden je ona utegnila zapreti vrata spalnice, se zapreti v kopalnico, si umiti obraz in se srečati z nepotrebno izpovedjo, presunljivo in skupno bolečino, z nepotrebnim opravičilom. Ni ji bilo težko biti prijazna. On je prav tako trpel kot ona. Na nek način je s tem, da se je obdržala na površini valovanja nerazumljive bolečine in besnih pametnih besed, brez kričanja, brez žalitev, celo rahlo smehljaje ob besedah "nihče ni kriv", pospešila svojo vzgojo.

V kaj kratkem času ji je uspelo doseči stopnjo moralne elegance, kakršno zahteva vsako zrušenje, kot da bi nikdar

resno ne sprejemala drugih obljub z ozirom na svoj značaj in svoje življenje. Neizpolnjene obljube ljubezni, talenta, sreče. Kakor šopek rož, ki so ga izročili na napačen naslov, pa ga vrnili, vsega ovelega pod svilenim papirjem, z voščilnico v neodprti ovojnici.

Saj ni tako hudo, se je tolažila, ko je sprejemala šopek in se razumevajoče smehljala na pragu zavračanja, skušala potlačiti tesnobo ob zavesti, da je zdaj tukaj in gleda prazen hodnik, ki je bil pred dvema letoma poln smeha in ljudi. Zdaj so bili v njem edino neznanci in Alejandra.

Nočilo se je. Noč je naznanjala bleda umetna razsvetljava. V rumenem soju svetilk v dnevni sobi, Alejandra jih je puščala ves dan prižgane. V meglenem siju cestnih svetilk, ki so mežikale v steklenih bučah. V odsevu porcelanske skodelice in v njeni viskijevi luni. V belem madežu, ki se na nogavici razteza kot ogabna bolezen.

Moram kupiti nov par, je zamrmrala.

Bodo še odprte trgovine, ko bo končala svojo napitnico? Katero znamko naj izbere? Ta jo je razočarala, a bala se je spraševati, premetavati, vtikati pest v nogavico za poskušnjo. Navsezadnje ni nič vedela o nogavicah, komaj to, da so nekatere tanjše kot druge. Kot vedno, je kupila tiste, ki jih je priporočala prijetna prodajalka. Najdražje. Biti prijazen s prijaznimi je težka usluga.

Kakšen razlog je imela, da se je zadolžila pri najemu stanovanja, razen Brunovega ljubeznivega prigovarjanja?

Ne obupuj, – ji je prigovarjal starejši brat. Dovolj si že prestala, Alejandra. Čas je, da poskrbiš za udobnost. Poroštvo in polog prevzamem jaz.

Preselila se je v stanovanje, nesmiselno preveliko za eno samo žensko, ki že dve leti skuša prijateljem prihraniti neprijetnost svoje žalosti, često nezadržanih solza in predvsem zapuščenosti, ki se ji začenja poznati kot dvojna guba na čelu, ki je del njih potez pod našminkano masko zadovoljstva.

Denar ji nikdar ni preostajal, a ločitev ji je pokazala poleg drugih novosti tudi to, da je ubožna in mesec za mescem je bolj spoznavala, da nima rešitve.

Iskala je delo, kajpak. Tako vljudno, da so tisti, ki bi naj zadevo rešili, bili prepričani, da je ta prošnja Alejandrina trenutna kaprica, začasno razpoloženje, ki se bo razblinilo, ko bo začela z novo knjigo. In potrebno delo: urednica, prevajalka, poročevalka, so dajali drugim. Ponudba za pisanje člankov o slovstvu, ki ga je sprejela prisrčno in preplašeno, jo je spominjalo na tiste čase, ko se je skušala zdrževati, preživljati z nerednimi objavami in je tako stopila v prej nedojemljivi svet. V svet dolgov.

Bila je dolžna najemnino, vzdrževanje, kopico davkov. Bruno je plačeval njeno kreditno kartico, edino uslugo, ki jo je njen ponos mogel sprejeti v nesramnih postopkih ločitve in ki je Bruna začela skrbeti.

Ubogi Bruno! Kako ga je preslepila! "Ti gre dobro, Ale?: "Nikdar mi ni šlo bolje." "Ne potrebuješ ničesar?" "Bi ti rekla, dragi moj. Ne mislim umreti od lakote, če imam velikodušnega brata."

Da bi ga pomirila, je kupovala drago drobnarijo. Slavnostne obleke, uvožene kreme in dišave, celo klobuk je bil na seznamu izdatkov na kartici. Z raznimi izgovori je skušala Bruna odvrniti, da bi jo obiskal v njenem stanovanju, kjer je nekaj revnih kosov pohištva plavalo v dnevni sobi kot drobtinice kruha v juhi v sirotišnici in kjer bi njen brat, ki je mislil, da je preskrbljena, odkril znake njenega poraza, ki ga ni mogla zakriti. Knjige por tleh. Velik balkon brez ene same rastline. Prazen hladilnik. Droben siv prah neobljudenih hiš. Smrad po tišini.

Dragi Bruno, je zamrmrala, – če bi ti vedel...

Takrat je Alejandra spoznala, kaj je prezrla.

Neopazen samomor je v redu. Glasni, vnaprej naznanjeni samomori, razlage, testamenti, vse to je pomanjkanje obzirnosti. Vendar, narediti samomor ne da bi napisala nekaj vrstic Brunu...

Ko boš bral to pismo...

Dvignila je skodelico k trepetajočim ustnicam. Viski je dišal po domačem viskiju. Globoko je vdihnila, rahlo srknila, z gnusom.

...bom mrtva.

Ne, prosim, ne, si je rekla. Bom mrtva – zveni kot v Bellovi slovnici. Kako pa? Bom že umrla. Ampak to ni v skladu z dejanskim samomorom. Bom?

Ko boš bral to pismo, bom...

Senca? Prikazen? Spomin? In tako dalje? Vrsta pojemajočih pik? Vprašaj? Nek kaj, kako, kje.

Stavčna polomija, punca.

Alejandra se je smejala. Nehote. Še vedno je imela smisel za humor. Še več: v nesreči se ji je zaostril, po zaporednih udarcih ji je postal navada, da je bila neobčutljiva, za vsako ceno vljudna.

Prej se je izražala z naglim in sproščenim krohotom, zdaj pa obzirno, s posmehljivo ironijo, z nedolžnimi šalami na račun same sebe. Vljudna šala je bila vedno primerna za pomirjenje bližnjega, ki se je čutil česa krivega.

Ko je njen ljubimec... Je mogla tako imenovati moškega, s katerim se je shajala na žimnici, udobnem ležišču v šest plasti, s sinjo in rožnato prevleko, trdem kot cement, Sommier Bed, s tremi neplačanimi obroki in ki se je ujemalo z moškim?

Ljubimec, dobro. Ni bil prijatelj, ni bil ljubi. Mlad kot žimnica, okrasen, brez držajev in naslonjala. Vendar Alejandra, ki si je očitala, da se je upirala svojemu telesu in ki je vztrajno obsojala šestnadstropno sijajnost mehaničnega udobja, se je skušala vljudno prilagoditi možu. Resno jo je ljubil, z romantičnim navdušenjem. Do viška, zanjo do viška takrat, ko ji je ponudil, da bi živela skupaj. Prav takrat, ko je premišljevala o odlikah žimnice, o katerih je govoril reklamni listek (udobna, zdrava, pripravna), ji je ljubimec govoril o tem, da bi imela otroke.

V mojih letih?

Zakaj ne?

Ker...

Alejandra je mehko zdrsela proti levemu robu postelje. Ne bi bilo vljudno, če bi zdaj žalila željnega ponudnika sladkosti poznega materinstva s pojasnilom, da ona ne more, da ni mogla.

Nikdar nisem hotela imeti otroka, je resno lagala in ga poljubila na ustnice, gladke kot Somier. – Literatura je škodljiva za kožo, za postavo in za družino.

Kadar ni mogla spati, zaradi česarkoli, ga je pogrešala. Mirna, hvaležna za novo skušnjo, spoznanje najmočnejših želja bližnjega, kar ji je dalo možnost povečati zmožnost strpnosti.

Le to se ji je čudno zdelo, da vljudnost ni bila nalezljiv užitek. Kakor neotipljiva sovražnost velike žimnice. Ker je mladenič ni več klical in če sta se slučajno srečala, je niti pozdravil ni, kot da bi se je sramoval.

Brez smisla za šalo bi bil zmožen kakršnegakoli nasilja.

Ko ji je založnik sporočil, da sicer sprejet roman ne bo objavljen, je Alejandra, skrbno oblečena in jasna kot vrtnica na oglasu lepotilnih pripomočkov, s prekrižanimi nogami in zoprnim razkazovanjem francoskih nogavic in italijanskih čevljev z visokimi petami pomirjujoče odgovorila s svojim toplim smehom:

Spet ena knjiga, ki obogati mojo neizdano knjižnico.

Ni se zjezila, ni se pritožila. Čeprav je dal ta roman smisel njenemu pustemu življenju. Morda zato, ker je ob pisanju za druge začutila potrebno svežino želje, kot redke kaplje v peščenem viharju dveh let. Res ni bilo važno. Neobjavljen roman je podaljšal seznam nepotrebnih nasprotij, ki jih je Alejandra, vsak dan modrejša, brisala s svojega pogleda na svet. Zakaj objavljati še eno knjigo, če jih je že toliko tiskanih? Zakaj bi se trudila? Pri pisanju, pri objavljanju. Pri vstajanju s postelje. Pri uživanju hrane. Pri hoji. Pri govorjenju. Tisoče milijonov človeških bitij to dela, slepi so za strahotne številke naraščajočega človeštva, zvesto zaverovani v sanje, da so edini, neprogrešljivi.

In Alejandra je zardela.

Kakšna sebičnost, je rekla, ko je gledala skodelico. Biti živa brez volje, zasedati prostor na planetu, ki je že preveč poln ljudi.

Ura je bila devet. Angleška ura z nihalom, iz dišečega lesa, podedovala jo je po očetovem dedu. Po sto letih še vedno teče.

Naštela je devet udarcev. Počasnih, zvenečih, votlih. Deveti je obstal trenutek v zraku in spremljal Alejandrino odločitev.

Ženska, ki je odločena, da se usmrti iz ljubeznosti.

Piriapolis, 5 januarja

Dragi Bruno!

Ko boš bral to pismo, se boš vprašal, zakaj sem se ubila v Piriapolisu in ne v Gessel ali Cariló ali v kateremkoli kopališču na Atlantski obali. Ali ni vseeno, ali je ta ali ona obala, če gre nekdo

daleč v morje in utone zaradi utrujenosti ob povratku? Ni vseeno. Zdaj smo sredi poletja. Na obali bi bili znanci. Da bi jim pokvarila počitnice? Samomor nekoga bolj ali manj bližnjega vedno razburi, kot bi posnemal nek njegov krik, temen, grozeč, ki zveni iz onostranstva.

Mislila sem na Uruguay. Ni govora o Punta del Este, La Paloma, La Pedrera. Tudi najbolj odljudne se napolnijo z Argentinci. Šla sem na potovalni urad. Priporočili so mi Piriapolis, Grand Hotel.

Piriapolis, ker ni moderen. Grand Hotel, njegov evropski stil, dekadenčen, mogočen. Dvojna soba brez oskrbe je dnevno dosti dražja kot sedem noči z oskrbo. Uradnik je bil tako ljubezniv! To bo zadnji velik strošek na kartici.

Upam, da mi boš oprostil muhavost.

Tvoja ljubeča sestra.

Alejandra je preganila pismo, a ga ni dala v ovojnico. Pustila ga je na edini knjigi, ki jo je prinesla v Piriapolis, "Le temps retrouvè". Izdaja z mehkimi platnicami, lahka in zelo zdelana na prejšnjih potovanjih, bolj srečnih.

Pisemski papir, Proustova knjiga in pero, samo to je rabila za napolnjenje časa. Čas je vdrl v Alejandrin samomor kot nezaželjen tovariš.

Med življenjem in smrtjo, koliko zoprnih ur! Del te neprijetne poti je že prepotovala. Čakanje v pristanišču, čakanje aliskafa Buquebus, čakanje omnibusa za Montevideo, čakanje v veži Grand Hotela, ko niso našli njene prijavnice. Zdaj mora čakati še noči.

Alejandra je ogledovala sobo in jo je stisnilo v grlu.

Dragi Bruno!

Če ne bi bilo zato, ker je obala, točno nasproti hotela, polna Uruguajcev, ki pijejo mate, kot veš, mirnih ljudi, če ni bi bilo zato, ker me moti misel, da bi jih zbegala pri belem dnevu z utopljenim Argentincem, bi že kar križala obrežno cesto in se zagnala v valovito in sinje morje. Grand Hotel me je spravil v težave.

Mešanica bolnice Rivadavia in starih zaporov Devoto, je premišljevala. Begal jo je občutek, da jo povsod spremlja polom. Zakaj ji usoda odreka nekaj ur ugodja?

Grand Hotel je bil vsekakor velik. Poslopje iz začetka stoletja, zgrajeno v pahljačo, obsega dolg blok, ima mogočno stopnišče, palme in svetilke na vrtu, galerijo slokih stebrov in celo grško-rimska boginja se vzpenja na podstavku sredi drobnega kamenja in rož, da naznanja, da podjetje skrbi za nego poslopja.

Nekaj kratkih minut, ko je šla po močno razsvetljenem stopišču, je Alejandra verjela uslužnemu nagnenju, ki ga je ponujal prospekt. Vendar sedemdeset let zgodovine v Río de la Plata je šlo tudi skozi hotel, tudi vojaška diktatura, zgodovinsko ropanje, in od legendarnega obilja je ostalo le cementno okostje, visoki in goli hodniki, sive vdolbine v stropu, razpokani balkoni, zakrpane polknice.

Na srečo je bila Alejandrina soba obrnjena proti morju, ki je ob tem času, ob treh popoldne, bliščalo. Tenki listi svetlobe so drseli skozi raztrgane zastore in rezali rjave trakove preprog, pohištva in tapet. Vse je bilo rjavo, še kopalnica.

Alejandra se je počutila v tej sobi kot lutka v škatlji. Pismo Brunu je pisala na mahagonijevi toaletni mizici z ogledalom in vsa njena druščina je bila njena bleda podoba v ogledalu med starim, rjavim angleškim pohištvom. Sobarice v belih haljah so hodile po neskončnih hodnikih kot bolničarke ali nune.

Evropski stil, je rekla, da bi slišala rezek zvok svojega ogorčenja, a ji je glas utonil v zdehanju.

Valium je začel delovati. Tableta, ki jo je v zadnjem trenutku vrgla v torbico, skupaj s trakom aspirina. Valium, ker bi ji živci mogli pokvariti odločitev, ki je nastala v Buneos Airesu. Aspirin, ker je nemogoče misliti na samomor sredi bedastega glavobola. Ni mislila, da bi ga rabila dosti prej. Šele v trnutku, ko bo odkrila umazanost predsobe samomora. Alejandra je stekla v kopalnico, si nalila kozarec žveplenaste vode, vzela Valium in aspirin. Vrgla se je na posteljo na obraz, poslušala udarce srca z zaprtimi očmi, uspela se je pomiriti, premisliti, zakaj je prav zdaj tukaj v hotelu.

Dragi Bruno!

Samomor s pohujšanjem je proti mojim namenom. Hočem smrt v skladu z vsemi vsakdanjimi stvarmi, ki jih ljubim in jih komaj

opažam, ki zginjajo neopazno dokler ne izginejo, ki puščajo nedoločno in srečno sled, kakor branje v mladih letih, kot prvi zapiski neke zgodbe.

Žalost me je utrdila, skoraj ne čutim je več. Zakaj bi pokvarila nevidnost zadnjih let s pošastnim prizorom in škripanjem? Vreča z deli telesa, mlake krvi, histerični prevoz v bolnico – vse to prinese navaden samomor, če se vržeš pod vlak, skočiš s terase, če pogoltneš polno škatljico uspavalnega praška ali če si prerežeš žilo. Samo izzivanje pozornosti. Biti v ospredju in nekaj posebnega. Odvratno.

Ne misli, da mi je zelo všeč misel na morje. Prvič, vode se bojim. Drugič, je literatura in kursi. Kajpak bi mi bila bolj všeč nevihta sredi vožnje z jadrnico, kakor zgledna smrt pesnika Shelley, med črnimi valovi in belimi bliski, vendar je to primer za drugo stoletje in drugačno okolje. Zato sem pač tukaj, na pragu neprimerno skromnejšega umiranja, v Grand Hotelu Piriapolis...

Ob šestih je šla Alejandra v sprejemnico, opravljena zaradi dolžnega spoštovanja drugih v bluzi Dior in hlačah Cacharel, kakor je bilo na seznamu njene kreditne kartice. Valium jo je bil vrgel na rjuhe (grobe, smrdljive in revne) in po dolgem počitku se je odpravila zdaj na pot po hotelu.

Pridete na hapi ar?

Kako?

Alejandra je zbegano pogledala uslužbenca v beli obleki, ko jo je ustavil v veži in se ji sladko smehljal. Na suknjiču je imel vezen znak hotela. Temno rjave roke.

Hapi ar je od sedmih na vrtu. Nikar ne manjkajte! To je vključeno v hotelski ceni.

Kajpak, prav lepa hvala, je rekla Alejandra in ni vprašala, od kod je čudno ime, eksotično, podobno Tahiti ali Jamajka, da bi ga ne žalila.

Mladenič je bil srednje postave, srednje privlačen, kostanjevih las, kostanjevih oči, nevtralno bele kože kot cev plinske svetilke.

Vsi Uruguajci so bili prijazni, bledi in kostanjevi. Nihče ni vedel zakaj. Alejandra, malo žalostna, je razumela, da nikdar ne bo mogla odkriti, zakaj podedujejo Uruguajci iz roda v rod ljubeznivost, bledost in kostanjeve lase.

Ko boš bral to pismo, pomisli, kako nesmiselno je, da sem se ubila kljub nerešeni zanimivosti.

Vzdihovaje je šla skozi vežo proti enim od obokanih vrat. Tam so bili vrtovi, da, v množini, z velikimi začetnicami, pravkar dodani staremu okostju hotela. Ogromen plavalni bazen, mize in stoli pod palmami. Še en bazen, pokrit z zelenim platnom. In v krogu položene kamnite plošče, kjer so godbeniki v belih oblekah uglašali instrumente. Okrog tega kroga v vrstah stolov na trati je bilo občinstvo.

Alejandra je z začudenjem opazila, da nihče od gledalcev ni bil mlajši od osemdeset. Zastopniki skrajnega Starčestva, ki se letno shaja v Piriapolisu.

Enako kot ona: čakali so na smrt. In v spoštovanju bližnjega so se slovesno opravili. Moški v suknjičih, s kravato, ženske v lesketajoči svili, z nakitom. Vendar s pridihom vesele trdovratnosti, kot da bi hoteli za vedno ostati na tem svetu, pa čeprav samo na vrtovih Grand Hotela. Ta trmasta želja je hotela zbrisati poslovilno pismo, ki se je že začelo pisati na njihovih telesih. Krhki kot suhi listi, ki se še niso odtrgali z drevesa, zravnani s pomočjo palice, z belimi glavami ali s peščico pobarvanih in nakodranih las, ki so radovedno silili naprej.

Napolni se z lučjo, besno se upri smrti luči...si je deklamirala Alejandra, ki jo je prevzela sila starcev, ki so se oklepali svoje zadnje ure.

Dobrodošli pri Hapi ar! In danes...veliki klasiki moderne glasbe. In z vami...svetovno slavni...skupina Antoine!

Nekaj prodornih glasov, kot da je zamijavkal ogromen maček, je začelo bruhati iz zvočnikov. Alejandra se je vljudno umaknila. Dvignjena roka, polna prstanov, jo je zadržala.

Ne odhajajte vendar, ne odhajajte. Zdaj pride Only you.

Gospa jih je gotovo imela devetdeset, drobna, niti do rame ji ni segala. Sedite, dragica, sedite! Začenjajo Only you. Obožujem jo. Only you, only you make this world seem right. Kar dobro poje, je mislila Alejandra, dobro izgovarja, se dobro počuti, je zadovoljna, za vsako ceno hoče še živeti. Ko je sedla med starkom in gospodom enake starosti, našemljenim kot mladenič petdesetih let, v belem suknjiču in s tremi prameni svetlih las na čelu, je Alejandra obnovila svojo odločitev.

Nesramno je bilo, da je tekmovala za prostor, ki so si ga ti prijetni umirajoči starci z vso pravico lastili. Ona je bila odveč.

Po prvem ploskanju je nastopil pianist. Nekakšen uvod, ki je pripravljal napetost, ta-ta, ta-ta-ta.

Ja, ja, ja, so kričali starci in besno udarjali v ritmu s čevlji in z rokami, dokler ni skupina Antoine začela igrati.

Ja, ne! Majčkena gospa jo je žareče gledala, Je, je!

Kaj je? je vprašala Alejandra iz ljubeznivosti. Čudno se ji je zdelo, da je družba vzhičena že zaradi nekaj tonov.

Nu jork, nu jork!

Zdaj so vsi starci v velikem, nezadržnem valovanju planili na ubogega in skoraj brezčutnega Antoina, peli, tolkli z nogami in s palicami po taktu New York, New York!

In pisala je v pismu:

Dragi Bruno!

Hapi ar je Happy hour, vesela ura. Vrtovi in soparni bazen so tisti formol, ki se imenuje Spa, zato je Grand Hotel tako drag. To je pomlajevalni studenec onim, ki verjamejo v dolgo bivanje. Samomorilec ne bi smel biti tukaj. Dela krivico tistim, ki verjamejo.

Ob pol devetih je Alejandra pila svoj Campari v hotelski galeriji. Razgled je bil čudovit. Morje, katerega modrina je bila skoraj črna, se je zlivalo na pesek v mehkih in gostih valovih kot lava iz nekega podzemnega vulkana. Vse je bilo že pripravljeno. Pismo v ovojnici, potovalna torba zaprta, Proustova knjiga na toaletni mizici (komu bo ta knjiga ostala?), strašna soba urejena.

Dragi Bruno!

Nikar ne misli, da sem v zadnjih trenutkih zelo trpela. Usoda mi je dala nekaj pritrdilnih znakov. Prvi je bila ura srečnih starcev. Drugi sonce. Vidim da zahaja narobe. Zahaja na vzhodu. Kako morejo tukaj živeti in ne ponoreti?

Po jutrih sonce sploh ne vzhaja. Ko se obrneš, ga imaš za hrbtom. Popoldne pogledaš na plažo, ki je nekakšno nadaljevanje Río de la Plata, pa vidiš tam sonce, ki zahaja na vzhodu.

Zelo primerno se je ubiti v takšni zemljepisni zmedi. Kot bi padla v časovno razpoko. Nihče ne bo opazil.

Plačala je Campari. Natakar jo je vprašal, če bo večerjala. Večerja je bila vključena v ceni. Alejandra je pogledala proti obali in videla ljudi, ki so se sprehajali. Bilo je še zgodaj. Šla je v restavracijo.

V jedilnici Grand Hotela je bila miza za samopostrežbo tako dolga in tako obložena, da jo je spomnila na čudežne pojedine v pravljici Tisoč in ena noč. Stolpi sirov, slapovi pršuta, nemške klobasice, rezine melone, grozdi češenj, sklede tujih solat, mrzlo meso, indijske omake, kavijar, skleda pastet, sklede rdečih, zelenih, zlatih, toplih pogačic...

Že dve leti je zelo malo jedla. Polagoma je shujšala in se ji slokost ni naenkrat zaznala. S tisto umirjenostjo, ki jo je imela v vsem, je prišla do stradanja kot po prstih, po neopaznem odklanjanju jedi. Ne samo tenka, bila je prozorna in zmanjšana od stradanja.

Gledala je to čudovito mizo, ko je zaslišala krik:

Meni?

Debela petdesetletnica v zeleni tuniki in z rdečo lasuljo in malajskimi uhani je vlekla k sebi ogromno kupo jagod s smetano. Podstavek kupe je držalo dekle v beli uniformi.

Meni ne boste ukazovali, kaj moram jesti!

Vendar ni na spisku jedil Spa. Prosim, gospa, ni na spisku jedil Spa...

Mi daste jagode, punčka, ali pa grem pri tej priči! Samo tega je bilo še treba!

Dieta, gospa, prosim!

Borba naravnost, borba na življenje in smrt. Debeluha, besna zaradi užaljenosti in želje po jagodah. Uslužbenka, zbegana zaradi strahu pred tehnico Spa. Zmagala je gospa, ki je delala dieto in Alejandra, osramočena, ker ni čutila enake strasti po jedi, ki je bila povod bitke, se je približala mizi in si začela nalagati jedi.

Jedla je gnjat, krompirjevo solato, rusko solato. Prinesli so ji tudi slavnostno večerjo in je jedla. Žlikrofe in popran hrbet. Z voza slaščic je izbrala plavajoče otočke in čokoladno torto. Pila je pol steklenice čilenskega vina. Podpisala je spisek svoje

zadnje večerje in odšla iz restavracije. Čutila se je čudovito napihnjeno. Polno.

V galeriji si je prižgala cigareto in jo z užitkom pokadila.

Ura odhoda, si je rekla med izpuhi dima okusnega Bensona.

In napotila se je proti oceanu modre lave, ki bo razdrobil vse do poslednje celice nahranjenega in zadovoljnega Alejandrinega telesa.

Piriapolis, 3. januarja.

Dragi Bruno!

Ko boš bral to pismo, te bodo že klicali z argentinskega konzulata zaradi prevoza mojih posmrtnih ostankov.

Prav rada bi ti prihranila to neprijetnost. Rada bi se prepričala, da nisem bila prevelika nadloga zate. Vendar, Bruno, nisem se mogla držati prvotnega načrta, ki bi bil manj nečasten za našo deželo, bolj čist in sladek za mojega brata (glej prvo pismo).

Snoči sem šla na obalo. Oh, kakšna lepota ponoči! Kako ljubka smrt, kako čisto nebo, pa kakšen mir! Morje niti ni bilo mrzlo. Voda mi je segala do kolen, ko sem zaslišala, da me nekdo ogovarja. Neopazno mi je sledil.

Trinajst nas je, gospa, in vi veste, da je številka trinajst nesrečna pri mizi. Bi nas hoteli spremljati? Samo trenutek, da bi razbili številko.

Nekaj fantalinov je naredilo ogenj za zidom. Bilo jih je trinajst in malo za šalo in malo zares so povabili še mene. Lepi fantje, Bruno, in tako zadovoljni s svojim ognjem in s svojo kitaro. Zadovoljni z življenjem, revčki. Nisem mogla biti nevljudna do tako odkritega otroka, čeprav je bil vražjeveren kot beraški menih. Sprejela sem predlog, da ubijem številko, sebe pa ubijem potem, malo dalje proč, ko bodo name že pozabili.

Celo uro sem jedla klobasice in poslušala pesmi Viglettija. Klobasice, kitara in Viglietti. Postalo mi je slabo, nisem se mogla obvladati. A fantje so se vedli kot angelčki. Podpirali so mi čelo, polivali so me z morsko vodo z lončkom. Potem so me spremili do hotela. Sobarica mi je v trafiki kupila Sertal.

Prav. Zdaj še o repatriaciji trupla. Napisala sem že par vrstic upravniku hotela (glej priloženo kopijo).

Spoštovani gospod!

Ko boste brali to pismo, boste v nerodnem položaju, kar resno obžalujem. Prosim, ne sprejmite tega dejanja kot primer argentinske nadutosti. Nikdar nisem podcenjevala Urugvaja in vam ne puščam trupla v hotelu zaradi podcenjevanja ponosa mojih rioplatenskih bratov, za katere sem prepričana, da imajo odlične samomorilce, celo bojše od naših.

Sporočam Vam popolno zadovoljstvo z Vašim podjetjem, ki nikakor ni vplivalo na ta nenavaden način prekinitve mojega prijetnega bivanja pri Vas. Pozdravljam...

Dragi Bruno!

Upam, da bo pismo rešilo te uboge ljudi vsake odgovornosti. Tvoje ime in številko telefona sem napisala pod podatki našega konzulata v Montevideo.

Alejandra je vzdihnila. Rajši bo končala po zajtrku, z jasno glavo. Še vedno jo je bolela, čeprav si je privoščila osvežujoč sprehod po vsem obrežju Piriapolisa ob šestih zjutraj, od začetka do konca, po peščenem loku, ki opisuje obalo, v besnem vetru.

Dober dan!

A, smo zgodnji!

To je zelo dobro.

Polom: obala ni bila prazna. Ribiči, nešteti, nezaželjeni, so jo prijazno pozdravljali. Rjavolasi Urugvajci, bledi in prijazni. Verjetno bi bili pripravljeni pognati se v morje, če... Družinski očetje, zasajeni v življenje kot njihove ribiške palice v pesek, ne motijo jih prazni sodi, neuspešna vaba. Alejandra jih ni mogla izpostaviti nevarnosti samo zato, ker je ona prosta in brez volje za ribarjenje, brez navdušenja za kakšen navaden podvig.

Na vzhodu je nebo spet začelo žareti, ko je znova poskusila, točno nasproti hotela.

Ura je bila sedem. Nikjer nikogar.

Dragi Bruno!

Že me je odplavilo, bila sem daleč od obale. Kdo bi mislil? Suhec v črtasti majici, tisti, ki posoja sončnike in ležišča ljudem iz hotela, je plaval za menoj in kričal: Rdeča zastavica, rdeča zastavica!

Ko se obrnem, ga vidim, kako se pogrezne, se vzpne, se pogrezne. Naenkrat je kar utonil. Revež ni znal plavati. Zato, da bi me obvestil, da rdeča zastava pomeni nevarnost, je prišel tako daleč, da je zgubil tla pod nogami. Morala sem zamahniti z rokami kot še nikdar v življenju, da ga niso požrli polmetrski valovi. Poglej, kakšna ironija: V tem trenutku sem se s hvaležnostjo spomnila pokalov, ki sem jih dobila v kopališču kluba Gimnasia y esgrima, se spomniš? Plavalne tekme, ki jih nikdar nisem cenila, ki sem pozabila nanje kot na sanje in ki mi zdaj pomagajo, da lahko rešim suhca.

Torej sem sklenila, Bruno...

V slaščičarni je bila luč bela in mehka kot smetana. Alejandra je naročila kavo.

Ne boste ničesar prigriznili? je vprašal natakar. Imamo amerikanski zajtrk.

Zopet bled, nežen, kostanjelas fant. Alejandra si je predstavljala, da bi tega nedolžnega Uruguajca prizadelo, če bi videl, kako nesejo čez galerijo nosilnico z mrličem.

Saj nisem lačna, se je nasmehnila.

Morate jesti, je rekel strežnik z obupanim obrazom. Imamo dosti okusnih stvari.

Dobro.

Z nasmehom je privolila, brez volje za jed, in je vstala.

Ker jo je pobič opazoval, si je naložila na krožnik meso, na drugega rogljiče, spet na drugega prepečenec. Prihajala in odhajala je s sokom, kislim mlekom, zrnjem, maslom, marmeladami in breskovim kompotom, strežnik jo je opazoval s poklicnim zanimanjem.

Ob devetih je izpraznila vse krožnike. Morski valovi vzbudijo hudo lakoto. In vendar, si je dopovedovala, ko je podpisovala zajtrkovalno prijavnico, točno ob dvanajstih bom mrtva.

Nekaj minut po deveti uri je šla v središče naselja, kjer so bile trgovine. Mrtvo in golo bi jo potegnili iz morja. A utoniti v topli hotelski kopeli je zahtevalo vsaj nekaj spodobnosti. V edini modni trgovini neke galerije je našla lokal, ki je sprejemal kreditno kartico.

Dragi Bruno!

Oprosti, spet strošek. Prihodnji mesec bodo na spisku kartice zelo drage kopalke. Nina Ricci, prav žal mi je. Uruguajske se mi nikakor niso prilegale.

Varne naramnice, posmrtna varnost. Mogle bi nesramno zdrkniti. Ni lahko nategniti bleščeče in stegljivo blago. Ne bi mogla nalagati takšnega dela tistemu, ki bo našel mrliča. Hoja po obali mi je ožgala kožo in udarci valov so mi jo zgladili. Vsa sveža sem, skoraj mlada. Smešno, kaj?

Tvoja ljubeča sestra.

Deset minut pred dvanajst je Alejandra stopila v dvigalo, ki jo je peljalo v Spa. Oblečena je bila bolj izbrano kot kadarkoli, iz obzirnosti do pravic drugih. Čez imenitne kopalke je oblekla sinjemodro haljo Dior. Na nogah prozorne sandale Ives St. Laurent. V roki torbico Fendi za Proustovo knjigo in pisma. Lase je imela prevezane s Hermesovo rutico.

Resnobno je prečkala vse prehode v samomor.

Izročila je hotelski listek. Izkaznico za bazen. Sobica za odlaganje halje. Hodnik k sauni. Prhe. Izročitev brisače. Zdravniški pregled.

Zdravnik, ki je vodil pomlajevalne programe, je imel lica polna mozoljev. Je mladoleten ali je to dokaz uspešnega postopka?

Bil je nežen, rjavih las, bled in strašno dolgočasen.

Nizek pritisk. Zgornji prenizek. Spodnji previsok. Sploh še lahko hodite? Ni misliti, da bi smeli v bazen. Dovolite srce. Aha. Že dolgo niste delali elektro? Čutim razliko. Se pravi: nepravilnost. Ne smete v toplo kopel. Zaenkrat nič saune. Pojdite gor in v posteljo. Imate svojega kliničnega zdravnika v Piriapolisu? Vaše stanje je nevarno. – Zazdehal je in podpisal izkaznico.

Sprejeta v Spa. Zdravje normalno. Brez posebnih navodil.

Vroča kopel je bila prazna. Kajpak, miza iz Tisoč in ene noči je pripravljena za kosilo.

Počasi je stopila v vodo.

Mlačna, mlačna, mlačna, zločinska voda. V tej soparni modri jami, kjer moje nepravilno delujoče srce, moj pritisk, moja odločitev - zadremajo.

Ko si je Alejandra zategnila naramnice, je zaprla oči, prepustila svojo dušo uri na steni in opozorilu v barvah: Prepovedano ostati v vodi več kot deset minut.

Umreti v zibelki, zazibati se v smrt, kako čudovita smrt!

Piriapolis, 4. januarja.

Dragi Bruno!

Ko boš bral to pismo, bo moje romanje pri kraju.

Samo po čudnem naključju sem prenesla pol ure vodo, ki bi me morala ubiti in prizadeti neprijetnosti ubogi strežnici, ki bi me morala paziti.

Še vedno slišim njen obupen klic: Odslovili me bodo! Kričala je tudi žaljive besede na račun moje matere in Argentincev, ki prihajajo poleti, v zelo razumljivem strahu, če pomisliš na brezposelnost v Uruguayu, medtem, ko me je jezno klofutala.

Kaj bi mogla napraviti? Jo pustiti brez dela? Pri teh letih in precej lepa, gotovo je imela fanta, gotovo se je hotela poročiti. Ali pa ne. Morda je zbirala denar, da bi šla v Pariz h kakšnemu sorodniku, Uruguaycu, bledemu, kostanjevemu, ki živi v Parizu.

Zamislila se mi je. Potrudila sem se, začela sem dihati naravno. Prišel je star zdravnik. (To ni bilo vključeno v hotelske usluge, a njegova klinika sprejema kreditno kartico. Žal mi je, brat.) Druga stran srca ali nekaj podobnega, je rekel zdravnik. Prava diagnoza za izvedbo moje odločitve.

Tokrat s pomočjo mehanike.

Zbogom, dragi Bruno.

Naslednji dan je Alejandra najela kolo.

V ozadju piriapolske obale so hribi. Kot boleč spomin na cordobske hribe pred vdorom Mc. Donalda in elektronskih iger. otroških igrišč, stojnic z barvastimi ogrinjali, kravjih kož rase Hereford in iz Buenos Airesa uvoženih drobnih izdelkov, pred vsem tem so bili ti hribi zeleni in valoviti, čisti in nepokvarjeni. Na najvišjem hribu je nepogrešljivi Kristus z razprtimi rokami nad malopridnim svetom. Proti tem rokam je Alejandra gnala kolo.

Kolo ni bilo novo. A ženska, ki je posojala kolesa, je bila zgovorna. Naredila ji je celo predavanje o neprevidnosti turistov, ki zahtevajo kolesa z osemnajstimi prestavami, ki jih potem

ne znajo rabiti. O potrebnosti vaje z mišicami. O urah, ki jih prebije na tem vogalu Grand Hotela, ko posoja motorje, da redi svoje debeluharje. O kolesu, ki rjavi, se kvari, uničuje. Prav nikoli ni zavpila, mahala ali se pačila, ta bleda žena rjavih oči, krotka in dobro vzgojena. Zahtevala je dvojno ceno kot bi zahtevala za motor. Kolo je bilo rjave barve.

Nekega oblačnega in viharnega jutra ob devetih se je Alejandra zapodila po edini asfaltirani cesti, ki je očitno peljala h Kristusu. Peljala je v Punta del Este.

Avtomobili so jo prehitevali s hitrostjo 200 kilometrov na uro, v sunkih so pretresali kolo. A ob straneh tega pasu naglice je bila dežela mirna in prijazna. Smrekovi in evkaliptusovi gozdovi, ozke steze. Duh po že davno pozabljenih rastlinah, dišave poljskih rož, težek, uspavajoč zrak je naznanjal dež. In Alejandra je bila prvič v dveh letih srečna.

Zavila je z glavne ceste in zapodila po stezi, ki se je vijugala proti hribu s Kristusom, ki se mu je videla samo glava.

Pustite otroke k meni.

Navsezadnje je bila otrok, na kolesu proti svoji smrti, zasopla, uporno srce se ji je hotelo razleteti na tisoč koscev. Drobno srce ženske, ki je toliko časa presedela v tišini, pila viski iz čajne skodelice, ki se že dve leti ni gibala ali se je komaj gibala, ni preneslo tega telesnega napora. Hotelo je počiti. S tem srcem bi se razletela vsa nekoristno nakopičena žalost, skrivnostna naveličanost mesa, spodobnega življenja in brez Alejandrine krvi.

Nebo je bilo črno. Brez prestanka je poganjala kolo, jopica je bila prepotena, obraz ji je pokrival črn prah, zavijala je po poti med drevjem in pašniki, potrpežljivo kot v nekdanjih časih. Nikjer hiše, ne plota, ne napisa.

Zabliskalo se je. Padle so prve kaplje. Vendar se ni ustavila. Zagnana, silila se je, pijana nemogoče sile, navkreber, navzdol, z bosimi nogami na pedalih in s togimi komolci na držajih. Nenadoma jo je zadržala močna in hitra svetloba, kot zlat blisk, ki je prelomil nebo.

Uruguajsko sonce.

Stopila je s kolesa, ga naslonila na drevo. Ozrla se je okrog. Nikjer več hribov. Na obzorju je iskala Kristusa in ga ni našla.

Samo sonce in tišina, nič drugega. Podzavestno je dvignila zapestje z uro. Neverjetna ura.

Četrt čez poldne. Četrt čez polne, živa, sredi poti, sonce na nepravem kraju. Čisto zgubljena.

Popolnoma jasno je spoznala, da bo v nekaj minutah mrtva. Od žeje, od močnega sonca, od utrujenosti.

Hvala, je zamrmrala.

Sedla je poleg drevesa, naslonila je glavo na deblo, zaprla oči, zaspala. In sanjala.

Sanjala je, da se je velik omnibus ustavil poleg nje. Dva angela, velika in črnolasa, oblečena v modre šoferske obleke, sta stopila iz avtobusa in jo vprašala, če se je morda zgubila ali če koga čaka. Sanjala je, da je vstala in jima odgovorila: Ne, nikakor. Grem v Piriapolis. Angela sta zmajala z glavama in sta jo povabila, naj stopi v avtobus. Odklonila je, skoraj jokaje ob tolikšni prijaznosti nebeščanov, vendar trmasto. Piriapolis je zelo daleč, da bi se mogla vrniti s kolesom, je rekel večji od predstavnikov onostranstva.

Prosila je Boga, naj ji odpusti neprijetnosti, ki jih povzroča. V tem se je zbudila.

Dragi Bruno!

Ko boš bral to pismo, bi morala, bom, naj bi, moram biti mrtva. Po božji milosti in na poti v Punta del Este. Vendar se je vmešala obalna prevozna družba. Omnibus je zavil z redne poti, ker so šli šoferji h kosilu. Vendar mi ostane še kolo, klanec in s silo padec proti zidu ob obali Piriapolisa.

Brez zavor, brez prestav, brez rok, tako se bom spustila po klancu. Dovolj mi je. Ne bom imela dovolj moči, da bi obvladala to nerodno vozilo brez prestav.

Tvoja ljubeča sestra.

Tako je v duhu pisala, ko je gnala kolo po cesti, ki sta jo svetovala šoferja, gnala v vrtincu brzine. Z eno roko je držala ročaj kolesa, z drugo vihtela evkaliptusovo vejo v znak zmage.

Strma cesta jo je gnala kot zadnjo biljardno krogljo v prepad hiš, cest, avtomobilov in skal. Piriapolis je videla z najbolj oddaljene in najhujše vzpetine. Kristus je stal zadaj, velikanski

in mogočen. Prepustila se je padcu. Hrepenela je po smrti, ki jo čaka tam spodaj. Kako lepa smrt! Neskončno modro morje, skale, bele od pen. Kopališče polno ljudi, ki uživajo v krasnem dnevu.

Drvela je navzdol. Kakor da bi dve leti vadila v pripravi na kolesarsko tekmovanje. Spretno se je ogibala vzpetin in jam. Švigala je med avtomobili in pešci, lahka, drzna, s polnimi pljuči, razbijajočim srcem, razmršenimi lasmi in odprto bluzo, prav do Grand Hotela.

Ženska, ki ji je bila posodila vozilo, jo je namršeno gledala in je zahtevala trojno ceno od dogovorjene. Alejandra pa je plačala štiri ure in niti centa več. Ko je ženska ugovarjala, ji je mirno rekla:

Pojdi krast na ceste, nesramnica.

Z dvignjeno glavo je šla po stopnicah v hotel, ni pomislila na svojo strašno zunanjost. V dvigalu se je sezula in je uživala blagodejni hlad ploščic pod zateklimi podplati.

Na toaletni mizici je bil kup pisem Brunu in kupček oranžnih listov, odrezki kreditnih kartic.

Alejandra se je slekla, se vrgla na posteljo in začela brati pisma. Bilo jih je cel kup, s pripisi, dodatki in opombami. Nekakšen dnevnik, kronika, zapiski, snov, ki bi morda kdaj pozneje, po premisleku, ko se bo vrnila v Buenos Aires...

Pisma so ji bila zelo všeč.

Lepo, je rekla goli, umazani ženski v ogledalu.

Ostali so ji še trije dnevi z oskrbo v Grand Hotelu v Piriapolisu. Ostaja ji še kreditna kartica in brat, ki jo bo plačal. Ostaja ji še pol knjige Prousta za branje. Predvsem pa ji ostajajo pisma. Skromni, a neizpodbitni pričevalci slepega zagona za pisanje, želje po življenju in po besedah, ki bi ga opisale. Vse drugo, vsakdanje, zoprno, surovo, obstoja, vse se bo prilagodilo.

Odlično.

Alejandra se je nasmehnila, tokrat odločno, priklonila se je kot v pozdrav.

Iz vljudnosti do podarjenega časa. Iz spoštovanja pravice do življenja.

POPRAVKI

Prosimo, da popravite sledeči napaki v Meddobju **1999 številka 1-2** , v razpravi Vinka Beličiča **»S Francetom Papežem po pismih«:**

Stran 81: zadnja vrsta predzadnjega odstavka se pravilno glasi: »stoletnico smrti Dostojevskega.«

Stran 85: zadnji stavek predzadnjega odstavka se pravilno glasi: »Zato mi je vsako Tvoje pismo pismo od doma.«

DODATKI

V letošnji številki 1-2 Meddobja je v zvezi z objavo Novačanove drame »Nadčlovek« izostala spremna opomba glede izvora te drame, ki se glasi:

»Naša tajnica in sodelavka gospa Milena Ahčin nam je pred kratkim izročila ovojnico z zastarelimi papirji, ki jo je našla med zapuščino svojega soproga Franceta Ahčina. Med temi se je nahajal na pisalni stroj napisan dramski tekst Antona Novačana »Nadčlovek«. Gospa Milena se spominja, da ji je pokojni France nekoč omenjal, da mu je njegov osebni prijatelj Novačan izročil to ovojnico tik pred svojim odhodom v Misiones, torej tik pred svojo smrtjo 22.3.1951.«